ZLATAN
PLENKOVIĆ

dadine

27158

Zlatan Plenković, OP.

DA? ili NE!

DUBROVNIK 1967.

Dozvolom crkvenih vlasti
O d g o v a r a
Dominikanski Provincijalat, Zagreb, Kontakova 1

Naslovna strana i izbor slika: Marijan Čagalj

TISAK: STAMPARSKO PODUZEĆE »FRANJO KLUZ« — OMIŠ

U V O D

Potražimo »alibi« na prigovore i odgovore:
Trokut nije krug, list nije leptir, more nije jezerska voda, istina ne može biti neistina.

Z. P.

VJERA

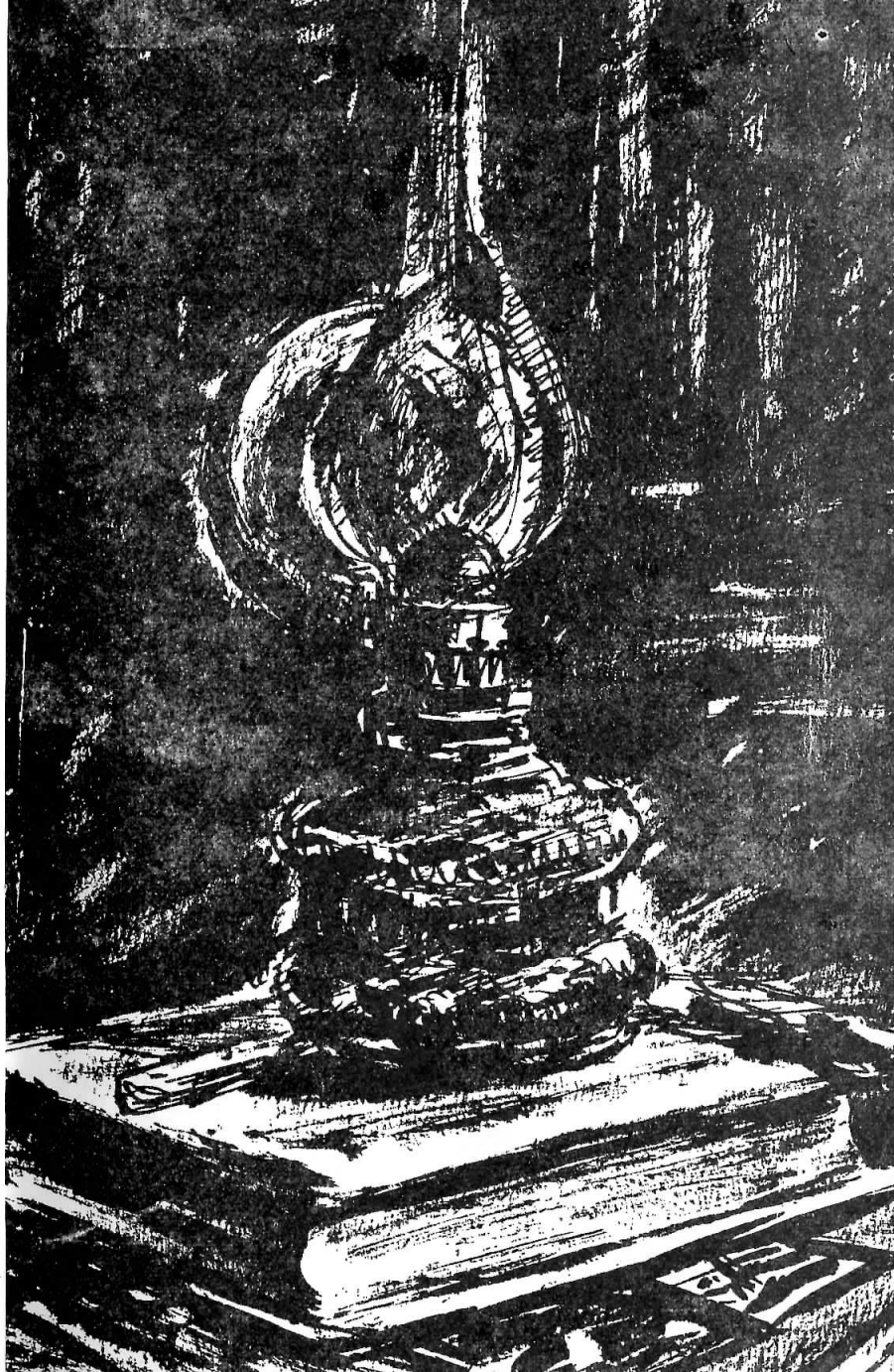

VJERUJEM NA SVOJ NAČIN

»Ne želim slušati svećenika, kako ukočeno gunđa po oltaru. Vječno pili tra-tra-tra. Ja ipak radije vjerujem, kako ja znam«.

Samo naprijed! I želim sreću. Ali razmislite malo, kako bi izgledao društveni život, kad bi svi ljudi živjeli i radili po načelu »kako ja znam«.

1. VLAKOVOĐA

Stanice!

Zaustavit ću vlak, gdje ja hoću. Krenut ću sa stanice, kad ja hoću. Mogu li na taj način najbolji stručnjaci sastaviti vozni red?

Putnici!

Vi ćete, gospođo, sići kad vam ja kažem i gdje ja odredim. Nitko ne smije sići ni ući u vlak po svojoj želji ili nakani. Da li bi na taj način putnici stizali svojim kućama? Da li bi svatko stigao u Zagreb, kad bi želeo tamo stići?

Rezultat!

Nitko u taj vlak ne bi ulazio, a vlakovođa bi začijelo bio otpušten.

2. NAMJEŠTENIK

Vrijeme!

Doći ću na posao kad ja želim, napustit ću ured kad ja hoću . . .

Nalog!

Ne tiče me se što veli direktor. Ja radim kako ja znam.

Rezultat!

Kasniti, napuštati posao po svojoj volji, ne slušati propise znači potpisati otpust iz službe.

3. BOLESNIK

Nalaz!

Što će meni liječnik i njegovo gunđanje »tra-tra-tra«, valjda ja najbolje znam što mi je.

Lijek!

Po načelu »znam ja sam kako« uzima mjesto tableta za spavanje prašak za uništavanje štakora.

Rezultat!

Pogrešno liječenje veoma lako izaziva smrt.

Promet ima svoje propise. Inače imamo na cestama sudare. Rad ima svoje propise. Inače si izbačen iz službe. Medicina ima svoje propise. Inače spremaš sebi grob. I religija ima svoje propise. Ako ih odbaciš, klanjaš se sam sebi.

Profesor matematike narugao se mornaru koji nije ništa znao iz matematike, pa mu dobacio: Izgubio si pola života. Ali, odgovori mornar, potonemo li, vi ste izgubili čitav život, jer ne znate plivati.

Vjerujem li na svoj način, pomalo ću potonuti. Vjerujem li Bogu i njegovim Zapovijedima, plivam prema visinama.

—⊙—

GORI SU VJERNICI, NEGO NEVJERNICI

Tako, eto, mnogi misle: Stalno su po crkvenim klupama, a nisu bolji od onih koji blagdane provedu na izletima.

1. NE PRETJERUJ!

Karikatura!

Takvi su crteži u šaljivim novinama: Glava šira od ramena, nos duži od lakta. Stvarnost ipak nije takva. Ali nešto istine ima.

Cinizam!

To opet nije ni logično, ako se netko hvali dobrotom propusta. Zar je vrlina, ako preskačeš vjerske dužnosti? Nije li to poruga?

Grijeh!

Možda su vjernici u nečemu i gori, ali u najbitnijoj stvari su bolji, jer barem žele priznati Boga i služiti mu.

2. ODVAGNI KRIVICU!

Stablo

Ako imamo u sanduku nekoliko pokvarenih šljiva, zar ćemo baciti sav sanduk na đubrište? Hoćemo li posjeći stablo radi dvije crvljive jabuke?

Škola

Ako je i trećina đaka u školi slaba uspjeha, nećemo zatvoriti školu. Nećemo ni svim đacima po redu dati jedinicu iz svih predmeta.

Opera

Pretpostavimo da je u operi »Seviljski Brijač« tenor slabo otpjevao tenorsku ulogu grofa. Zar je za to kriv auktor Rossini?

Medicina

Pacijent se nije držao propisa. Zar je odgovoran liječnik?

Rat

Ako je nekoliko vojnika izdajica, zar ćemo kazniti cijelu armiju?

Katolici

Ako ima zlih krišćana, zar je kriv Bog koji je dao pametne propise za dobrotu? Da li je kriva crkva koja ih uči i savjetuje dobro?

3. NAUKA JE ZDRAVA

O vlasništvu

Vjera ne uči: Ukradi. Ne, ona te uči: Ne kradi.

O pravdi

Vjera nikoga ne uči: Laži! Ne, ona te uči: Ne reci lažna svjedočanstva.

O životu

Vjera ne uči: Kolji! Ne, ona te uči: Ne ubij!

Takav je život! Krist je prorekao i pšenicu i kukolj, mrežu sa dobrim i lošim ribama, zajednicu dobrih i zlih.

———

Neki otac nije dozvolio sinu da vjeruje prije dvadesete godine. »Kad odraste, nek se opredijeli«. On odrastao, oženio se i prognao oca iz kuće, a majku radi žene zbio u podrum... Možda i ne bi bio takav, da ga je Crkva do dvadesete godine odgajala.

Tko je bolji, tko je gori? Ponekad je to samo opravdavanje svoje samovolje. Ipak je istina da je zdraviji onaj koji se liječi. Pametniji je onaj koji uči. Pa je vjerojatno i bolji onaj koji se ipak trudi da bude bolji prihvaćajući etičku nauku Katoličke Crkve.

—⊙—

NEMAM VREMENA ZA VJERSKE DUŽNOSTI

Moram raditi, moram živjeti. Nek se vjerom bavi onaj koji za to ima vremena. Vjera mi neće othraniti obitelj!

1. NITKO NE KAŽE OVAKO:

O Radu

Pet mjeseci ću raditi danju i noću, neću ni jesti ni piti, jer za jelo i piće zaista nemam vremena. Svatko nađe vremena za jelo.

O snu

Spavat ću uzastopno godinu dana, jer nemam vremena za ostalo.

O razgovoru

Neću ni riječi izustiti kroz punih deset godina, jer nemam vremena ni za jednu riječ sa ljudima oko mene.

Nelogično

Za sve nađemo vremena, za rad, za jelo, za zabavu i za razgovore, pa i za nepotrebne razgovore. Smijemo li vjerovati da ti ne možeš naći vremena za jedan Očenaš ili za sat vremena misnog boravka u crkvi?

2. ŠTO VELI STATISTIKA?

Neka francuska novina objelodanila je »vagu« vremena. Evo u što mi upotrebimo vrijeme kroz dvanaest mjeseci, t.j. kroz 8.760 sati:

U rad utrošimo 3.650 sati, u spavanje 2.900 sati, u jelo 930 sati, u dotjerivanje 620 sati, u razgovore 310 sati, u zabave 260 sati, a u vjerske dužnosti samo 25 sati.

Da li bismo mogli od 620 sati dotjerivanja uzeti po koji sat za svoj duh i za vjerske obrede?

3. NE GOVORIMO TAKO!

Jutrom!

Prekrižiš se, pomoliš se. Gubiš li mnogo vremena, ako se pomoliš dok se oblačiš? Nije li bolje ovo, nego li gunđati ili psovati?

Na prolazu!

Svratiš u crkvu pet minuta prolazeći ulicom. Teško? Nije li ti ovo korisnije nego li buljiti u izloge?

Nedeljom!

Sat ili pola sata prisustvovati misi. To je sav obrok vremena što Bog traži od tebe u čitavoj sedmici. Za tebe šest dana, za sebe je Bog uzeo jedan dan. Pa ni jedan dan, već jedan sat.

Dnevno umire 150.000 osoba. Na sat umire 6.000 osoba, u minuti ih umre 100. I ti veliš da za vjerske dužnosti nemaš vremena?

Za čas smrti pronaći će Bog svima dovoljno vremena!

—⊙—

VJERUJEM, PRAKSA JE SUVIŠNA

Na primjer: Netko mi pripovijeda kako je bio u Americi. Ja ga slušam, vjerujem mu i gotovo. Što više imam poduzimati?

Ali porazgovorimo se malo o toj logici!

1. SPORT

Skijanje

Poznam skije, znam što je snijeg, znam točno sva pravila skijanja, pa čemu da treniram? Nastupit ću na utakmici bez prakse.

Nogomet

Znam dimenzije nogometnog igrališta, poznam u tančine sva pravila igre. Nisam nikako igrao, pa ipak ću igrati za reprezentaciju naše države.

Rezultat

Spustite se sa skijama bez vježbe niz planinu, pa ćete polomiti kosti. Igrajte u A-Reprezentaciji bez treniranja, pa ćemo stići na zadnje mjesto.

2. VIRTUOZI

Jongleur

Hodajte po žici na 30 metara visine, bacajte u vis desetak loptica, a da vam ni jedna ne padne na zemlju. Ali sve to bez vježbe.

Svirači

Priredite koncert na guslama, na klaviru, pozovite javnost. Ali nemojte ni jednog dana svirati, vježbati. Po logici: »Praksa je suvišna«.

3. LINGVISTIKA

Materinski jezik

Zatvorite svoje dijete u sobu pet godina, nikada mu ne kažite ni jedne riječi, pripazite da se ne vježba u svom jeziku. Što će govoriti?

Engleski

Engleski, francuski, pa i svi ostali jezici. Proučite lijepo svu gramatiku, naučite mnoge riječi. Da li još možete govoriti, ako mimoiđete praksu. Ta, svi vele: Idem malo u Francusku, da usavršim jezik. Praksa!

Vjerujem, praksa mi je suvišna znači: Postoji Bog, ali mene se nimalo ne tiče što on zapovijeda.

Kaži mi što bi vrijedio avion koji ne može uzletjeti?

Što će ti novi kaput, ako ga ne možeš obući?

Što ti vrijedi i vjera, ako njezinu praksu ne prihvatiš?

Pariška glumica Eva Lavalliere iznenadila je čitav svijet na vrhuncu svoje slave: Povukla se u samostan i postala franjevačka trećoredica. Evo njezine izjave: »Najdraže mi je ime Isus, najlepši mi je svijet Trnova Kruna, najdraži sport pokleknuti, najmili moj drug je Anđeo Čuvar, najmilija moja knjiga je Evanđelje«.

Jedno je »znati«, a drugo je »znati učiniti«.

PREVIŠE TAJNI U TOJ VJERI!

Bog je na nebu, a ne vidim ga. Bog u hostiji, a tko to shvaća? Zašto to ne možemo provjeriti kao i ostale račune u matematici?

1. NISI PROVJERIO I VJERUJEŠ

Matematika

Provjeri broj devet na devetu potenciju od devet! Ponavljam, na devetu potenciju od devet! Taj rezultat, tj. taj napisan broj bio bi dug 919 milja. Kad bi ga ti pisao deset sati dnevno, pisanje bi trajalo dvadeset i osam godina!

Akustika

Postoji mnogo oktava, na tisuće. Ali mi čujemo svojim uhom samo jedanaest oktava. Zar one druge ne postoje, jer ih ne čujemo?

Fizika

Što je bilijun? Postavi bilijun vlasi po debljini, i dobit ćeš sto tisuća km dužine. Eter titra u sekundi 395 puta, i to daje crvenu boju.

Instinkt

Iz Tihog Oceana prebacili su neku kornjaču sa oznakom na poleđini u La Manche. Nakon tri godine ulovili su je na starom mjestu. Prevalila je kroz dubine mora put od 4.000 sati.

Izumi

Slušaš radio, gledaš televiziju. Može li svaki slušalac i svaki gledalac objasniti strukturu radija i televizije? Ne može! A ipak se ovim aparatima služi i daje za njih velike novce.

2. ZA TAJNE NETKO JAMČI

Dijete

Ono prihvaća prve pojmove o jeziku, životu. Jamče za to roditelji.

Đak

Uči napamet i ono što ne razumije. Jamči za to profesor.

Bolesnik

Prihvaća nalaz, kupuje lijek, iako ne shvaća. Jamči medicina, liječnik.

Vjernik

Živi po vjeri, jer za vjerski materijal jamči veliki Bog.

———

Mikrobi na koži golema slona osjećaju se kao planinari u dolinama Alpa. Kad se slon počešlje, mikrobi govore o potresu. Kupa se, oni vele: Opći Potop.

Običnim okom ne vidim ime broda na pučini, ali dalekovidom čitam ime.

Slijepac od rođenja ne vidi boje, ali one postoje, iako su one njemu tajna.

Gluhonja ne čuje zvukova na koncertu, ali tonovi bruje, iako ih on ne čuje, jer tajne nisu i negacija postojanja.

»Previše tajni u toj vašoj vjeri!« Ali, dragi prijatelju, ima tajni u nama, oko nas, u životu, u nauci . . . Jedno je važno: Tko mi jamči za istinitost sadržaja u ovim tajnama. U mojoj vjeri »garantni list« potpisao je Bog.

Čitali ste i čuli više puta Shakespeare-ovog Hamleta: »Moj Horacije, ima više stvari na zemlji i na nebesima o kojima i ne sanja naša filozofija!«

— ⊙ —

VJERA JE ROĐENA U STRAHU

U početcima civilizacije nisu ljudi znali objasniti prirodne sile, pa su pali na koljena pred božanstvom. Danas kršćanstvo ne umije predobiti svijet za sebe, pa straši paklom, đavolima i Božjim Sudom.

1. ANALIZA ŽIVOTINJA

Činjenica

Životinje su plašljive: Zec bježi pred lovačkim psom, miš pred mačkom.

Zaključak:

Životinje bi morale iz ovog straha podići oltare. Zašto se zec ne »klanja« psu, a miš mački? Zašto i oni ne bivaju vjernici iz straha?

2. ANALIZA CIVILIZACIJE

Činjenica

Dijete se boji »Babe Roge« i »vukodlaka«. Kad odraste, odbaci taj strah. Primitivni narodi iz davnine danas su kulturni. Zašto ne odbace religiju?

Zaključak:

Sa porastom kulture raste i razina religije. Strah od groma je izčezao pred gromobranom, a katedrale su danas mnogo ljepše, nego li hramovi špiljskog čovjeka.

3. ANALIZA PRIMITIVNIH RELIGIJA

Činjenica

Najprimitivniji narodi najviše su podložni strahu, kao djeca. A ovi »strašljivci« upotrebljavaju ovakva imena za svoja božanstva: Hotentoti nazivaju svoje božanstvo Otac Otaca (Tsui-Goa). U Ognjenoj Zemlji ga zovu Moj Otac (Hitapuan).

Zaključak:

Ako je religija nastala iz straha, nazivi za božanstva bi morali glasiti drugačije. Na primjer ovako: Sudac, Diktator, Ubojica, Krvolok itd.

4. ANALIZA OBREDA

Činjenica

Vjerske svečnosti kod svih religija vezane su uz pjesmu, veselice, igru i glazbu: Primitivci u hramovima igraju, plešu, udaraju u bubnjeve. Civilizirani narodi ispunjaju katedrale tonovima Mozarta, Schuberta, Gounoda... Raspjevale su se orgulje, pjevački zborovi, orhestri i po manjim kršćanskim crkvama.

Zaključak:

Ako je religija nastala iz straha, ako živi samo na strahu pred »nepoznatim silama prirode«, morali bi vjernici u svim religijama po hramovima jaukati, naricati, a ne pjevati i u radosti Bogu služiti.

Zec u strahu bježi pred psom. Mačka se skriva pred rasrđenom domaćicom kojoj je iz lonca ukrala meso. Vojnik u strahu kukavički napušta bitku. Ali u vjeri čovjek ne bježi, već ide u susret svom Bogu. Jer Bog nije ni »pas«, ni »mačka«, ni »jastreb«. On ne goni, ne kolje, ne ubija, već zove, štiti i ljubi svoje ljude na ovom Planetu.

Meni moj prijatelj nije strašilo. Nije mi ni moja majka. A nije ni tebi. Isto tako nije nam ni Bog. Nije nam strašilo, već dobar drug i prijatelj. Zato nam je i naredio da ga molimo:

OČE naš koji si na nebu!

—⊙—

VJERA KOČI ŽIVOTNE RADOSTI

Ne smijem ovo, zabranjeno mi je ono, posvuda bodljikava žica od brojnih propisa. A ja sam mlad, želim živjeti. Iskoristit ću svoje godine!

1. RADOST ČESTITOSTI

Zemljoradnik

Mnogo truda podnese, ali je radostan dok gleda bogatu žetvu, pun stol.

Umjetnik

Natroši se i namuči u školovanju, ali u radosti kasnije piše, slika.

Vjernik

»Košta« bitka za dobrotu, jer se mnogo odriče. Ali u radosti veli: Nisam lopov, nisam ubojica, nisam pijanica. Uživam dobar glas u susjedstvu.

2. TJESKOBA SAVJESTI

Jesi li lopov?

Skrivaš se pred sucima, bojiš se i kada te nitko ne gleda. To je nemir.

Prevario si ženu?

Da li bi to dao u novine kao što bi ti bilo milo da netko u novinama o tebi piše kako si valjan čovjek? Ni ti ni drugi ne misle da si u pravu.

Nagriješio si se u životu?

Da li ćeš u času smrti spokojno kazati: »Ja sam miran, svako zlo sam počinio«. Nećeš li možda pružiti ruke, podići oči i tražiti oprost?

3. PITANJE

Griješio si? — Jesi li time ukinuo bolest, a sebi ojačao zdravlje?

Griješio si? — Jesi li time spriječio krađe, brakolomstva i patnju?

Griješio si? — Jesi li time ukinuo grobove, spasio siročad, siromahe?

Griješio si? — Jesi li time zaustavio svoje mlade dane, da ne stare?

4. ALTRUIZAM TVOJE VJERE

Ne kradi! — Tako spašavamo tuđe vlasništvo i usrećimo ljude.

Ne ubij! — Tako spašavamo živote i usrećili smo sav svijet.

Ne prevari svoje žene! — Tako spašavamo sreću tvoje obitelji.

Ne laži! — Tako spašavamo pravičnost naših sudova, parnica.

Obuci haljinu naopako, ne valja ti posao. Izgledat ćeš budala.

Gledaj fotografiju u negativu, ne valja. To nije prava slika.

Čitaj Zapovijedi Božje naopako, u negativu, postat ćeš kriminalac! Sir Wiliam je rekao: »Tko neće razmišljati, sektaš je. Tko ne može, glup je. A tko se ne usudi razmišljati, rob je.« Ja bih dodao: Tko razmišlja, čestit je čovjek . . . Ako mi kažeš da imaš vremena i za to, čuj ovu priču:

Bio neki krčmar, te postavio natpis: Danas se pije za plaću, a sutra je badava. Navalio narod, da pije. Ali, kada stigoše do krčme, vidješe da je tek sutra badava. I to »sutra« nije stiglo, jer se danas pije, i danas je za plaću.

»Tko se ne usudi razmišljati, rob je!«

—⊙—

VJERUJEM SAMO ONO ŠTO OKOM VIDIM!

Ako postoji Bog, netko bi ga već bio vidio, makar izdaleka!

1. OKO VARA

Štap u vodi

Izgleda prelomljen, ali svi dobro znamo da nas tu oko vara. Štap je ravan.

Kretanje Zemlje

Čini se da miruje. A vrti se sa 1.000 km/sat, juri oko Sunca sa 108.000 km/sat.

Sunce

Oku izgleda da ono izlazi, zalazi. Ali ipak Zemlja se samo kreće.

Slijepac

Od svog rođenja ne vidi ni boja, ni trave, ni čovjeka. Ipak sve to postoji.

2. ŠTO SVE NE VIDIM, A POSTOJI

Gravitacija
Privlači kamen sa visine i on pada. Ali tu silu ti okom ne vidiš.

Magnet
Približi mu sitne komadiće željeza. On ih privuče. Da li tu silu vidiš?

Struja
Daje svijetlo, pogon, toplinu, čak ubija. Vidiš li okom tu energiju?

Tvoje tijelo
Da li si osobno vidio svoja pluća, srce? Sumnjaš li u svoje srce, jer ga ne vidiš svojim okom?

Napoleon je u »Memoarima« rekao generalu Bertrandu: »Vi niste vidjeli moj genij, a ipak me zovete genijalnim, jer ste očevidac mojih pobjeda«.

3. KUDA BI NAUKA SA SAMIM OKOM?

Povijest
Nije postojao Cezar, Hitler, jer ih ja nisam svojim okom vidio.

Zemljopis
Ne postoji Australija, Japan, Havaji, jer ja to nisam okom vidio.

Glazba
Ne postoje zvukovi, tonovi, jer ih ja čujem, ali okom ne vidim.

Filozofija
Ne postoji ni misao, ni pamet, jer ni to ne vidim okom.

Oko samo gleda, uho sluša, a razum umuje i traži ono što ni oko ni uho ne dotakne. Tako je i u životu: Netko kopa, netko piše romane, netko upravlja. Ali mi ne obaramo tuđi posao samo zato što mi nismo tog zanata.

Vidim dim, pa velim: Tamo je negdje vatra.

Vidim tragove u snijegu, pa velim: Ovuda je protrčao zec.

Vidim otiske prstiju, pa policija veli: Ti si taj lopov.

Vidim zvijezde, leptire, mora, kukce i tisuću čudesa u svemiru, pa velim: I ovo je netko gradio. Okom ga ne vidim, ali zaključujem pameću.

Pasteur je rekao: »Što je iza zvjezdanog neba? Drugo nebo! A iza tog drugog neba? Prazan prostor. A iza toga? Kad na to čovjek misli, ne preostaje mu drugo nego da padne na koljena!«

—⊙—

VJERUJEM SAMO U SLUČAJ

Veliš »slučaj«? To znači: Nitko nije mislio, nitko želio, nitko predvidio, a ipak se nešto pametno desilo. Zar ne?

1. ČUJ!

Životinje, bilje
Životinja ima više od 600.000 vrsti, bilina oko 800.000 vrsti. Tko ih je izmislio, predvidio, dao im moć da žive, rastu i množe se?

Brazilski leptir

Plav je, a na svakom krilu ima 1,500.000 ljuskica. Tko ih je uredio?

Gusjenica

Ima 8.000 pari mišića. Zato je elastična. Tko joj je skrojio mišiće?

Muhe

Neke muhe titraju u sekundi 440 puta. Tko im je taj motor dao?

2. SLUČAJ U TISKARI

Bacimo sa tornja Sv. Duje u Splitu 5 tona tiskarskih slova. Neka svi gosti u Peristilu miješaju po volji. Da li će se slučajem složiti neki roman, pjesma ili kazališna opera? Barem tekst za operu, ako ne može i partitura?

3. SLUČAJ SA KOCKOM

Što misliš, kako bi ti dobio slučajem na kocki uzastopno deset puta broj šest? Morao bi bacati kocku šezdeset milijuna puta, i to svake sekunde, kroz dvije godine dan i noć. I broj 6 nije velika mudrost, kao što su leptirova krila, ili struktura čovječjeg srca.

4. SLUČAJ SA STVARANJEM

Ručak: Da li će sam grašak sa janjetinom skočiti u lonac? Da li će stići na stol same vilice, noževi? Bez ičije ruke?

Glazba: Može li dijete prskajući slučajno po notnom papiru napisati lijepu dalmatinsku pjesmu, ili možda simfoniju?

Slika: Hoće li bračka mazga mašući repom izraditi portret?

Porod: Da li će se jednom iz kokošjeg jajeta izvaliti gušter, riba?

Svijet: Otkuda svemir, atom, titraji, zakoni, život, materija, pramaterija?

Voltaire je rekao: »Napunite bačvu prašinom, miješajte koliko želite. Da li će iz nje izići slika, violina, vaza ili zec?«

———

»Nema Boga, vjerujem u slučaj« ... Jednom je Viviani u Chambre de députés viknuo: »Pogasili smo sve zvijezde na nebu, nitko ih više neće zapaliti«. Dobro, ali me čuj! Da bi pogasio najbližu zvijezdu, morao bi imati štap dug trideset tisuća milijardi kilometara.

Nek se obrati slučaju za tako dug štap!

VJERA JE OBIČAJ, TRADICIJA

Prelazi od oca na sina. Nitko i ne misli, prihvaća je kao folklor, sezonsku pjesmu, ili dnevnu modu.

1. PROTUDOKAZ: OBITELJ

Nevjernička obitelj

Znam obitelji bez svake vjerske prakse. Čak je djeci zabranjeno zalaziti u crkvu. Međutim, kćerka je potajno primila Prvu Pričešt. Od svoje volje. U kući nije bilo tradicije, naprotiv!

Vjernička obitelj

Otac i majka praktični katolici, a sin propisni bezvjerac. Ako je vjera kućni, narodni običaj, zašto se djeca razlikuju od roditeljske prakse?

2. PROTUDOKAZ: OBRAĆENJA

Pitigrilli

Obratio se je, kako sam veli, »in una sera«. Ako je vjera običaj, ne bi se tog »običaja« prihvatio u jejedan hip, jer se običaji teško prihvaćaju, a još teže napuštaju.

USA

Prema zadnjim američkim statistikama godišnje pređe na katolicizam oko 120.000 odraslih osoba. Tko ih sili, da prihvate novi »običaj«?

3. PROTUDOKAZ: MODA

Stambeni običaji

Nekada je čovjek živio u spilji, danas u neboderima. Promijenilo se.

Ratni običaji

Nekada se ratovalo strijelcima, danas mitraljezima, automatima. Drugačije!

Prevozni običaji

Nekada devama, konjima, a danas avioni, svemirski brodovi lete.

Životni običaji

Nekada se jelo i pilo drugačije nego danas. Razlikujemo se u nošnji, u mišljenju i u mnogočem od predhistorijskog čovjeka.

A vjera?

Nekada se vjerovalo, vjeruje se i danas. Od spilje do katedrale nema u stvari razlike. Taj »običaj« se nije do danas promijenio. Prema tome, teško je reći da je to običaj, jer vjera prati čovjeka kroz stoljeća, kao što s njim putuje noga, ruka, mozak, oko i sve ostalo vezano uz čovječju narav.

Pogledajte u Chartres-u obojene prozore. Izvani vidite samo splet olovnih žica i nejasne boje. Pogledajte s nutrine, i vidjet ćete prekrasne umjetnine. Tako je i s vjerom: Naliči folkloru, ako je gledate s vanjštine. Pogledajte je s nutrine, i vidjet ćete da je vjera uliveno uvjerenje.

»Vjera je prazni običaj« ... Ne morate čekati smrtni čas, jer će on stići i bez čekanja. U tom trenutku svi mi rado napuštamo sve običaje, a pružamo ruke, tražimo rado zraka, prihvaćamo spasilačku ruku vjere.

— ⊙ —

VJERA JE PRAZNOVJERJE

Mislim da smo se razumijeli: Praznovjerje! Ono čemu se smije sav kulturni svijet.

1. MALO ANALIZE

Arheologija

U muzejima se čuvaju arheološke starine, nakiti, ulomci. I nitko ove predmete ne naziva praznovjerjem. Zašto bismo onda relikvije svetaca u to svrstali?

Povijest

Bilježi događaje naroda, junaka. I nitko to ne naziva praznovjerjem. Zašto bismo onda Evanđelje i živote svetih ljudi nazvali praznovjerjem?

Galerije

Gotovo svi veći gradovi imaju muzeje, galerije dragocjenih slika, kipova. Nitko ove muzeje ne svrstava u praznovjerne dvorane. A zašto bismo onda slike i kipove po crkvama potopili radi praznovjerja?

Osjećaji

Poljubiš zaručnicu, majku, prijatelja. Poljubiš sliku majke, zaručnice, prijatelja. Nitko te zato neće nazvati praznovjercem. Zašto bih onda bio ja praznovjeran, ako poljubim sliku svete Terezije?

2. KAKVA LOGIKA!

Vjera

Gatalici iz kafe vjeruješ, a Božje Evanđelje si svrstao u praznovjerje.

Molitva

Pripovijedaš prijatelju o nekom vanrednom uspjehu, pa udaraš dva puta po stolu, da ti stvar ne propadne. U te udarce po stolu vjeruješ, a sklopljene ruke pred oltarom nazivaš praznovjernim pokretima.

Zakoni

Pokoravaš se zakonu crne mačke na putu. »Presjekla ti je put«, pa moraš drugom ulicom, da te ne udari nesreća. To nije praznovjerje. Ali zakon pete ili šeste Božje Zapovijedi je praznovjerje.

Simboli

Konjska potkova na vratima te čuva od nesreće, lutkica iznad volana tvog automobila je spas od sudara. To nije praznovjerje. Ali križić o vratu mlade djevojke ili mladića nazivaš praznovjerjem.

Vidio sam mnogo puta, kako u oluji, u ratu nitko nije dozivao u pomoć crnu mačku, potkovu. Izvikivali su Božje ime i imena svetaca.

3. RAZLIKUJ!

Osoba

Religija poštuje osobu, a praznovjerje predmete ili životinje.

Budućnost

U religiji o budućnosti govori Bog, a u praznovjerju mačka ili talog kafe.

Sudbina

Mi velimo da je Bog gospodar, a praznovjerje nabraja čarolije, hamajlije, zapise.

Bitno

Bog veli: »Ne uzmi drugih bogova . . .« Praznovjerje veli: »Uzmi drugih bogova!«

E. Geibel reče: »Kada vjeri zatvorimo vrata, praznovjerje nam ulazi kroz prozore«.

Bezvrijedne stvari bacaš u smeće, poluvrijedne na tavan, vrijedne spremaš u ormar, vrijednije u sanduk, a najvrijednije pod ključ. Promisli sada malo, gdje si smjestio svoju vjeru? U smeće ili pod ključ?

—⊙—

VJERA? — NIKAKVE KORISTI OD NJE!

1. ANALIZA

»Ne znam«

Šetalac gleda na putu blok kamena, pa veli: »Maknite to, smeta mi!«

Kipar veli: »U svakom kamenu je skriven spomenik, kip, treba samo klesati!«

Vjernik: Vjera je teška, ali ja se potrudim: Čitam, primijenim.

»Ne shvaćam«

Nepismen veli: »Što će mi te knjige? Potpalit ću s njima vatru!«

Pismen veli: »Ne tako! Ja čitam novine, romane, pjesme. Daj ih meni!«

»Nemoguće«

Pljašljivac se boji nervoze, brzine vremena, pa ne dospije ništa učiniti. Odlučan čovjek sve poduzme. Godine 1830. bio je rat, i oko kuće Viktora Hugo-a smrdio je barut. A on je pored toga baš u to vrijeme pisao divno svoje djelo »Notre Dame de Paris«.

»Neću!«

Lijenac sjedi pred kućom i dovikuje: »Kakva korist od života!«

Radiša šuti i stiče radom. Biva službenik, radnik, profesor, liječnik.

»Od vjere nema koristi!« To je kao da mi kažeš: Iz kamena se ne može kip isklesati, iz knjige se ne može čitati, u radu ne možeš ništa zaraditi. Da li je to baš tako?

2. PRIMJENA

Odlučiti

Vjera je neko pravilo života. Zato treba »optirati« za Krista, prihvatiti poruge. Nauka je čista i vodi u dobrotu.

Boriti se

Ugodnije je mijenjati žene, nego li biti vjeran jednoj ženi.

Lakše je krasti, nego li u znoju i u radu sam zarađivati.

Lakše je o drugomu zlo govoriti, nego li o sebi.

Manje je opasno o sebi laž govoriti, nego li na sudu svoju krivicu priznati, i tako biti kažnjen.

Manje je naporno po nagonima tijela živjeti, nego li se boriti za čestitost svoje duše.

Lakše je jutrom spavati, ili šetati, nego li pohititi na nedjeljnu misu, i slušati »teška« pravila morala.

Vjera je mudrost

U neistesanom kamenu ugledaj kip, a nemoj gledati beskorisni blok, koji ti ometa prolaz na putu. U knjizi nauči čitati, a ne viči na knjigu, ne bacaj je u

vatru samo zato što si ti možda nepismen. I u vjeri gledaj spasonosni materijal koji te može spasiti, ako znaš sebe tesati.

Palissy je spalio svoje pokućstvo, da bi tako podržao vatru pri ispitivanju emaijla. Dr Otto Obermayer god. 1873. uštrcao je sebi dozu kolere, da bi ispitao ovu bolest. Nakon dva mjeseca je umro. I katolik žrtvuje mnogo, odriče se mnogo samo zato, da bi ostao vjeran svome Bogu.

Ti pomisliš da je vjera beskorisna? Hamlet je gledajući izbačenu lubanju iz groba rekao: »Ta je lubanja nekad imala jezik i mogla je pjevati«.

Razmisli prije nego li se pretvoriš u lubanju!

—⊙—

VJERA JE NAMETNUTA, NIJE UROĐENA

1. PSIHOLOGIJA RELIGIJE

Urođena ovisnost

Ekonomski smo ovisni, jer suša na polju može biti jača od nas. Zdravstveno smo ovisni, jer bolest može biti jača od liječnika. Otkako se javio čovjek na ovoj Zemlji, javlja se i potreba da prizna jačeg gospodara.

Čežnja za vječnošću

Imaš novca, pa želiš još više imati. Slavan si, pa želiš još slavniji biti. Živ si, pa želiš što duže živjeti. Postoji u nama težnja, da ovjekovječimo lisnicu, svoj položaj i život. I u toj težnji tražimo gospodara vječnosti.

Religiozni »instinkt«

Imamo razum, ali svi nisu jednako pametni. Imam vid, ali svi ne vide jednako dobro. Imam teka, pa jedem, ali svi nemaju jednak tek. Ali u religiji svi imaju jednaki »tek«, jer svi narodi svijeta u nešto vjeruju. Pojedinci možda ne vjeruju u Boga i u božanstva, ali vjeruju u tisuću čarolija.

2. PSIHOLOGIJA NADOMJESTAKA

Stolna »religija«

Nećeš se pomoliti ili prekrižiti prije jela, jer ti je to smiješno. Ali rado prošetaš pet minuta prije jela, uzmeš novine, otvoriš radio. Ovakve »obrede« trpiš. Postaješ bijesan, ako išta nedostaje.

Politička »religija«

Hitlerov nacizam nije priznao Boga, ali je zato rasu proglasio bogom. Čovjek rado odbaci religiju, ali lisnicu proglasi bogom. Veliki narodi su bogovi, mali narodi su kumiri. I seljak veli: »Ah, šta mi ta zvona galame«. I tjera konjima đubre za vrijeme nedjeljne mise, goni ga na njivu. Nije li i taj konj, natovaren đubrem, neki mali bog, kao što je u politici postao bog rasa, klasa i novac?

Sportska »religija«

Dogme: Pravila igre: Suci su »ispovjednici« koji kažnjavaju krivce.

Vjernici: Dvadeset do pedeset tisuća gledalaca na igralištu pažljivije prati loptu, nego li svećenika na oltaru. Stadion je pun poklonika.

Liturgijske pjesme: Poklici, aplauzi, vika, šeširi u zraku, oduševljenje.

Sveci: Reprezentativci su podignuti na oltar. Slike su im u omotnicama čokolade, djeca na ulicama mijenjaju, igraju se kao valutom. Ponekad su ovi »sveci« veći od ratnih heroja, od onih iz kulta ličnosti u politici. Žrtve na »oltaru«: Godine 1955. »Mercedes« je uletio sa 250 km na sat u gledaoce. Bilo je 80 mrtvih. Eksplozija. Nitko ne mari, igra se nastavila. Prinesena je žrtva »paljenica« za ugled sporta.

Nećemo Boga, a nevidljivi bakcil nam može zapovijediti da umremo. Nećemo vjerskih obreda, a obasuli smo obredima sport, politiku i filozofiju. Nećemo Isusove Žrtve na oltaru, a prihvaćamo krvne žrtve

atomskih bombi. Nećemo svetaca po crkvenim zidovima, a klanjamo se prvacima na igralištu, u politici i u valuti.

Ne govori da religija nije urođena. Urođena je, jer u nešto svatko vjeruje. Eto, tako je: Tko nema kafe, pije žito. Tko nema kruha, jede krompir. Tko nema ni to, jede korijenje. Tko neće religije, klanja se čovjeku, lopti i bombi.

Od prirode dišeš, od prirode i vjeruješ. Prestani disati, izdahnut ćeš. Što će biti, ako prestaneš i vjerovati?

—⊙—

VJERA JE MASKA

1. NE MASKA, VEĆ NEZNALICE!

U sportu: Igra nogomet deset godina, a nikada nije gola zabio. Da li ćemo ovog igrača svrstati u prvake nogometa?

U zanatu: Završio krojački zanat, a ne zna sašiti odijela. Da li ćemo ovom majstoru dati odijelo na šivanje?

U vožnji: Dvadeset godina vozi kamion, a stalno doživi sudar. Da li biste se vi najradije vozili sa ovim šoferom?

U nauci: Završio je medicinu, a ni jednog bolesnika još nije izliječio. Da li biste vi pozvali ovog liječnika, da vas liječi?

U vjeri: Katolik je, a pun je licemjerja. Kršten je, i to je sve što je na njemu preostalo od vjere. Da li ćemo ovog »vjernika« nazvati uzorom? Vjera će ga svrstati u neznalice. Prema tome, on nosi masku, a ne vjera kojoj bi imao služiti.

2. NE MASKA, VEĆ NEVJERNICI

Ženidba: »Ja vjerujem«, a u crkvi se nije ženio. Taj ne vjeruje u sakramente, u koje spada i ženidba.

Kateheza: »Ja vjerujem«, a djecu ne šalje na vjeronaučnu nastavu. U što će njegova djeca vjerovati?

Molitva: »Ja vjerujem«, a u danu se nikada i ne prekrsti. Taj ne vjeruje u Boga. Kad bi vjerovao, bar jednom u danu bi Boga molitvom pozdravio.

Misa: »Ja vjerujem«, a ulazi u crkvu samo o Božiću ili Uskrsu. Taj ne vjeruje u Božju Zapovijed koja glasi: »Svetkuj blagdane!«

Karakter: »Ja vjerujem«, a u popisu stanovništva upisao je za sebe da je bez vjere.

U što onda vjeruje? Možda samo u to da je jednom bio kršten. U ovom slučaju ne nosi vjera masku na licu, već ovaj čovjek koji je unakazio svoju vjeru.

3. NE MASKA, VEĆ FORMALISTI

Božić: Ne slavi Isusovo rođenje, ali slavi »Djeda Mraza«, i kiti borove. Čak dade napraviti božićni kolač. Bez toga nema Božića.

Duhovi: Ne postoji blagdan silaska Duha, ali postoji tog dana izlet i dobra zakuska na izletu. Tog dana je izlet kao po obredu.

Korizma: Ne pozna crkve i korizmenih obreda, ali neće propustiti maskaradu i plesove. To mora biti.

Uskrs: Ne zna što je to triumf uskrsnulog Krista, ali će izgrditi ženu, ako tog dana nije spremila bolji ručak, jer je Uskrs.

Krizma: Možda i ne zna što njegovo dijete prima u tom sakramentu, ali ne smiju izostati: kumovi, darovi, ručak, fotografi, haljine.

I ovdje nije vjera natakla sebi »brnjicu«, već se maskirao čovjek koji uporno tvrdi da je on vjernik.

Matematika nije kriva, ako đak dobije jedinicu na kraju godine. Medicina nije kriva, ako bolesnik ne uzima propisanog lijeka. Nije ni vjera kriva, ako poneki ljudi metnu na lice masku, pa onda optužuju vjeru. Bog i vjera šeću ulicama i kroz povijest otkrita lica, a mi uz njih prolazimo sa maskama na licu.

Ovako maskirani ljudi nalikuju ženi koja je rodila dijete, pa ga ostavila pred tuđim vratima, da se drugi za njega pobrinu.

—⊙—

VJERA?... A TKO JAMČI?

1. ZEMLJOPIS

Otok Sumba je blizu Jave. Celje je u Sloveniji. Ja nisam bio na Javi, na otoku Sumbi. Ali ja vjerujem geografskoj karti, jer se povjeravam onima koji su tu kartu izradili.

2. POVIJEST

Godine 359 prije Krista Filip posta kraljem Macedonije. Između 500 i 600 god. prije Kr. rodio se Buda. Tako učimo u školi, imamo povjerenja u povijesne dokumente, vjerujemo onima koji su to tačno ispitali.

3. MATEMATIKA

Broj Pi iznosi 3,14. Mi ga upotrebljavamo u izračunavanju kruga. Mnogi i ne znaju kako je izračunat, ali ga upotrebljavaju, jer imaju povjerenja u matematičare koji su taj broj izračunali.

4. PUTOVANJA

Ulazimo u autobus, u parabrod, ali ne pitamo svaki put šoferima i kapetanima diplomu vožnje. Ulazimo u povjernju u njihova vozila predpostavljajući da su položili ispit vožnje.

5. LIJEČNIŠTVO

Operaciju ne razumijem, ne bih je znao sam izvesti, jer nisam kirurg. Ali ipak ulazim u bolnicu, puštam se u ruke liječnika, da me režu i šivaju. Zašto? Jer vjerujem u medicinu i u ovog pretstavnika medicine.

Kad bismo izgubili vjeru u geografske karte, nitko ne bi putovao u Indiju, jer ne bi vjerovao da postoji. Kad bismo izgubili vjeru u povijesne dokumente, mogli bismo zapaliti svoje ljetopise, povijesti. Kad bismo izgubili vjeru u vozača, propao bi turizam u svim krajevima svijeta. Kad bismo izgubili vjeru u medinu, svi bi bolesnici kod kuće umirali bez velikodušne njege naših liječnika i bolničara.

6. VJERA

Nisam živio u doba Kristovo, ni u doba Apostola. Ali imam povjerenja u njihove izjave barem toliko, koliko imam povjerenja u liječnike, profesore i u šofere.

———

Fulton Dursler (umro 1952) bio je najveći američki dektetiv. Ulovio je više od 300 najopasnijih američkih gangstera, upravljao je sa deset revija, tipa Paris-Mach. Obišao je pet kontinenata. I smatrao je Krista legendarnim licem. Ali je jednog dana, nakon dugog proučavanja, svojim »dektetivskim nosom« kroz Evanđelje uočio historijsku osobu Kristovu, pa je god. 1947. postao kršćanin. Napisao je »Kristov život«, i nakon toga je više od dvadeset milijona ljudi na radiju slušalo njegove misli.

Fulton je uvidio tko jamči za vjeru. A tko to ne može, jer nema »dektetivskog nosa«, neka barem ne smatra 500 milijona katolika budalama. Zar nije malo preuzetno kazati: »Vi tako vjerujete 2000 godina, i varate se. Ja koji u to ne vjerujem, pametniji sam od svih vas!«

Tko mi jamči za vjerski materijal?
Tko? Biblija! Tko? Isus Krist! Tko? Veliki Bog! Tko? Logika života!

—⊙—

VJERUJEM, ALI NE U ČUDESA

Što bi moglo biti, ako nije čudo?

1. SUGESTIJA

Ona liječi samo neke živčane bolesti, a u čudesnim ozdravljenjima imamo i organička ozdravljenja: **Lomovi kostiju, rak,** kaverne itd.

Sugestija treba vremena, a čudo se zbiva trenutačno. »Uzmi svoju postelju, reče Isus, i hodaj!«

Sugestija djeluje na pojedince, a čudesni događaj su gledali tisuće ljudi, žena i djece. Gog. 1917. u Fatimi promatralo je »ples sunca« 70.000 gledalaca.

Sugestija uvijek traži uvjerenje, a u Lurdu su neki ozdravili, makar su silom bili dovedeni. Ozdravljali su čak bezbožci i djeca.

2. PRIRODNI ZAKON, NAMA NEPOZNAT?

Embrijon: Začeto je dijete. Ne znam koliki će stas imati u odrasloj dobi, ali sigurno znamo da neće uzrasti u visinu do 25 metara.

Pšenica: Ne znam da li će svako posijano sjeme poniknuti, ali znam sigurno da iz pšeničnog zrna neće poniknuti luk.

Stablo: Sjekirom udarim po drvetovoj kori. Znam da će poteći nešto soka. Ali znam i to da neće iz drveta poteći krv.

Noga: Ne znam koliko će slomljena ostati u gipsu. Ne mogu odrediti tačno dane, sate i sekunde. Ali znam da mi u gipsu neće ozdraviti trenutačno.

3. LJEKOVITA VODA?

Kemijska analiza: Provedena je u Lurdu g. 1858 . . . Obična voda!

Radioaktivna analiza: Provedena je g. 1915 . . . Obična voda!

Bakteriološka analiza: Izvršena je g. 1928 . . . Obična voda!

Pedeset analiza izvršeno je u jednom stoljeću, pa su vidjeli da je lurdska voda obična voda. A ipak liječi!

4. LIJEČNIČKA VARKA

U Lurd može doći svaki liječnik. Ne pita ga nitko koje je vjere ili državnosti. Za ono što mi katolici nazivamo čudom, liječnici su ustanovili:

Bolest je bila teška i neizlječiva medicinskim sredstvima.

Ozdravljenje je nastupilo odjednom, bez potrebnog vremenskog čekanja.

Ozdravljenje je bilo potpuno, a ne polovično.

Bolest je bila organička, jer psihičke bolesti ne uvrstavamo u čudo.

Zašto danas pred svima nama Krist ne čini čudesa? Nekada je to činio, kamo god je stigao, pa su njegovi savremenici govorili da je u njemu đavao. I konačno su ga raspeli na križ.

Zašto neki u Lurdu vide čudesa, a ipak ne veruju? Nije dovoljno vidjeti. Treba htjeti vidjeti, htjeti čuti. Šta ti koristi da izdaleka u zimskim danima gledaš vatru, ako ne pristupiš blizu i ogriješ se?

Ako na koncertu začepiš uši, ništa nećeš čuti. Ako pred filmskim platnom zatvoriš oči, ništa nećeš vidjeti. Ako pred čudnovatim zahvatima Božjim zatvoriš oči i uši, lako ćeš viknuti: »Ne vjerujem u čudo!«

—⊙—

NA VRHUNCU TEHNIKE, PA DA VJERUJEM U DOGME!

Bog u pečenom brašnu? Tri osobe, a jedan Bog? Raj? Pakao? . . .Apsurd! Nauka nema dogmi, a vjera je puna dogmi, pa onda nije naučna.

1. VJERA JE DOPUNILA NAUKU

Atomsko doba: To je vrh našeg napretka. Ali vjera sa dogmama nije nestala. Kad bi vjera bila plod neznanja, atomi bi je već bili izgurali.

»Atomisti«: Einstein je kralj nove fizike, a on se nije narugao dogmama. O religiji je izjavio: »Duboko poštujem religiju!«

Isti izvor istine: Nauka se temelji na prirodnim zakonima, a prirodne zakone je dao Bog. Vjera se temelji na evanđeoskim zakonima, a ove zakone je dao Bog. Isti Bog je u nauci i u evanđelju. I prema tome, nauka i religija se mogu samo popunjati.

Profesor daje gotov zadatak: Đak nije znao riješiti matematičkog zadatka, profesor mu se smilovao i dao mu gotovo rješenje. Tako je postupio Bog u dogmama: Pružio nam je gotove istine bez objašnjenja na ovom svijetu. Pričekajmo »fakultet« na nebu i bit će nam i to jasno.

2. I U NAUCI POSTOJE DOGME

Botanika: Znaš li ti ovog časa, dok ovo čitaš, koliko ima vrsti trava, cvijeća? Ako ne znaš odgovoriti, to je za tebe dogma, jer ne znaš.

Geografija: Kaži mi, koliko na ovom svijetu ima gradova, sela, rijeka, stabala? Ne znaš? I to je za tebe jedna dogma.

Pomorstvo: Zašto se magnetska igla okreće u pravcu sjever-jug? Znaš li ili ne znaš? Ako ne znaš, služiš se u kompasu jednom dogmom.

Matematika: Dobio si iz matematike na kraju godine »jedinicu«, izgubio si godinu, jer ništa nisi razumio. Sve ti je postalo »dogma«.

Kemija: Mnogi ljudi upotrebljavaju sumpornu kiselinu, a koliki je broj onih koji znaju njezinu kemijsku formulu (Ha dva Es O četiri)? Uzimamo sumpornu kiselinu i nosimo je kući kao kemijsku dogmu.

Fizika: Još ne znamo što je električna struja, gravitacija itd. A služimo se u industriji, u životu ovim fizikalnim »dogmama«.

Liječnici ne znaju sašiti cipele, pa ipak ih kupuju i nose.

Advokati ne poznaju medicinu, pa ipak se liječe po tim propisima.

Nepismen ne zna čitati novine, a ipak sluša dok mu ti čitaš.

Čovjek ne shvaća vjerskih dogmi, pa ipak ih prima, jer ih nudi Bog.

Zrak je proziran, ništa u njemu ne vidiš. Ali metni zrak pod mikroskop, pa ćeš ugledati tisuće životinjica. Nalaziš se u šumi. Noć je, ništa ne čuješ,

čak su umukle i ptice. Ali ukopčaj svoj mali tranzistor u milijone zvučnih valova, pa ćeš čuti koncerte, vijesti i stotinu bučnih stvari. Isto tako se treba ukopčati u religiju, pa je sve lako.

Meni se čini da sam našao rješenje za sve dogme. Evo, nudim ga i tebi: Ono što nije jasno mojem mozgu, jasno je mudrom Bogu!

Slušaj, budi pametan! Pogledaj, voziš se, putuješ, na palubi si našeg lijepog broda »Jedinstvo«. Srdiš li se na svoj mozak što ne shvaćaš onih »čarolija« oko kapetanova sjedišta na mostu? Svi oni tamo aparati su ti dogme. Ti se ipak nesmetano voziš . . .

Prepusti Bogu kormilo, vozi se mirno prema nebesima!

—⊙—

VJERA JE VARKA SRCA

Čeznemo za stotinama stvari, pa se razočaramo. Kao djeca! Dijete misli da bi sa planine doseglo zvijezde, pa se razočara kad odraste.

1. DVA PRIMJERA

Eva Lavallière

Bila je poznata glumica, i veoma bogata. Jedne večeri na obali Tamse odlučivala se na samoubistvo. Poznala je nekog svećenika, i on joj pruži u ruke Magdalenu od Lacodaire-a rekavši: »Čitajte, da vidite što Bog može učiniti od žene kao što ste vi!«

Obratila se 19. VI. 1917. Izlazeći iz crkve kazala je svojoj prijateljici: »Ne čini li ti se da su livade danas zelenije, a cvijeće ljepše?«

Eva se nije prevarila, kad je slijedila intuiciju srca i dobrote.

Charles de Foucauld

Bio je oficir. Mnogo je raspravljao sa svećenikom Huvelin. Jednog dana dođe do svećenika, da bi mogao po volji raspravljati. Svećenik ga skloni da se

najprije ispovijedi, a onda će poraspraviti. Tako i učini. Nakon ispovijedi je izjavio: »Jasno mi je sve, suvišno je sada raspravljati«.

Nije se prevario. Eto, sam je izjavio, da je otkrio svoju sreću.

2. NIJE DOVOLJNO ČEZNUTI

Bolesnici

Ako samo vjeruju u snagu ljekova, a ne uzimaju ih, neće nikada ozdraviti. Što im koristi, ako znaju gdje je apoteka, liječnik, a nikada se time ne posluže?

Sportisti

Neće nikada ugrabiti prvo mjesto u natjecanju, ako samo promatraju igru, ili samo čitaju pravila igre. Treba i »trenirati«.

Zemljoradnici

Nije dovoljno da samo vjeruju u plodnost zemlje. Treba orati, đubriti i sijati, pa će i berbe biti. Tada berba neće biti »varka srca«.

Vjernik

Vjeruješ? Pa to još nije mnogo. Vjerovati znači: Priznati Boga, ne psovati, poštovati blagdane, ne krasti, ne dirati tuđe vlasništvo, itd. Tebi je to »varka«, ali nije onomu koga oštetiš, uvrijediš, pokradeš. Taj zna da to nije varka, već teška stvarnost.

Pascal je rekao: »Vi velite da biste promijenili život, kad biste vjerovali. A ja vam kažem: Promijenite život i lako ćete vjerovati«.

Čuli ste za prosjake sv. Martina. Pripovijedalo se, kako su mnogi bolesnici ozdravili, dok su se u ophodu nosile relikvije sv. Martina. Ova dva bolesna prosjaka su prilazili procesiji samo zato, da im svijet dadne po koji novčić. I jednog dana, kad su relikvije sv. Martina bile suviše blizu, povika jedan od prosjaka svom drugu: »Bježimo odavle. Zamisli, ako ozdravimo, od čega ćemo živjeti?«

Martinovi prosjaci su dobro znali da vjera nije varka, jer su radi udobnosti života čak bježali pred njezinom stvarnošću.

Pružite srdačno svom Bogu ruku, pa ćete vidjeti, kako njegova ruka obasjava naš razum i grije ojađena srca.

—⊙—

MOGU SE PROĆI I BEZ VJERE

Misliš možda ovako: Mogu živjeti i bez automobila, neke vile na moru?

1. VJERA JE PRUŽENA RUKA

Himalaja je visoka 8.882 metra. Možeš se penjati, ako je pristupačna. U tom slučaju zove planinare, pa i uz opasnost života.

Zrno će u zemlji poniknuti, ako ima vlage, sunca i njege. Ono se ne može proći bez ovih životnih uvjeta. Bez toga gine.

Magnetska igla kazuje uvijek isti smijer. Kao po nekom nagonu. Kako god okrenuli, ona se vraća u svoj smjer.

Vjernik se penje u himalajske visine, nikne kao zrno u dobroj zemlji, orijentiran je prema nebu kao magnetska igla. Može on mimoići vjeru, ali po kojem načelu će biti čestit? Ako se netko može proći bez vjere, može onda i živjeti bez vjerskih propisa, a to znači smije ubiti, ukrasti, ostaviti ženu itd.

2. VJEROVATI JE STISNUTA RUKA

Željezo je »tvrdoglavo«. Ali se smekša u vatri i savijaš ga po volji. Stisnuta šaka kovačeva izvede iz njega kotač, okvir, sjekiru.

Divljaka nije nikomu na korist, jer ne rodi slatkim voćem. Ali, ako je cijepimo, dobijemo plemenito voće. Stisnuta ruka vinogradara obogati njezine grane.

Klavir miruje. Nevješta ruka zbunjuje uši slušatelja. Ali, kad uz klavir sjedne virturoz, dvorana se prometne u koncert. Savijena ruka umjetnika preobrazi i klavir i slušatelje.

Čovjek je bez vjere bez etičkih načela, a bez ovih načela je kao željezo izvan vatre, nekalamljena divljaka i klavir kod rukama diletanta.

3. SLUČAJ KOJI SE PONAVLJA

Čitajte »Du Diable à Dieu« (Od Vraga do Boga)! Bilo mu je tek 42 godine. Uzeo je konopac i postavio ga oko vrata... »Polovica mog bića želi samoubojstvo, a druga polovica mog bića doziva u pomoć«. U jednom trenutku odbacio je konopac sa svog vrata i kliknuo: »Hvala, moj Bože, hvala! Opet si došao k meni!« To je izgovarao na koljenima.

Mogao se proći i bez vjere, ali se ovog puta ne bi mogao proći bez konopca oko vrata. Vjera je odbila konopac, i vratila ga u život.

Netko vam je poklonio sat za imendan. Uzeli ste ga i kazali ste: Hvala! Ako sat uzmete i bacite ga u smetlište, povrijedili ste darovatelja i bili ste neuljudni. I Bog ti je poklonio vjeru, jer ona je dar. Smiješ li taj dar bez opasnosti baciti u koš za smeće?

Bog je prvim svećenicima u evanđelju rekao: »Što vam ja reknem u tajnosti, vičite sa krovova!«

I evo, ja vičem!

Perzijska pjesma iz početka XIII. st. glasi: »Božji čovjek bit će i bez jela sit, božji čovjek i u dronjcima je kralj, božji čovjek sve zna, jer s njim govori Bog!«

—⊙—

VJERUJEM, ALI BEZ POVJERENJA

1. SUMNJE

David

Pred tri tisuće godina posumnjao je u Božju brigu, pa je u Psalmu viknuo: »Zašto spavaš, gospodine... ustani!«

Seljak

Sjedi pokraj svog vinograda, gleda u postradale loze, pa uzdiše: »Bog se sakrio iza brijega, kad ne vidi da je suša uništila sav moj trud!«

Mauriac

Savjetuje religijama da preinače opis božanstva, pa veli: »Zašto ni jedna religija ne prikaže Boga sa golemim uhom, da nas čuje!«

2. POVJERENJE

Trapez

Vještak u cirkusu skače, riskira život. Ali ne boji se, jer ima povjerenja u ruke koje dočekuju. Pouzdaje se u sigurnost prošlih uspjeha.

Padobran

Vojnik skače sa visine i ne boji se, jer ima povjerenja u padobransku svilu, u kopče i u strukturu svojih umjetnih krila.

Čovjek

Vjeruje Bogu sve što je u evanđelju izjavio. Zašto? Jer Bog zna što veli. Ako je to cirkus, salto mortale je siguran. Ako je to skok iz padobrana, cilj je određen. Zar nas nije stid, što vojnik ima više povjerenja u svoj padobran, nego li mi u svog Boga? Grkokatolički svećenik čitajući »Vjerujem« na misi drži pred očima mali zastor prihvaćajući sve što je iza zavjese naše vjere.

3. NAŠE GREŠKE

Mi gubimo povjerenje u Boga, jer ne postavljamo problem s prave strane. Svaki od nas želi:

Zdravlje, a ne pada nam na um da postoji i strpljivost!

Blagostanje, a ne znamo kao Isus zavoliti i siromaštvo!

Mir u susjestvu, a možda se nikad ne pomolimo za svog susjeda!

Čudesa u berbi, u ekonomiji. A zar radinost ne čini čudesa?

Hitno uslišanje, ali molitva nije recept za udoban život!

Neki propovjednik je jednom na radio-stanici Paris rekao: »Mnogo puta nismo uslišani, jer mi zapravo ne molimo, nego Bogu naređujemo što će nam dati«.

———

»Vjerujem, ali nemam povjerenja« . . . To je kao da mi kažeš: Pjevam ali ne dajem glasa. Hodam, a stojim na mjestu. Gledam, ali sam zatvorio oči.

Brod Titanik je tonuo u oceanu kao veliko groblje. Svaki je hladni val bio grobna ploča putniku. Ali pred sahranu broda i ljudi čula se sa palube pjesma, puna suza i povjerenja:

»Bliže, o Bože moj . . .
Vodi kud hoćeš nas,
Vodi gdje cilj je naš«.

— ⊙ —

VJERA JE ZA DJECU, A NE ZA ODRASLE

Predškolska djeca vjeruju da anđeli imaju krila, a Bog veliku bradu. Zar je to vjera? — Čuj, sve dozrijeva u životu, pa i vjera dozrijeva.

1. PRIRODAN RAZVOJ

Sjeme: Iz zrna probija klica, iz klice travka, a onda stablo, plod.

Začetak: Čovječji začetak je u prvom mjesecu 15 cm velik, a teži 200 grama. Odrastao čovjek je visok do 180 cm, a teži i do 100 kg.

Dijete: Majka ga doji, zalaže žličicom. Kasnije stiče i othrani druge.

Jezik: Dijete tepajući uči jezik. Kasnije pozna svoj jezik i uči strane.

Čitanje: Najprije naučiš A-B-C-D, a kasnije možda pišeš romane, opere.

Šegrt: Dodaje majstoru oruđe, a kasnije postaje klesar, kovač, graditelj.

Glazba: Početnik se muči sa DO-RE-MI-FA, a kasnije nastupa na koncertu.

Što bi bilo da pšenično zrno ne proklije? Ni bi imali ni klasa ni kruha.
Što bi bilo da embrijon ostane u prvom mjesecu? Bili bismo visoki 15 cm.
Što bi bilo da u pedesetoj godini sisamo majku? Svijet bi se smijao.
Što bi bilo da odrasli tepaju prve riječi? Bili bi još u obdaništu.
Što bi bilo da čitamo kao djeca? Bili bismo djeca u odrasloj dobi.
Što bi bilo da šegrt ostane zauvijek šegrt? Ne bi nikada postao majstorom.
Što bi bilo da završeni muzičar zna samo DO-RE? Bio bi neznalica.
Što bi bilo da vjeru zamislimo kao djeca? Bili bismo smiješni. Jer i vjera ne može pristupiti svima jednako. Ona se služi slikama. I to su samo slike, a suština je važna.

2. ODGOVOR ISUSOV

Gorušićno zrno: Mi ga moramo razviti u stablo, usavršiti vjersko znanje.

Sakriveno blago: Mi ga moramo pronaći. Tako veli Isus o vjeri.

Biser: Trgovac iz evanđelja je sve prodao i kupio taj biser. Zar nije onda jasno? Prodat ćemo sve slike iz djetinjstva, a poslužit ćemo se istinama koje su za odrasle ljude. I sv. Pavao kaže da je u odrasloj dobi odbacio ono što je bilo djetinsko.

Grad na planini: »Kraljevstvo je nebesko kao grad sagrađen na gori«. Tako kaže Krist. Mi se moramo iz djetinjstva penjati do te planine, pa čak i osvajati planinu, da uđemo u sve tajne vjere. Istim putem pro-

lazimo i u životu: Sjeme putuje u stablo, dijete iz embrijona u čovjeka, početnik u majstora, đak u profesora, a dječja vjera u odraslu vjeru.

Svijeća na svijećnjaku: I to je Kristova poredba. Ako je sav vjerski materijal Krist poredio sa zapaljenom svijećom, morali bismo u odrasloj dobi malo jasnije vidjeti pri takvom svijetlu. I još nešto: Zapalit ćemo i mi svijeću u svom mozgu, pa nas neće smetati »anđeoska krila« i »Božja brada«. Lako ćemo razumijeti da su to zabavne priče za djecu, da se na vjernauku ne dosađuju. Služimo se slikovnicama kao što to čine i svi ostali školski predmeti.

———

Zaspao neki siromah na snijegu. Prođe bogati amerikanac i gurne mu u džep veliku svotu dolara, dok je siromah spavao. Kada se naspavao, ustane i nastavi put. Nastavi sa prosjačenjem, a da nije ni znao kakvo blago nosi u svom džepu. Zatekla ga i noć, a bila je hladna. Nije izdržao, smrznuo se i umro u snijegu. Umro je i ne znajući koliko blago je nosio sa sobom.

Zavirite malo u »džepove« svoga duha. Ali još prije svoje smrti!

— ⊙ —

DOVOLJNO SAM PAMETAN, ŠTA ĆE MI VJERA?

1. NE UMIŠLJAJ SE

Koliko si težak?

Možda 70 kg? Možda si težak i oko 100 kg? Pa šta onda? To nije ništa! Znaš li da jedna litra zvijezde Sirius 13 teži trideset tona? Jedna litra zvijezde Wolf 475 teška je koliko najveći oceanski brod!

Koliko si visok? Možda čak 189 cm? Pa to nije ništa! Kad bismo smanjili čitavog čovjeka na jedan milimetar, ne bi mu vidio ni glave, ni ruku. A kad bismo za toliko smanjili Sunce, opet bi zvijezde bile daleko oko 54 km.

Koja je tvoja brzina? James Dean, poznati glumac vozio je sa 160 km/sat, a to znači 2,5 km na minutu. U toj brzini je poginuo 30. IX 1955. Elektron se okreće sa 12.000 km na minutu i ne gine!

Koliko si snažan? O' Bren bacio je kuglu 20 m i 6 cm, i tada je premašio rekord. Čitav svijet se tada divio dužini od dva centimetra. A eksplozije na Suncu dosežu visinu od 700.000 km.

Koliko proizvodiš? Ne ti osobno, već mi, tvornice? Električne energije, vina, konzervirane ribe? Nije ni važno, prema produkciji svemira! Sunce svake sekunde 564 milijuna tona Hidrogenija pretvori u 560 milijuna tona Helija, da tako dobije 4 milijuna tona svijetla-energije. A to je isto kao da u jednoj sekundi spali deset milijardi tona ugljena. I još nešto: Jedna sekunda sunčeve energije veća je od produkcije ugljena iz svih ugljenokopa svijetla u jednoj godini.

Koliko izdržiš? Na primjer u življenju. Živiš 50 godina, možda i doživiš 90 godina. A onda, nakon penzije? Smrt! A Sunce svake sekunde gubi 4 milijuna tona, i još će sjati barem 120 milijardi godina.

2. VELIKI UMOVI VJERUJU

Laplace

Ovako je pisao svom sinu 17. VI. 1809: »Drži Boga pred sobom kao što to čine tvoji roditelji«.

Leverrier

Umro je g. 1887. Znate da je on otkrio Neptun. Svi đaci u školama moraju o njemu nešto znati. Taj veliki čovjek je u svojoj zvjezdarnici imao na zidu križ.

Volta

Umro je g. 1827. Poznat vam je kao izumitelj električne struje. Znate li da je on svakog dana slušao misu i svakog dana izmolio Gospinu Krunicu?

Ampere

Umro je g. 1836. On je osnivač električne dinamike. Jednog dana je uskliknuo pred svojim prijateljem Ozanamom: »Kako je velik Bog, a kako je naše znanje ništetno!«

Einstein

Umro je g. 1955. On je otac atomskog doba. Jednom je izjavio kardinalu Faulhaberu: »Ja visiko poštujem religiju!«

U zadnjih sto godina povisio se broj katolika za 320 milijuna. Da li je ovo 320 milijuna izgubilo pamet zato što su se ubrojili u katolike?

Pred nekoliko godina je 14,000 pariških studenata pješke išlo na poklon u Chartres. Da li su zaprljali svoje diplome zato što su se tamo poklonili Bogu?

Kad nekoga tražimo u noći, pa mu u kući vidimo upaljeno svijetlo, mi velimo: »Kod kuće je. I onda kucamo, da nam otvori«. A zar ne vidite iznad sebe zapaljeno 80 do 100 milijardi zvijezda? One svijetle pred božjom kućom. To je znak da je on kod kuće. Pokucajte, otvorit će vam vrata veoma mudar gazda.

»Pametan sam, ne treba mi vjera!« ... Narodna Poslovica na to odgovara: »Prazno klasje uspravno se drži, a zrelo klasje sagiba glavu!«

—⊙—

VJERA JE ROPSTVO

Sve same naredbe! »Ne smiješ ovo, ne smiješ ono«! Prijetnje, kazne!

1. TAKAV JE ŽIVOT

Sport

U dobrim klubovima se mnogo vježba, odriče. Igrači se pred utakmicu ne smiju skitati. Pokoravaju se pravilima, a postoje i kazne. Ali se na taj način može postići prvenstvo na tablici.

Rad

Na posao moraš stići tačno. Radiš osam sati uz čekić, uz stol. Ali na kraju mjeseca primiš svoju plaću. A onda i penziju.

Bolest

Prikovan si uz krevet, kao rob. Primaš ljekove koji ne prijaju. Ponekad sam zatražiš da te režu nožem. Ali se zato nadaš ozdravljenju.

Zašto onda ne bismo prihvatili i disciplinu vjere, ako nam ona obećava više od sportske tablice, više od mjesečne plate, više od zdravlja?

2. ROPSTVO VJERE

Nalog za mirovanje

Vjera te ne tjera u posao, ona ga odobrava. Ali ti nanareduje da nedjeljom počivaš. Daje ti slobodu: »Neka i tvoja stoka u blagdanima počiva!«

Naziv slobode

Kad bi ti bio u vjeri rob, i Bog bi te nazivao kmetom. Ali u Očenašu te naziva sinom. »Oče naš koji jesi . . .« Ako je on otac, ti si sin, a ne rob.

Rezultati

Nogometaš pogađa mrežu, i kad uvali gol, zaboravi na svu muku i znoj. A vjernik pogađa nebeska vrata iza kojih čeka njegov Bog.

Službenik prima plaću na kraju svakog mjeseca. Vjernik prima na kraju života. Ne za jedan mjesec, već za svu vječnost.

Bolesnik može postići zdravlje, a vjernik sigurno postizava zdravlje i spas svoje duše.

Priznajemo, športašu je težak i trener i vježba. Radniku je teška motika, čekić. Bolesniku je težak krevet. I vjerniku je težak kršćanski moral. Istina je, svima je teško, ali sve to ima neku svrhu i neku nagradu. Zašto onda ne bismo prihvatili težinu vjere barem sa toliko spremnosti sa koliko spremnosti prihvaćaju sportisti, službenici i bolesnici svoj teret?

Vi kažete: »Vjera košta«. Tačno! Ali košta i košulja, pa je ipak kupuješ. Košta i vino, pa ga kupuješ, čak se ponekad i proveseliš. Sve košta, pa i vjera.

Nemojte govoriti da sve to ima koristi, a vjera samo obećaje nešto u daljini. Ta, mi čekamo i vinograde da dozriju, čekamo i godinu da prođe, čekamo i kraj mjeseca da plaću podignemo. Pa onda čekajmo i kraj života da se plodovima vjere okusimo!

Jedna stvar u vjeri ne može se nikada nazivati ropstvom: Ona odgaja čovjeka i na socijalnom i na moralnom polju. I još nešto mnogo važnije: Bog nam je otac, a mi smo mu djeca. A imati oca i biti dijete nije ropstvo, jer robovi su u zatvoru. Mi smo u velikoj Božijoj obitelji.

»Oče naš koji jesi na nebesima!«

—⊙—

VJERUJEM U ČOVJEČJU SVEMOĆ

»Ne moramo moliti za svagdašnji kruh, jer ga sami možemo steći: Posiješ, pokosiš pšenicu, samelješ i pečeš kruh«. Što tu Bog ulazi?

1. MOĆNA LUDOST

Hrana

Američki trgovci spale mnoštvo tona kafe, da tako podignu cijene na tržištu, a u Indiji ljudi umiru od gladi na ulicama. Da li je to ta svemoć?

Industrija

Mašine su zamijenile tisuće i tisuće radnika, ali ove tisuće su ostale bez posla. Da li je to ta svemoć, koja stvara nezaposlene?

Izumi

Pronašli smo kobalt koji ponešto liječi rak, ali pronašli smo i osnovicu za atomsku bombu. Da li je atomski rat dio čovječje svemoći?

Zdravlje

Gradimo najmodernije bolnice, imamo divne specijaliste u medicini, da spasimo čovjeka. A u Nagasaki i u Hirošimi prva atomska bomba ubila je 200,000 ljudi. Da li je to plod naše svemoći na ovom Planetu?

Život

Produžili smo higijenskim propisima svoj život, a stručnjaci nam vele da smo kroz samih dvadesetak godina iza rata povisili radioaktivnost u atmosferi toliko, koliko može luđak učiniti: Morali bismo živjeti pet tisuća godina da se na taj višak naš organizam privikne.

Papaunci Nove Gvineje su primitivci, nisu »svemoćni« kao mi evropski narodi. A Oni smatraju da je kod njih rat završen, čim jedan vojnik pogine.

2. ČOVJEČJA NEMOĆ

Kiša

Poplave obaraju, uništavaju kuće i usjeve. Zapovijedi kiši u oblacima da smjesta prestane! Suša je udarila na sve zemljoradničke žuljeve, berbe neće ni biti. Zapovijedi kiši u oblacima da pada i natopi gladna polja.

Snijeg

Spremaš se na skijanje, očekuješ snijeg. Stigao si na planinu, a sunce ga je otopilo. Zapovijedi snijegu da prši, kako bi se mogao skijati!

Potres

Iz nutrine Zemlje grmi, ruše se kuće, ljudi jauču. Zapovijedi dubinama naše Zemlje da umuknu, kao što Desetar zapovijeda vojniku da se okrene na lijevo!

Vulkani

Popni se do najvećeg vulkanskog kratera, pa vikni u punoj snazi čovječe svemoći: »Ja vam zapovijedam da prestanete rigati smrtonosnu lavu!«

Bolesti

Ako si svemoćan, zatvori sve bolnice na svijetu, ukini sve medicinske Fakultete, otpusti sve bolničare. Zapovijedi bolesti da otputuju na Mjesec!

Smrt

Nitko još na ovoj Zemlji nije ostao uzorak. Svi putuju, kad smrt pokuca na vrata. Zapovijedi joj da u tvoju kuću ne dolazi, jer smo »svemoćni«!

U filmu »Frankenstein« izrađen je divan robot-mozak koji je u svemu zamijenio čovjeka. Ali na kraju robot je zadavio čovjeka.

Kad se postavio prvi kabel između Amerike i Evrope, raspravljalo se koje će se prve riječi odaslati. Žice su čekale što će kroz njih prvi put proteći. Složili su se, i otpremljene su ove riječi:

»Slava Bogu na visini, slava Bogu u dubinama!«

—⊙—

SLOBODAN SAM, MOGU ŠTO HOĆU!

Pričaju o žabi kako je vidjela vola, pa i ona htjela biti velika kao on. Napuhivala se, da poraste, pa je odjednom pukla kao dječji balon.

Čitao sam u pripovijetkama i ovo: Tačka je htijela narasti, pa se i ona napuhivala. Kad je bila zadovoljna sa veličinom, opazi da se pretvorila u nulu. U veliko slovo »O«, a to je u matematici ništica!

1. SLOBODA U NAUCI

U matematici

Kaži, ako smiješ: »Dva više dva nisu četiri. Slobodan sam, ja kažem pet«! Ako se ovdje poslužiš slobodom, profesor će te poslati do psihijatra.

U geografiji

Možeš li po načelu »mogu što hoću« kazati da Split nije u Dalmaciji, već u Indiji? I dijete bi ti reklo da si se upisao u budale.

U povijesti

Kaži po istom načelu da prošli rat, koji je završio 1945, nije postojao. Borci i invalidi koji još žive prebit će ti kosti, jer su na svojoj koži osjetili težinu i tragediju rata.

U medicini

Reci i ovo kad si slobodan, i možeš što hoćeš: Bakcili nisu uzročnici bolesti! Kaži tako, pa će ti liječnik odgovoriti: »Prozrači malo glavu!«

2. SLOBODA U VJERI

Susjedstvo

Možeš li odbaciti vjeru po načelu »mogu što hoću, jer sam slobodan«? Ako to učiniš, možeš ubiti susjeda, jer ti izjeda živce. Slobodan si, ali u tom slučaju će te svijet proglasiti ubojicom, a Sud će te strpati u zatvor.

Vlasništvo

»Mogu što hoću«, slobodan sam! U redu, pa onda pokradi banku, svoj ured! Učini tako, pa ćeš opet svršiti u zatvor.

Istina

Ako si slobodan, laži i maži gdje stigneš! Falsificiraj dokumente, pasoše, diplome! I opet ćeš odležati u zatvoru.

Brak

Slobodan si, možeš što hoćeš? Dobro, mijenjaj žene bez svjedoka, bez matičara, bez razloga! Učini to, pa će te svijet nazvati propalicom, a parnice i alimentacije isprazint će tvoju lisnicu.

Eto, sada ste čuli kako mudruje nova filozofija koja se zove »egzistencijalizam«. Neki pariški student zavolio je ovaj sistem u moralu, pa je kao egzistencijalist htio biti slobodan. I što je učinio? Htio je svima dokazati koliko je slobodan, pa je naumio podmetnuti plastičnu bombu pod Eifelov Toranj... Krasne li slobode!

———

Gospodo đaci, izvolite biti slobodni, pa nemojte ni jedne lekcije naučiti! — Izgubit ćete školsku godinu.

Gospodo radnici, buditi slobodni, pa nemojte raditi ni jednog dana! — Pomrijet ćete od gladi i vi i vaša obitelj.

Gospodo vjernici, budite i vi slobodni, pa ne vjerujte ni evanđelju, ni svećeniku, ni Bogu! — Ali javite mi se samo dvije sekunde nakon preseljenja duše u onaj svijet.

Gospodo, narode, svijete! Ne vjeruj! — Ali naša nevjera nije Bogu zatvorila očiju, nije mu zavezala ruku. Budimo »slobodni«, ali i Bog je ostao u punoj slobodi!

Religiozan čovjek i religiozna žena ovako vele: »Mi smo slobodni, pa smo u ovoj slobodi izabrali Boga za gospodara i za Oca i za prijatelja!«

—⊙—

U ŠTO DA VJERUJEM, KAD JE SVIJET PUN LAŽI?

Prevari me susjed, prevarim se u sportskoj prognozi. U nauci jedni vele da je istina, drugi to nazivaju zabludom. Lažu krivci pred sucem, lažu djeca pred roditeljem. A onda? Možda i vjera laže!

1. BISTRO OKO DALEKO VIDI

Traci zore

Sunce se nije još pojavilo, a rumeni istok ne laže: »Sunce će isteći«.

Kolumbove alge

Njegovi mornari opaziše alge, a Kolumbo povika: Blizu je kopno!«

Newtonova jabuka

Pala je sa stabla. Zašto? Misli i misli, pa otkrije zakon gravitacije.

Arheološki nalaz

Iz nekoliko krhotina arheolozi restauriraju čitav predmet, iz par slova slože sav natpis, pa čitaju povijest.

Iz sitnih dijelova otkrijemo cijelinu, iz mrvica istine čitamo cijelu istinu, iz dospjelih dokumenata gradimo svoju vjeru u Krista.

2. BISTRO OKO MUDRO GLEDA

Prirodoznaci

Otkrivaju velike kemijske i fizičke zakone. Nalaze ih gotove u prirodi. Ako su mudri, moraju se upitati, tko je ove zakone posijao po svemiru.

Liječnici

Poznaju strukturu oka, uha, srca, pluća, bubrega, čitavog organizma. Oni znaju, kako je težak posao završiti medicinski Fakultet, jer treba upoznati čitavog čovjeka. Pitaju i oni: »Tko je skrojio ovakav savršeni aparat čovjeka?«

Astronomi

Ne znaju kuda bi više gledali od čuda. Teleskop Mont-Vilson otkrio je oko dvije milijarde zvijezda. Puno je nebo »žarulja«, pun je svemir zakona. Zar je čudno, ako upitamo: »Tko je te sijalice zapalio, tko ih je postavio«?

Filozofi

Oni se služe logikom Otac — sin. Kako? Evo ovako: Vidim sliku na ulje, pa velim: Netko je tu sliku naslikao. Čitam roman, pa kažem: Netko je taj roman napisao. Slušam Operu, pa zaključim: Netko je i tu Operu skladao. Gledam oko sebe svijet, gledam u sebi svijet, pa isto tako zaključim: Netko je i mene stvorio, netko je i svijet stvorio! Zar mislite da je lakše stvoriti svijet, nego li slikati sliku, pisati roman, skladati Operu? Ne čini vam se da bi stvaralac svijeta morao biti jači i bolji umjetnik od pisca, kompozitora ili slikara? A onda još nešto: Pod slikom je potpis slikara, na naslovnoj strani je ime pisca. Zašto? To je autorsko pravo. Možete li onda zamisliti svijet bez autorskog prava? Bez »gazde«?

»Istina je kao zapaljena baklja, zato svi pored nje prolazimo žmirkajući, kao da se bojimo da nas ne opeče«. (Goethe). A ti mi kažeš: »U što da vjerujem, kad je svijet pun laži«. Ne bojiš li se i ti opekotina?

Laž je mračni tunel. Hodajte samo naprijed, izići ćete na svijetlo.

Laž je prostrani ocean. Samo plovite naprijed, stići ćete do obale.

Laž je mrkla noć. Zapalite samo svijetlo, i ugledat ćete veliku istinu:

Tu istinu je izrekao Linné u uvodu svog djela »Sistem Prirode«:

»Vidio sam, kako iza mene prolazi vječni Bog i od čuda sam se skamenio«.

—⊙—

U KOGA ĆU VJEROVATI, SVIJET JE PUN NEPRAVDE

Kineski Zid je sagrađen g. 200. pr. Krista. Podigao ga je prvi kralj na svijetu Ši-HVANG-TI u obrani protiv Huna. Dug je 1,500 milja, širok je 25 stopa.

Mi bismo posvuda podigli zidove: U susjedstvu, na državnim granicama, pa čak u svojoj obitelji, jer posvuda osjećamo vučju nepravdu.

1. BOLNA NEJEDNAKOST

U tijelu

Imamo slijepaca, šepavaca, nemoćnika, sakatih . . . A s druge strane šetaju ljudi zdravih očiju, nogu. Zašto je to tako?

U ljepoti

Netko je rođen kao neuspjela slika, a drugi bez pomagala može na filmsko platno. Zašto postoji grdoba i ljepota?

U ekonomiji

Svijet ima uposlenih i neuposlenih, siromaha i milionera . . . Zašto je život nejednako podijelio dinar?

U politici

Neki narodi su miroljubivi, drugi su ratoborni. Jedni žele suradnju, drugi su otimači tuđih područja . . . Zašto svi ne misle istim mozgom?

U položaju

Netko je direktor, netko je vratar. Netko je na prvom mjestu, netko je na zadnjem . . Zašto postoji tolika ljestvica časti?

U moralu

Imamo poštenjaka i gangstera, dobrih muževa i propalica, vjernika i nevjernika . . . Zašto etički život nije svima mio?

2. MUDRO PITANJE

Dali je ista sudbina: Obijesnom milijarderu i strpljivom siromahu nakon smrti? To bi bila nepravda!

Da li je ista sudbina: Revnom vjerniku i nepokajanom ubojici? Zar bi to bila utješna pravda?

Da li je ista sudbina: Poštenoj djevojci i neukroćenoj bludnici nakon smrti? Ne bi li i to bila crna nepravda?

Da li je ista sudbina: Zaklanom teletu i razumnom čovjeku? Možete li zamisliti da isto tako završi čovjek svoj život kao buha, ugušena DIDITI praškom?

3. LOGIČNI ZAKLJUČAK

Osjećaj ogdovornosti

Zašto se osjećam kriv, kad počinim zlo? Ako nema Boga ni zakona, bilo bi mi u svijesti sve jedno: Ubiti čovjeka ili pokloniti dar za nečiji imendan.

Apsurd

Ako nema nagrade i kazne na drugom svijetu, poštenje bi bilo najveća ludost, a razvratnost najveća mudrost. Radi kojeg bi se razloga borio za dobrotu?

Mišljenje svijeta

Nitko ne poštuje lopove, ubojice, nitko ih ne smatra uzorima u društvu. Zašto? Ako ti je i učinjena nepravda, a pošten si, bolje se osjećaš, nego li lopov.

Komparacija

Kad ne bi bilo drugog svijeta, životinje bi bile u boljoj situaciji od ljudi, jer mogu što hoće. Pravo bi bilo da njih nazivamo kraljevima prirode.

Činjenica

Zlo nije na ovom svijetu dovoljno kažnjeno, niti je dobro dovoljno nagrađeno. Zar onda nije logično da će jednom stići pravda i Sud?

»Svi smo mi na ovom svijetu slični vojniku na dopustu. Svakog dana mogu nas pozvati natrag« (Župnik Kneipp). Dobrom Ocu, ili vrhovnom Sucu. O tome će odlučiti tvoje ponašanje.

U ŠTO ĆU VJEROVATI, LJUBAV JE MRTVA

Foscolo je rekao: »Ljubav obećava radost, a šalje nam plač«.

1. STVARNOST SUZA

Djevojka

Imala je divnog mladića, bili su sretni. Danas u uglu života plače, jer je iznevjerena, momak ju je ostavio i odabrao drugu. Njezina sreća je mrtva.

Majka

Rodila je dijete, ljubila ga je više od svojih očiju. Ali ono je umrlo, kad je navršilo drugu godinu života. Na groblju je nitko ne može utješiti.

Putnik

Sa bijelih obala našeg Jadrana odmiče brod, pedesetak ruku je u zraku, vijore se bijeli rupčići . . . Rastanak. Oči su ovlažene, jer prijatelji odlaze.

Iseljenik

U tuđini prima pismo. Piše ga majka, sestra, zaručnica. Čita ga dva tri puta. Njegov rodni kraj je daleko, možda ga nikad neće više vidjeti. Suza je u oku.

Groblja

Obasuta su cvijećem, zažarena zapaljenim voštanicama, orošena suzama posjetilaca. Koliko je života tamo sahranjeno, toliko je suza proliveno.

2. ZORA RADOSTI

Zraka

Ne može sama postojati. Nikako! Tračak sunca prodire kroz prozor, ali ga oblak lako prekine. Dok je zraka vezana uz sunce, svijetli i grije.

Kap

Ni ona ne izdrži osamljena na listu, isuši je prva jutarnja zraka sunčeva. Ali, kad se ova kapljica utopi u rijeku i završi u oceanu, velika je i gotovo neumrla.

Mrvica

Pala je sa stola, jedva je mravu zalogaj. Nitko se ne može nasititi mrvicom kruha. Ali kad se tisuću mrvica složi u jedan kruh, svi su za stolom siti.

Srce

Nije nikada sretno. Vlažno je od suza, isušeno je od nestašice. Ali, kad se naše srce utopi u veliko božje Srce, obasuto je ljubavlju. Vezano je uz Boga kao zraka uz sunce, kupa se u beskraju kao kap u oceanu, nasiti se srećom kao mrvica u velikom pečenom kruhu.

»Gladan misli da traži kruha, a gladan je Tebe. Žedan misli da žeđa vode, a žedan je Tebe. Bolesnik misli da čezne za zdravljem, a bolan je, jer si Ti daleko!« (Papini).

»U šta ću vjerovati, kad je svijet usmrtio ljubav!« . . . Istina je, mraz je pao na naše osjećaje, zaledila se plemenitost. Ali ovako sebi kazuj:

Moje srce je zraka koja pripada Velikom Suncu.

Moje srce je kap koja se smiri u Velikom Oceanu.

Moje srce je mrvica koja pripada Velikom Kruhu.

Moje srce je iskra koja se žari na Velikom Božjem Srcu.

Vjeruj mi, prijatelju, nije ljubav mrtva. Nije! Živa je, dok postoji naš zajednički Bog, koji ljubi i mene i tebe i sav svijet!

—⊙—

U ŠTO ĆU VJEROVATI, NEMA IDEALA

1. SREĆONOSNI IDEALI

Školski

Studenti uzdišu: »Kad ću jednom završiti Fakultet, pa da budem stretan«! Vara se u idealu, jer ima i intelektualaca nesretnih.

Obiteljski
Mladić veli: »Završio sam vojsku, još da se oženim, pa je sve u redu!« I on se vara, jer ima i oženjenih, pa su opet nesretni.

Novčani
»Kad bih imao trostruku plaću, bio bih sretan!« Ako novac može donijeti svu sreću, zašto su onda milijoneri nesretni, a neki su se i ubili?

Vremenski
»Nek mi netko produži život do sto godina, pa je meni dobro!« Nije ni to tačno, jer su i starci nesretni.

2. IDEALI SLAVE

Cezar
Veliki rimski car, nazvao se bogom. Iznad tog položaja nije bilo ni jedne stepenice. I što se desilo? Na tom vrhu je ubijen mačem.

Napoleon
Mnogo je želio ,mnogo je i postigao. I ono što čovjek želi, postigne, smatra penzijom sreće. Ali nije tako. Napoleon je na vrhu slave živio u prognanstvu i umro od raka.

Hitler
Preživjeli iz prošlog rata sjećaju se njegovih govora, osvajanja. U planu je bio položaj boga. Ali pred dolazak vojske sam se ubio.

Musolini
I on je želio podijeliti svijet sa Hitlerom. Neko vrijeme im je to i uspijevalo. I na kraju? Obješen je na trgu naopačke.

3. BESMRTNI IDEALI

Altruizam
Jessa Wilazeau zarazio je sebe žuticom, da ispita bolest i da može druge spasiti. Umro je od zaraze u 34. godini. I danas sav svijet pripovijeda o njegovom herojstvu. Smatraju ga dobročiniteljem ljudi.

Dobrota
Neki mladić je usred zime skočio u more, da spasi utopljeno tuđe dijete. Prehladio se i umro od plućne upale. Svi su ga proglasili dobrim čovjekom.

Heroizam
Majka je odbila da izvrši pobačaj. Spasila je dijete, a ona je podlegla. Ljudi je nazivaju junakinjom.

Pravda
U obrani domovine palo je nekoliko miliona mladih ljudi. Povijest danas o njima piše, a gradovi i sela im podižu spomenike, jer su branili pravdu.

Za frižidere, televiziju . . . moraš imati pokriće u novcu.

Državni budžet redovito ima pokriće u zlatu.

Za ideale koji usrećuju moraš imati pokriće u Bogu!

Ne možemo biti siti, ako ne jedemo. Ne možemo se ogrijati, ako ne sjedimo uz vatru. Ne možemo se ni posve usrećiti, ako ne kleknemo do Božjih nogu.

Nemoj govoriti da nema ideala, ako nisi iskusio susret sa Bogom.

Pokušaj i vidjet ćeš: Bog je zdrava valuta i zlatna podloga tvoje sreće.

—⊙—

U ŠTO ĆU VJEROVATI, NEMA NI U ČEMU SREĆE

1. ZAŠTO JE ORUĐE?

U zanastvu
Nitko još na ovom svijetu nije uzeo čekić, pa čekićem pisao i risao sliku. Za tu stvar je olovka i kist. Isto tako pero nije za kopanje.

U sportu
Nitko nije uzeo nogometnu loptu, pa na njezinoj istrošenoj koži skuhao juhu. Nitko nije uzeo koplje, pa se kopljem loptao. Svaka igračka ima svoju igru.

U medicini

Ni jedan liječnik vam neće kazati da je oko za sluh, a uho za vid. Neće vam ni to reći da su pluća za hodanje, a noge za disanje. Smiješno, zar ne?

Evo zaključka:

Sve je na svijetu određeno za neku svrhu! Tane leti zrakom, jer je odapeto iz puščane cijevi. Kamen pada na pločnik, jer ga vuče gravitaciona sila. A po tom istom načelu i zakonu čovječja duša čezne za srećom, kao što oko gleda, uho čuje, pluća dišu, lopta skače.

2. ZAŠTO SMO NESRETNI

Učenjak

Sav svijet o njemu piše, podiže mu spomenik. Ljudi vele: »On je premašio sve nas u znanju!« A taj učenjak odgovara: »Ja veoma malo znam, jer znanje je beskrajno«. Veliki umovi vide, koliki je još horizont neispitanih tajni pred njima, a onda nije ni čudo što su tako skromni.

Milijoner

Sav svijet ga smatra bogatim. On to i jest. Sav svijet ga proglasio sretnim. Ati to još ne mora biti. Zašto? Jer on još želi steći, više nego li ima. Zašto? Jer sticanje je beskrajno.

Čovjek

Sav svijet veli o čovjeku: »On je kralj prirode, u njegovim je rukama ekonomija, tehnika, industrija, rat«. I gle čuda, taj veliki kralj je nesretan. Zašto? Jer je sreća nedostižna. Zaista čudnovato! Najveći učenjak, a još bi htio znati. Najveći milioner, a još bi htio imati, Najveće stvorenje u prirodi je čovjek, a nije sretan!

Evo zaključka:

Nezadovoljstvo učenjaka i bogataša je veliko, jer nisu došli do kraja: Prvi do vrhunca spoznaje, drugi do vrha blaga. Oni su slični čovjeku koji pije vino od 14 stepeni, pa se vraća kući nesretan, jer nije ispio cijelu flašu. Upravo je takva sudbina čovječjeg duha

i u sreći-nesreći. Mi smo zacijelo nesretni samo zato što je: 1). Sreća daleko! Daleko je, jer je na ovom svijetu još nitko nije uhvatio »za grlo«. 2). Sreća ne dostiživa u cjelosti. Mi imamo ovdje samo mrvice, pa bismo rado imali sav kruh. 3). Sreća sakrivena Bogu iza leđa. A Bog je to i namjerice učinio, da nas Zemlja ne zaustavi i ne omete u letu za vječnošću.

Nesretni smo, jer nam nedostaje Bog koji je nosilac sreće!

»U što ću vjerovati, nema ni u čemu sreće!« ... Plima i oseka nastaju u moru, jer jedan svemirski Planet privlači vodu. U ogledalu se odrazi slika lica, ako je netko pred ogledalom.

Isto tako javlja se u duši plima i oseka nesreće, jer nas netko sa visina privlači. U nama se kao u ogledalu odrazuje slika sreće, a pred ogledalom ničega nema. Čudno! Ne, nije čudno! Bog je pred srećom, u daljini, a nama ovdje dozvoli da vidimo samo sliku sreće, koja nas čeka nakon života.

Meni se čini da se mudraci ne varaju. A oni vele ovako otprilike:

Nesretni smo na ovoj Zemlji samo zato što nam je za sada Bog daleko.

—⊙—

U ŠTO ĆU VJEROVATI, NEMA SAVJESTI

1. BEZ DISKRIMINACIJE

Zgražamo se

Čitamo o ljudožderstvu u brazilskim prašumama, na Solomonskim otocima, Novim Hebridima. Zar je istina da čovjek kolje čovjeka i kuha »gulaš«?

Čitamo povijest stare Sparte, pa nam vele kako su izlagali starce i kržljavu djecu, jer su bili nekoristan teret društvu. Zvijeri su ih pojele.

Čitamo u novinama, a i sami znamo kako progone crnu rasu, kao da i oni nisu ljudi! Zaista je to sramota za bijeli svijet.

Ne zgražamo se

Oni koji su ljudoždere proglasili divljacima, vjerojatno nisu osudili Hitlera, pripadnika »nadrase«. A vele da je iz mesa zarobljenika pravio kobasice.

Osudili smo Spartu i njezino izlaganje staraca i djece, a ne podižemo glas protiv nove medicine koja u iznimnim slučajevima uzima smrtne injekcije, da skrati bolove i život neozdravljivim bolesnicima.

Zgražamo se radi rasne diskriminacije između crne i bijele rase, a ne prosvjedujemo protiv smrtnih osuda nerođene djece. U koju »pasminu« spadaju djeca koja dospijevaju u kante za smeće, ili izrone iz gradskih kanala u prljavu gradsku luku? Ubrajamo li i njih u ljude?

A savjest?

Ida Schauz piše u pjesmi: Njemački vojnik umire u teškim ranama. Nakon smrti krene prema raju, ali mu se pred rajskim vratima isprsile tri sjene i zakrčile mu put: Pas koga je pustio crknuti od gladi, dijete koga je ubio bajonetom i djevojka koju je ubio mitraljezom . . .

Svi mi imamo savjest. Ako smo je ovdje ugušili, progovorit će ona pred rajskim vratima. Savjest otključava ili zatvara vrata nebeska.

2. SPAS CIVILIZACIJE

Zaštitimo vlast!

Ako pogazimo četvrtu zapovijed, izginut ćemo svi od revolucije. Poštovanje starijih, vlast! To je Bog naredio.

Zaštitimo obitelj!

Ako pogazimo Šestu i Devetu Božju Zapovijed, žene će živjeti u torovima, a djeca u dupljama. Spas obitelji je u spašavanju vjerskih propisa.

Zaštitimo život

Ako pogazimo Petu Zapovijed, poubijat će nas kriminalci kroz samih pedeset godina. Spašavajući živote spašavamo i vjeru. I obratno!

Zaštitimo vlasništvo!

Ako pogazimo Sedmu Zapovijed, morat ćemo postaviti brave i na svoje džepove, jer bi nas lopovi očistili do kraja.

U Africi se razvio razgovor između bijelca i crnca. Bijelac ga upitao: Ti ubio čovjeka. Bambo učinio zlo ili dobro? Bambo zlo, odgovori crnac. Ti prevario prijatelja . . . Zlo ili dobro? Bambo zlo, odgovori ponovo crnac. Ti podario siromaha . . . Bambo zlo ili dobro? Bambo dobro, odgovori hitro ovaj crnac. Tko te je to naučio, upita bijelac, vrač ili Poglavica? Ni vrač ni Poglavica, odgovori Bambo, Bambo to osjeća u srcu.

Nema savjesti? Nema ni vatre, ako je ne zapališ. Ima i vatre, ima i savjesti. Potrebno je samo jedno: Prisloniti uho na svoj duh i slušati što ti diktira tvoj razum.

—⊙—

VJERA? — NE MISLIM NA TO

Da li si ikad bio u jedrilici? Ne možeš kazati: Šta me stalo za vjetar! Ako se takmičiš, prestići će te svi ostali koji se koriste vjetrom.

U životu si, putuješ prema smrti. Možeš li biti bezbrižan?

1. POSAO

Na to mislim

Nitko me ne zamijeni u radu. Radim, stičem, odgajam obitelj. I to je u redu. Šta bi bilo da rekneš: »Ne mislim na posao, nek moja djeca rastu i hrane se bez mene!«

Misli i na ovo!

Nitko mjesto tebe ne radi, nitko mjesto tebe neće ni vjerske dužnosti vršiti. Kako misliš na posao, misli i na Boga koji blagosliva tvoj rad.

2. KRUH

Potreban je

Ne možeš živjeti bez kruha, ni ti ni tvoja djeca. I zaista, ti se brineš, obitelj se ponosi s tobom.

Potrebno je i ovo!

Isus je rekao: »Ne živi čovjek samo o kruhu«. Ako misliš na kruh, zašto ne misliš i na onoga koji je dao pšenično zrno ovoj Zemlji?

3. DJECA

Moja briga

Ti veliš: »Kad bih sav posao uzeo za sebe, ne bih trebao mnogo raditi. Ali čitav dan sam u radu, jer imam djecu. Pravo radiš, ti si pravi otac.

I ovo je tvoja briga!

Bog je otac tebi i tvojoj djeci. On misli na tebe. Zašto onda ne bi i ti mislio na Boga barem toliko, koliko misliš na svoju djecu?

4. SLOBODNO VRIJEME

U kafani

Sjediš, piješ crnu kafu, pušiš cigaretu. Sjetiš li se u toj buci da trka prema smrti nije ni u kafani usporena? Gdje jesi da jesi, juriš prema kraju.

Uz radio

Slušaš vijesti, koncert. Šaljivo Veče. Tog časa ni na što ne misliš. A ipak i pred radiom vrijeme leti i primiče se kraj.

Govor

Kako je lijepo pripovijedati sa prijateljem! Lijepa je riječ, lijep je i susret sa plemenitim čovjekom. Ali misliš li na to da će moje i tvoje grlo jednom zanijemiti? I da će nas nijeme drugi na sahranu nositi?

Tvoje slobodno vrijeme

Možda sakupljaš marke, puževe, razglednice? Sabrao si lijepu zbirku. A pomisliš li na to kako će ipak jednog dana to drugi naslijediti, a ti ćeš otputovati! Na ovom putu nema povratne karte.

Đak koji ne misli na ispitu, lako padne i izgubi godinu.

Zidar koji ne misli u radu, lako mu se sruši zid.

Kapetan koji bezbrižno pije kafu i ne misli na svoj brod, lako će se sudariti, ili će se razbiti o hridine. I vjernik koji ne misli na propise i savjete svoje vjere, krenut će u smrt neopremljen.

Mozartu je bio 21. rođendan. Bilo je to 23. X 1777. godine. Njegov otac mu je napisao čestitku i dozvao mu u pamet Boga. Sutradan je Mozart odgovorio ocu. Između ostalog u odgovoru čitamo i ovo:

»Hvala! Ne uznemiruj se . . . Bog je uvijek prisutan pred mojim očima!«

—⊙—

NE VJERUJEM: SLOBODA ŽELJA

Lisica je žalosno promatrala grožđe. Rado bi ga okusila, ali je bilo previsoko. Kad ga nije mogla dostići, kazala je da je to grožđe kiselo.

1. PRIMJENA »KISELOG«

Pušači

Teško se odriču cigarete. Neki to smatraju nemogućom stvari. A ipak pušenje košta, pušenje truje. Tri kapi nikotina mogu usmrtiti konja.

Oni gledaju u odricanje kao lisica u »kiselo« grožđe.

Pijanice

Vole vino, piju vino, opijaju se vinom. Teško se odriču. A ipak vino im pokosi mozak, pa luduju, isprazne lisnicu, oštećuju obitelj.

Tisuću isprika, tisuću »kiselosti«, jer im je draže vino od odricanja.

Plivači

Udalje se od obale, traže čisto more, slobodu. »Nema morskog psa«, vele oni, jer im je pličina »kisela«. A ipak dovoljno je nekoliko sekunda da more zakrvari od njihova tijela i da nestanu u utrobi morske nemani.

Takva je psihologija »kiselosti«. Kao da smo bili u lisičjoj školi! Ono što ugodi našim željama, prihvaćamo, a ono što nam je neugodno, proglasimo »kiselim«.

2. TRAGEDIJA »KISELOG«

Ne vjerujem!

Ugodnije mi je na izletu, nego li na misi. To je zapravo tvoj smisao izjave »ne vjerujem«. Ali tako si pogazio Treću Zapovijed Božju.

Ne vjerujem!

Lakše mi je u mom novom stanu sa ženom, nego li biti sa starom majkom, jer ona mi pojede živce. Ali tako si pogazio Četvrtu Zapovijed.

Ne vjerujem!

Ugodnije mi je obilaziti tuđe žene, nego li se dosađivati sa mojom. Ali tako si pogazio Devetu Zapovijed.

Ne vjerujem!

Lakše je ukrasti, nego sam zaraditi. Lakše je provaliti u banku i obogatiti se, nego čitav život za tu svotu raditi. Ali tako si pogazio Sedmu Zapovijed.

Ne vjerujem!

Ugodnije je na sudu lagati i krivo se priseći, nego li kazati istinu, pa dospjeti u zatvor. Ali tako si pogazio Osmu Zapovijed.

Djevojku napusti mladić, pa ona govori kako ga nije ni volila. A to nije uvijek istina. Neće priznati iz ponosa, jer bi u tom slučaju bila manje vrijedna. Ona radije veli da ga nije volila, pa svi misle kako ga je ona napustila. Tako je i u vjeri. Ljudi kažu da ne vjeruju, a time zapravo žele opravdati svoj loš život. Kad viknu »ne vjerujem« svijet će kazati da je to logično.

Ako ne vjeruje, nije ni dužan prihvatiti propise vjere. A tu je i sva tragedija života! Tako misle i postupaju teški bolesnici: Umiru od raka, a do zadnjeg daha su uvjereni da nemaju raka... Jedno je stvarnost, a drugo je moja želja!

Pascal je u »Mislima« zapisao: »Da nemam želja, ja bih lako vjerovao... A ja vam kažem: Ostavite svoje želje, pa ćete vjerovati!«

—⊙—

NE VJERUJEM: ZNANOST JE MOJ BOG

1. TRI STOLJEĆA STATISTIKE

Indiferentni ili nevjernici

Ispitano je 300 najvrsnijih učenjaka kroz tri stoljeća. Između tri stotine učenjaka samo ih je dvadeset indiferentno ili nevjerno.

Sumljivci

Ispitan je i njihov stav, sigurnost vjere, pa su zaključili: Od tri stotine ovih vrsnih učenjaka samo ih je trideset i osam sumnjalo u neke vjerske istine.

Iskreni vjernici

Od tri stotine učenjaka dvije stotine četrdeset i osam ih je prihvaćalo vjeru teorijom i praksom. Odlični vjernici.

Devetnaesto stoljeće

Ispitano je vjersko uvjerenje kod svih učenjaka devetnaestog stoljeća, i evo rezultata: Devedeset i dva po sto svih učenjaka su religiozni. Od sto učenjaka 92 se klanjaju Bogu, a samo 8% vjeruju u znanost. Čak i ne kažu da vjeruju u znanost, već tako, nisu religiozni.

2. IZJAVE UČENJAKA

Gauchy

Umro je g. 1857. Nazvali su ga kraljem suvremene matematike. U knjizi »Prijateljima Nauke« piše: »Ja sam katolik... Moje vjerovanje nije navika iz djetinstva, već plod dubokog ispitivanja«.

E. Renan

Umro je g. 1892. Nazvali su ga »Papom bezvjeraca«. Dvadeset njegovih djela je na Indeksu, a to znači da ih crkvena vlast osuđuje radi vjerskih netačnosti. Pod stare dane savio je vrat pred beskrajnim nebesima, pa je uzdisao: »O Bože moga djetinstva, da li ćeš mi sići na moj samrtni krevet?«

Fabre

Umro je g. 1915. Smatraju ga prvim najvećim entomologom, stručnjakom za kukce, leptire itd. Upitali su ga da li vjeruje u Boga, i on je odgovorio: »Ja zapravo i ne trebam vjerovati, jer u prirodi gledam Boga!«

Einstein

Umro je 18. IV 1955. Vele učenjaci o njemu da je on otac savremene fizike i matematike. Čuli ste da je u razgovoru sa kardinalom Faulhaberom izjavio: »Ja duboko poštujem religiju!«

Knjiga je vrijedna, čitana, mudra. Zašto? Jer ju je napisao mudar pisac.

Slika je divna, skupa. Zašto? Jer ju je naslikao veliki slikar.

Opera je uspjela, daje se stoti put. Zašto? Jer ju je skladao vrstan glazbenik, a ne neki diletant.

Znanost je napredovala. Zašto? Jer je čovjek razuman, zna misliti i tražiti. A zašto je mudar i zna misliti i tražiti? Jer mu je Bog dao dar razuma, misli i traženja. Osim toga, ne bi on u prirodi ništa ni našao, da Bog u prirodu nije nešto i sakrio: Zakone i pravilnost. Prema tome, od Boga je i čovječji razum i zakoni prirode kojima čovjek gradi znanost.

»Ne vjerujem, jer je znanost moj bog!« . . . A veliki učenjaci ovako govore i pišu: »Ja vjerujem, jer me je znanost naučila da postoji Bog!«

NE VJERUJEM: ČOVJEK JE MOJ BOG

1. ČOVJEČJE AMBICIJE

Govor

Svaki narod ima svoj jezik, pojedini predjeli u istom narodu imaju čak svoja narječja. Životinje ne grade jezika: Mačka mijauče u Japanu isto tako kao mačka u Sv. Nedjelji na otoku Hvaru. Čovjek stvara, životinja baštini.

Školovanje

Dijete počne sa ABC, a završi Fakultetom. Dijete koje jedva počne sa tepanjem »tata« u obitelji, postaje učenjak, izumitelj, kompozitor itd. A životinje? Pčele grade saće danas kao i pred pet milijuna godina. Ona se rodi sa gotovim znanjem, i ne može ga usavršiti. Ako ga i usavrši, ne prenosi ga na potomstvo. A čovjek tekovine kulture predaje potomstvu.

Bonton

Čovjek za stolom ima nož, viljušku, čašu itd. Životinja se služi njuškom i šapom. Pozovite je u goste, postavite za stol, pa ćete imati društvo i dobar tek.

Kako vidimo, čovjek se možda i ne htijući odmiče od životinje, a u vjeri se izjednačuje s njima, kad kaže: »Nema vjere, čovjek je mog bog!«

2. ČOVJEČJA NEMOĆ

Svemir

Postojao je prije čovjeka-»boga«. Danas smo mi »bogovi«, pa preinačimo taj svemir, izmijenimo kretanje nebeskih tjelesa!

Sreća

Plaču nam djeca u kolijevci, plaču nam djevojke po uglovima života, plaču nam udovice u crnini, plaču narodi pred opasnošću nuklearnog rata, plače siromah za koricom kruha, plaču bolesnici u neizlječivoj rani, plače svijet u suznoj dolini. Ako smo »bogovi«, osušimo suze djeci, djevojkama, udovicama, zaustavimo ratove, potrese, munje, izdajmo nalog za sreću ljudi.

Život

Ljudi umiru, svi će umrijeti. Ne tražim da zaustavimo smrt svih ljudi. Ali »taj mali bog«, taj veliki čovjek bi mogao samo jednog čovjeka osloboditi od umiranja.

Zar ne, da ima netko jači od nas? Ili barem nešto jače od nas?

3. TKO JE TAJ DIV?

U krivičnom djelu

Netko je počinio zločin. Tražimo, nađemo. Evo svjedoka, dokaznog materijala, i sve je u redu.

U obitelji

Izgubilo se dijete. Oglasi u novinama, radio-povici, policija, sve je u pokretu, i dijete se nađe.

U šumi

Izgubio si orijentaciju, lutaš. Pogledaš sunce, uzmeš busolu, gledaš sa koje je strane drveće mahovinasto, pa otkriješ sjever ili jug. Izađeš na čistinu.

Sve se nađe, kad se pravilno traži. Zašto onda ne bismo potražili i tog »Šefa« svemira, svijeta? Zašto proglasimo čovjeka bogom, a jasno nam je da on nije ni prvi ni vrhovni junak?

Dva prijatelja su bila na šetnji, a bila je i zima, mnogo snijega. Na raskršću ugledaše raspelo, prekriveno snijegom. Jedan od njih se našali: »Evo ti slike tvog kršćanstva, sve je zaleđeno, čak i Bog na križu se pod snijegom smrznuo!« ... Kad su se vraćali, bio je žestoki vjetar. Vjetar je razagnao snijeg sa raspela, i Krist je bljesnuo u sjaju sunca, a podrugljivcu je taj isti vjetar odčepio sa glave šešir. I sad se prvi smijao, a drugi se smrzavao ćelave glave.

Kakav je to »bog«, kad mu ni šešir na glavi nije siguran!

POČECI SVIJETA

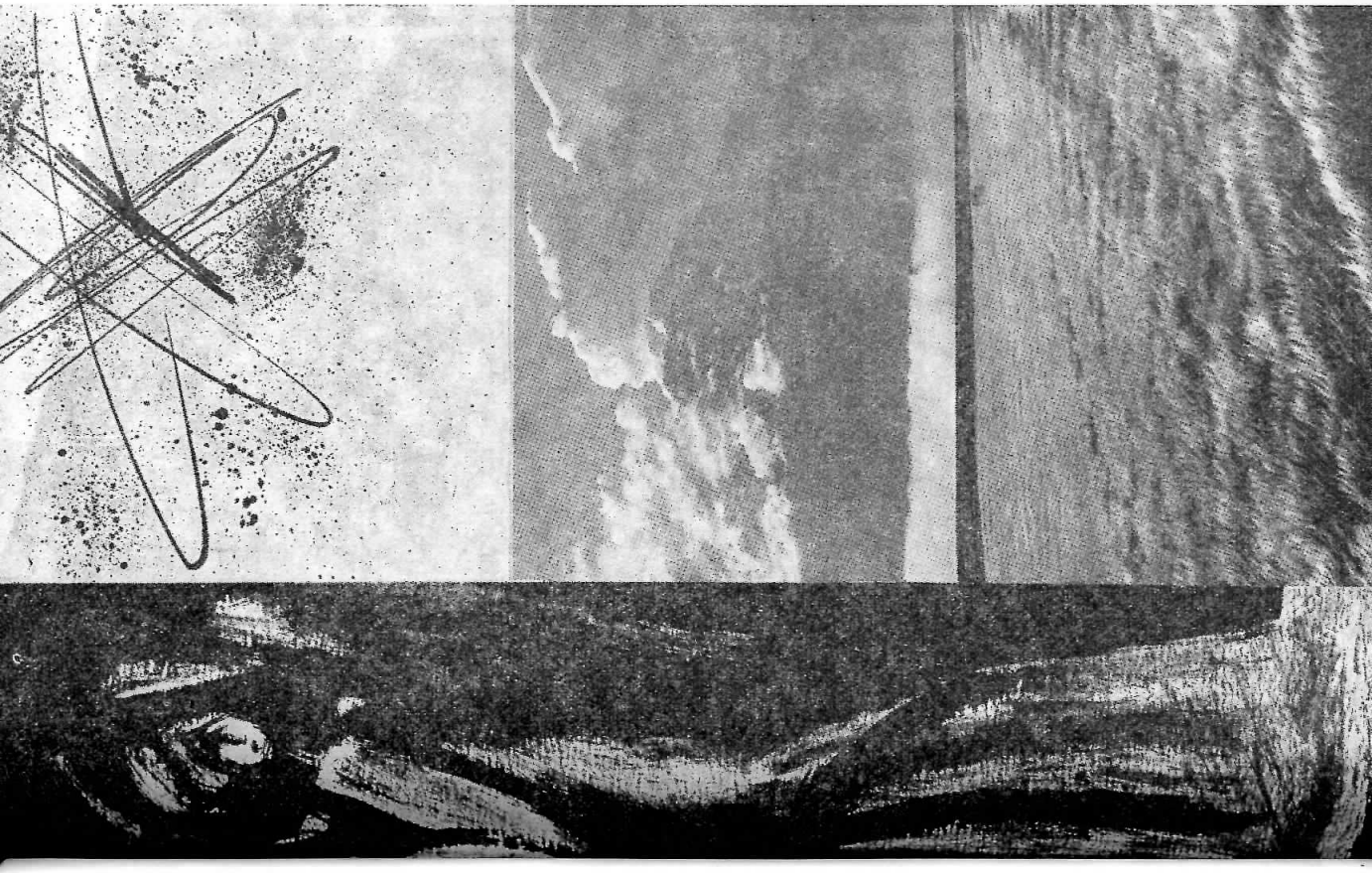

POSTANAK SVIJETA JE JASAN I BEZ VJERE

1. NE ZNAMO SVE

Otkrića

Upoznali smo prirodu, ali ne čitavu. Poznamo nebrojene zakone prirode, ali ne sve. Nije nam barem poznato ono što još u prirodi nismo otkrili.

Oko

Koliko vidim okom? Nitko još nije vidio što je na »kraju« svemira, ni okom ni teleskopom. Kako ćemo objasniti ono što još nismo vidjeli?

Uho

Pun je zrak radio-emisija, a ni jedno uho na svijetu ih ne čuje bez radio-aparata. Koliko se onda možemo osloniti na uho?

Statistika

Bez nje se ne može ni zamisliti današnja nauka, nadasve društvena. A koliko podataka imamo? Neka mi na primjer netko tačno kaže, koliko se prošle godine u Evropi poleglo gusjenica. Koliko je sjemena dozrelo u Africi? Tko to zna?

2. NE MOŽEMO SVE

Zemljoznanac

Neće otvoriti krojačku školu, niti će đake poučavati u šivanju. On to ostavlja krojačima, jer je to njihova struka. Oni to znaju.

Liječnik

Pacijent je kod njega, čeka pregled. Neće valjda liječnik dokazivati i objašnjavati Mohačku bitku koja je bila 29. VIII 1526. Nije to njegov zanat. On liječi, a bitke će prepustiti povjesničaru.

Slastičar

Ako ga upitate da vam dade upute za popravak motora, nasmijat će se. Ne spada to u njegovu struku. Idite mehaničaru!

Učenjaci

Tumače postanak svijeta, ali ga time ne stvaraju. Tek pokušavaju objasniti nešto što već postoji prije njih i prije njihova komentara.

Ako za sve ima struka, zašto onda svijet misli da može o teološkim pitanjima raspravljati bez teološke spreme koja traži fakultetsku izobrazbu? Krojač ne obara liječnički nalaz, ali će lako oboriti izjavu iz Evanđelja. Mogli bismo poštovati teologe bar toliko, koliko poštujemo ostale struke.

3. ŠTA SAD?

Analiza slike: Ispitujemo tehniku rada, kemijske boje, starost. Ali ipak je najvažnije tko je autor slike.

Analiza kipa: Iz mramora, kamena, drva? To nije toliko važno za umjetnost. Važno je tko je taj kipar.

Analiza romana: Proučavamo stil, jezik, sadržaj. Ali na kraju svi će upitati tko je napisao taj roman?

Analiza prirode: Znanost pronalazi brojne teorije o postanku svijeta. I to spada u nauku. Ali opet je najvažnije tko je gradio taj svijet? . . . Najnovija teorija govori o gigantskom atomu u kome se nalazio čitav svemir. Eksplodirao je i razvio se u današnji svemir. Tako veli luvenski profesor Lemaitre. Ali opet pitam, pitamo, pitaju: Čiji je taj atom? Tko ga je opunomoćio da eksplodira? Tko ga je obogatio čitavim svemirom u zgusnutom stanju?

Znanost može objasniti, kako putuju zvijezde po nebeskom svodu.

A vjera može objasniti, kako se putuje u nebo.

MOLIM, GDJE PIŠE DA JE BOG STVORIO SVIJET?

1. GDJE?

U tvom mozgu

Svi prozvodi su nečija proizvodnja? Jedeš grožđe i misliš na lozu. Pušiš cigarete i misliš na tvornicu, pa veliš: To je tvornica »Sarajevo«. Piješ lijek i kažeš: To je tvornica »Pliva« iz Zagreba. Kupuješ tkaninu, pa rekneš: To je tvornica »Varteks« u Varaždinu. A što veliš o zvijezdi, suncu, leptiru, ribi, čovjeku? Čija je to proizvodnja? Možeš li naoštriti olovku bez školskog oštrila? Možeš li sagraditi kuću bez zidara? Zar onda nije za stvaranje svijeta potrebno nešto više od oštrila i od zidara?

U spisima crkvenih sabora

Bog je stvoritelj svijeta! Ovu istinu je istakao Nicejski Sabor g. 325. To isto je naglasio Lateranski Sabor g. 1215, a onda i Vatikanski g. 1869.

U Bibliji

Pitaš, gdje piše da je Bog stvorio svijet? U prvoj knjizi Mojsijevoj, prvo poglavlje, prvi redak: »U početku stvori Bog nebo i zemlju«.

2. TRI ČINJENICE

Netko!

Sasvim je svejedno, koliko je taj rad stvaranja trajao. Moglo je biti šest dana, šest milijardi godina, šest sekunda. Važno je ipak samo jedno: Netko je to izveo. Nije važno kako i u koliko vremena je podignuta kuća, važno je za nas u ovom pitanju: Netko ju je gradio i sagradio.

Nekada!

Stvaranje je bilo u prošlosti, jer smo mi našli gotov svijet? Kada? Nauka veli da su prošle tri i pol milijarde godina, otkako se naša Zemlja otkinula od sunca. Kažu da se zemljina kora stvorila pred dvije milijarde godina. A život se je javio pred više od milijardu godina. Nauka čak određuje datume.

Vladar je!

Na krmi svog malog čamca imaš engleski motor Seagull. Njegov rezervoar nosi dvije litre benzine. Tvoj čamac vozi, plovi, dok ima pogona. Kad potroši gorivo, stane. Motor vozi, dok ima goriva i dok ti sa njime upravljaš.

U svojoj radnoj sobi imaš sijalicu od šezdeset svijeća. Noć je, a ti pišeš članak za novine. Odjednom mrak. Što se desilo? Nestalo je struje. Tvoja sijalica je izgubila kontakt sa centralom. Ona svijetli, dok joj centrala pruža struju.

Sada razmisli: Svijet još postoji. Leptiri lete, ribe igraju po morima i jezerima, čovjek radi i napreduje, zvijezde su još u snazi. Možeš li zamisliti da sve ovo živi bez ičije ruke? Motor ne vozi bez goriva, sijalica ne svijetli bez struje, pa kako bi sav ovaj svijet postojao i ustrajao u opstanku bez neke centrale?

U obitelji je otac i majka, u državi je predsjednik, pa i u ovom prostranom svijetu negdje mora biti otac, predsjednik i vladar.

Što je led? Voda u smrznutom stanju. Što je para? Voda u plinovitom stanju. Uzmi kako hoćeš, ali to je uvijek voda. Tako i o svijetu vele: »Nastao je sam od sebe, izvela ga na čistac materija«. Misli kako hoćeš, ali nikada nećeš moći reći da se rodilo dijete bez majke. I svijet se »rodio«. Zato i on ima Oca. Tu je Netko, tu je On, moj i tvoj Bog, naš Bog stvoritelj.

—⊙—

STVARANJE U ŠEST DANA — DJEČJA PRIČA!

Šale li se svećenici, kad vele da je sav taj golemi posao gradnje svemira bio gotov u šest dana? Biblija piše da su ptice, ribe, biline dovršene u dva dana. A znanost ističe da se taj život pojavio dvije do tri milijarde godina nakon zemljine formacije... Tko ima pravo?

1. SRČIKA ISTINE

Čišćenje ruda

Nije ni jedna posve čista, treba je pročistiti. Kad je sav posao gotov, dobijemo čisto zlato, bakar. Tako je i u ovom pitanju: Uhvati golu istinu iz biblijskog pripovijedanja! Bog je stvorio svijet!

Poslovice

Narod veli: »U laži su kratke noge«. Nitko od nas ne misli da laž ima noge, čovječje, zečje ili pasje. U ovoj poslovici hvatamo smisao: Laž se lako otkrije. To je bitno. Tako i ovdje: Šest ili šest stotina dana? Važno je ipak samo ovo: Bog je sve to stvorio.

Isusove priče

Čitamo o pastiru i o ovcama. Isus je sebe nazvao pastirom, a apostole ovcama. Ali nitko od apostola nije ni pomislio da bi ih Isus zaista smatrao ovcama, ovnovima ili jarcima. To je tek poredba. Smisao je važan.

2. ONO DOBA

Bog »slabić«

Mojsije je govorio narodu kao čovjek iz naroda, njegovim jezikom. Da je on u ono doba napisao, kako je Bogu trebalo dvije milijarde godina za oblikovanje života na Zemlji, sav narod bi Boga nazvao slabićem i neznalicom. Mojsiju je bilo na umu samo jedno: Svijet je stvoren.

Mojsije »luđak«

Takvim imenom bi ga bio narod nazvao, da je u ono doba mogao govoriti današnjim jezikom: »U početku stvori Bog Zemlju koja se razvila iz radioaktivnog atoma, udaljena je od sunca 150 milijuna kilometara, sa brzinom oko sunca 108,000 km/sat, a to znači 930 milijuna godišnje«. A da im je govorio o raketama, avionima, svemirskim brodovima? Bio bi ga narod proglasio luđakom.

Idolopoklonstvo

U ono doba bilo je rašireno mnogoboštvo. Bog Mjesec, Sunce, Krave, Zmije. Mojsije uzima papir i pod božjom inspiracijom piše narodu i svijetu istinu o jednom Bogu stvoritelju. Na način ondašnjeg shvaćanja.

3. »DRAMA U ŠEST ČINOVA«

Kazalište

Gledaš Shakespeare-ovog Hamleta u 5 činova. Sve što gledaš, pred tobom se događa u manje od dva sata, a u stvarnosti je trajalo mnogo više. Nećeš valjda zato reći da Hamlet ništa ne kazuje i da je nevrijedan.

Biblija

Prikazuje stvaranje u šest dana. Pa uzmi da je bilo šest golemih vremenskih perioda. Kako želiš. Nek je i stvaranje u šest činova. Astronomija će nam otkriti, koliko je svaki čin trajao.

Mojsijeva nakana

Tri stvari je imao na umu: 1. Bog je stvoritelj svega, 2. Čovjek je podložan stvoritelju, ima neke obaveze prema njemu, 3. Svetkovanje blagdana je potrebno i sa društvene i sa religiozne strane: Sedmi dan je za Boga!

Župnik Gibier rekao je svojim slušateljima u jednom govoru:

»Gospodo, vjera se ne plaši znanosti, ona se plaši samo vašeg neznanja!«

—⊙—

ŽIVOT NIJE STVOREN, KLICE SU ODNEKUD STIGLE

Otkuda? Ako su iz ničesa, stvorene su. Ako su odnekuda, mogle su samo iz svemira iznad nas.

1. NE ZNAMO

Ima li u svemiru živih bića, osim nas? Ne znamo! »Leteći tanjuri« su nakon prošlog rata pobudili znatiželju novinara, ali još nitko nije vidio te čudnovate ljude što su ih Tanjuri prenijeli sa Marsa na Zemlju.

Ali još prije priče o Letećim tanjurima pisalo se i govorilo da su svemirske klice (kozmozoes) lutale, pa lutajući dospjele na naš Planet. I tako su porasle trave, protrčale životinje, proplivale ribe i prohodao čovjek . . . Porazmislimo od broja 2 pa do kraja, da li je to moguće!

2. JEZOVITA HLADNOĆA

Kažu da je tamo temperatura minus 273. Kroz ovu temperaturu su morale proći svemirske klice, ako su iz svemira stigle. A ni Helij (tekući) ne izdrži više od minus 271, i to veoma kratko vrijeme.

3. UŽARENI METEORI

Neki misle da su klice otamo stigle »jašući« na meteorima što su padali i padaju na Zemlju. Ali meteori se užare u padu, pa bi klice izgorjele. Morali bi veoma lagano padati, da klice ne poginu od vatre.

4. SMRTONOSNE ZRAKE

Možda su klice stigle zračnim valovima? Ali na tom putu udaraju ultravioletne zrake koje ubijaju život. Svaka klica na tom putu bi morala imati pedest metara debelu olovnu ploču, da bi se mogla zaštititi od smrtonosnog »ujeda« ovih zraka.

5. BEZ VLAGE I KISIKA

Klice trebaju i kisika i vlage, a na putu iz svemira toga nisu imale. Kako su onda mogle k nama stići žive?

6. DALEKI PUT

Klice su stigle iz svemira? Ali do najbliže zvijezde iznosi daljina, znate li koliko? Trideset tisuća milijardi kilometara.

7. PITANJE JE OTVORENO

Ako znanost jednog dana i dokaže da su klice stigle iz svemira, opet nemamo gotov odgovor, jer ćemo tada upitati: Otkuda su stigle u svemir? Ako upitam, »otkuda prve banane na svijetu«, nije potpun odgovor: Iz Afrike! Mi smijemo pitati i dalje: Tko ih je donio u Afriku?

Zar nije lakše shvatiti da je Bog poklonio klice Zemlji, nego li vjerovati da su one iz svemira »pješačile« na ovako nemoguć način?

Mitja Karamazov bio je osuđen na rad u rudniku, pa veli: »Ako otjeraju Boga sa Zemlje, mi ćemo ga naći i pod zemljom!« ... Pod zemljom, u zemlji, u svakom zrncu što klija, u krilu leptira što leti, u peraji ribe što se po jezeru praćka ... U dahu čovjeka koji misli!

—⊙—

ŽIVOT SE RAZVIO IZ MATERIJE, BEZ BOGA

1. DVA SVIJETA

Porod

Jedno je materija, drugo je život kao vitalni princip. Željezo, na primjer, neće okotiti kozlića. Mramor neće snijeti kokošje jaje. To znamo da je tako. A da li je nekada bilo drugačije, to nitko ne zna, može samo nagađati.

Rast

Voda se gomila kap po kap, mulj se taloži silom izvani. To nije rast. Ali život se razvija s nutrine, svojom vlastitom snagom: Sjeme klija, raste, pa naraste

visoko, do 150 metara u visnu, kao na primjer australski eukaliptus. Naraste i odeblja do 150.000 kg, kao na primjer morski kit.

Gibanje

Kamen spava tisuće godina u bokovima planine. Drugi ga mora pomaknuti, da se odroni i sklizne. A ptica sama leti, srce samo kuca, jer ima u sebi smislenu životnu energiju.

Prerađivanje

Ubacite u zemlju zrno pijeska. Ono neće proklijati. Ali ubacite sjeme, ono klija, raste, stvara lišće, grane, plod. Pogledajte ovcu! Pase na livadi travu, prerađuje u mlijeko, meso.

Ispravljanje

»Ranite« kamen dlijetom, kvrga ostaje. Nikad neće »zacijeliti«. Ranite sjekirom koru na stablu, operirajte čovjeka, pa će zacijeliti rana i na stablinoj kori i na čovječijoj koži. Kakve li razlike!

Cjelina

Smrvimo mramor, željezo u tisuće komadića, pa će svaki komadić biti i ostati mramor ili željezo. Ali rasijecimo zeca u tisuće komadića, neće ni jedan komadić više biti živi zec. Zašto? Jer život je cjelina, i ne da se dijeliti. Život nije materija. Kad bi to bio, ne bi se toliko od nje razlikovao.

2. NE MOŽEŠ POKLONITI ONO ŠTO NEMAŠ

Pokošena trava

Ne raste. Zašto? Jer je »mrtva«. Tek u pokošenom stanju izjednačila se sa materijom. Kad bi život trave bio materijalan, onda bi i u pokošenom stanju morala rasti, klijati i ploditi.

Ustrijeljena ptica

Ne gradi gnijezda, ne nese jaja, ne izvodi mladunčad. Zašto? Jer je mrtva. Ako je život iz materije, zašto ustrijeljenoj ptici materija ne vrati život?

Deset dinara

Ne možeš dati ni sinu, ni siromahu, pa da se raspneš, ako ih nemaš. Kako bi onda materija mogla dati život, kad ga nema u sebi. Kad bi ga ona kemijski i uvjetovala, opet treba odgovoriti na pitanje: Tko joj je dao moć uvjetovanja?

Knjiga je sastavljena od papira, slova, korica, mastila. Ali knjigu nije napisao ni papir, ni slovo, ni korice, ni mastilo. Knjigu je pisao pisac. Ako je život pun materijalnih komponenata, opet ne možemo kazati da su te komponente stvorile život, kao što ni papir ne piše knjigu. Ako je život složen kao neka »križaljka«, od materije i neke spiritualne energije, opet moramo priznati da je i tu »križaljku« netko složio, a mi je tek rješavamo.

U odraslom čovjeku ima trideset bilijuna živih stanica. Brojite ih dan i noć, svake sekunde po dvije, pa će vaše brojenje trajati četiri stotina i pedeset tisuća godina! Tko je ove bilijune stanica zamislio, povezao i od svega toga osposobio čovjeka da živi?

Stvorite, ako možete, u laboratoriju samo jednu gusjenicu!

—⊙—

BOGU SE TRESLA RUKA PRI STVARANJU!

Razlikujemo pticu od zemlje, ribu od žabe, zeca od ovce. A ipak u prirodi je bilo, ima i danas nekakvih mješavina. Da li je to neuspjela umjetnina? Ili se Bogu »tresla ruka«, kad je radio i gradio?

1. AMERIČKA MUHOLOVKA

Službeno se naziva Dionea Muscipola. Nekakva čudna mješavina između biljke i životinje. Možete je i danas vidjeti. Biljka je, jer raste u zemlji, ima lišće i grane. Da li je životinja? List se sklopi na dodir kukca, a onda ga probavlja, »pojede«. Biljka je, a hrani se mesom.

2. PRAPTICA

Službeno joj je naziv Archaeopteryx. Ovo čudovište je mješavina ptice i gmaza. Davno je živjela, a kostur joj je nađen u Bavarskoj. Veličine goluba. Ptica je, jer ima perje, krila i kljun. A i gmaz je, jer ima gmazov rep, pandže na krilima, i u kljunu zube.

3. ČUDNOVATI KLJUNAŠ

Ime mu je Ornithorhynchus Paradoxus. To je opet mješavina ptice i sisavca. Živi i danas u Australiji, a veličine je 60 centimetara. Ptica je, jer ima kljun kao patka i nese jaja. A i sisivac je, jer ima četiri noge kao ovčica, doji mlade mlijekom. Na visini je »moral« kod njih: Stanovi su im pod zemljom, posebno za ženke, posebno za mužjake!

4. ŠTO DA MISLIMO?

Prelazni tipovi evolucije?

Možemo svašta nagađati. Ali, ako su to prelazni tipovi, zašto se dalje ne razvijaju u čisti tip? Zašto se Muholovka ne opredijeli ili za bilinu ili za životinju? Tko je »stopirao« razvoj u čistu vrstu?

Neuspjeli tipovi?

Kome to nije uspjelo? Ako je to božja ruka radila, mogla je uspjeti, jer je uspjela u težim stvarima. Ako je priroda to izvela, mogla je i ona, jer imamo uspjelijih stvari u njezinu laboratoriju. Kome se je tresla ruka?

Slučaj?

Teško! Zamislite da se niz planinu kotrlja velika kugla gline. Da li će se ikada stvoriti lijepi kip slučajno? A ipak su ove »karikature« mudro izrađene. Bilo ih je teže izraditi, nego li čiste tipove.

Šala?

Nije li se Bog možda ovdje malo našalio, da ga znatiželjnije tražimo? Ali nije potrebno ni pretjerivati. Sve što je rijetko, izaziva našu pažnju.

Zaista ovi tipovi nam izgledaju kao neke karikature. Pa šta onda? I karikature je netko radio. Štoviše, potreban je i za karikature dobar umjetnik!

—⊙—

BOG JE VELIK, ZAŠTO STVARA SITNICE?

Do današnjih vremena je istraženo oko 800 tisuća vrsti biljki, a isto toliko i vrsti životinja. Među njima opažamo čudnovate kontraste u veličini. Nije li to smiješno? Zar ne bi bilo smiješno da skakač motkom, koji može dostići visinu oko skoro pet metara, skoči samo pet cantimetara. A tako je postupio Bog: Stvara golemi svemir, a s druge strane igra se nekakvim sitnim bićima.

1. STABLA

Diatomea

Sitna je, ime joj je u našem jeziku Alga Kremenjašica. Zamislite, u jednom kubičnom centimetru može stati pedeset milijuna ovakvih algi.

Sequoia Gigantea

Raste i danas u Kaliforniji. Kakve li razlike od Kremenjašice! Dosegne visinu do 140 metara, promjer debla joj je 10 metara, u njoj ima do 7 tisuća tona, a živi do 6 tisuća godina. U Americi je kroz njezino deblo probijen tunel i prolazi cesta.

2. RIBE

Glavočić Sićušni

Naziv mu je službeni Gobius Mikrops. Prava riba, živi u Jadranu. Ali znate kolika je? Duga je svega 4 centimetra.

Kit

Knjige ga nazivaju službenim imenom Cetacea. Kakve li razlike od Glavočića! Kit naraste u dužini do 32 metra, a može biti težak do 150 tona. Putopis »Kontiki« spominje Kitopsinu: Dužina mu je 20 metara, u svakoj čeljusti mu je 3 tisuće zubi, a samo jetra mladunčeta teže 300 kg.

3. ŽIVOTINJE

Pulex Irritans

Zvučno ime. To je obična naša, dosadna buha. Mužjak je velik dva i pol milimetra, a ženka tri milimetra. Može skoknuti u vis 20 cm, a u dalj 35 cm. Ima ih oko 1.400 vrsti.

Atlantosaurus

Živio je pred 200 milijuna godina. Kostur Dinosaurus-a u Parizu ima dužinu od 30 metara. Živio je u vodi. Biljožder je, sitne glave, dužine 60 metara, visine 10 metara, a težina mu je bila 80 tona.

Što je Bog želio postići? Pedeset milijuna algi u jednom kubičnom centimetru, a s druge strane diže stabla u visinu do 140 metara. Buha sa tri milimetra dužine, i Atlantosaurus sa 60 metara dužine.

Ima i to neko značenje! Penjimo se od sitnoga do višega: Kap vode je sitna, ali kap po kap stvara veliki ocean. Atom je još sitniji, ali atom do atoma sačinjava cijeli svemir. U tome i jest sva filozofija: Postoji sitno, postoji veće, postoji i najveće. Čitava ljestvica, po kojoj se penjemo, da na vrhu ugledamo Boga.

Postoji mali čovjek, postoji i veliki Bog.

—⊙—

RAZVOJ I NASLJEDSTVO MOŽE OBJASNITI ŽIVOT

Da li je ptica uvijek bila ptica? Razvoj misli da nije. Razvila se tek nakon dugih vremenskih perioda u pticu. Ali zašto se zec ne razvije u žirafu? Zašto se poskok ne razvije u udava?

1. RIBLJA STRUJA

Podvodna lampa

U morima živi čudnovata riba: Na glavi joj je palica, na palici su tri udice što ih riba pali i gasi po svojoj volji. Sve je udešeno kao zamka. Ako se ova aparatura pomalo razvijala, dok se usavršila, čime je

ova riba lovila plijen kroz tisuće godina? Nije ih mogla upotrebiti, dok nisu bile uređene za lov. A do tada? Morala je crknuti od glada.

Drhtulja

Neka vrst drhtulje proizvodi do 800 volti struje. Za lov i za obranu. Ako je po nauci evolucije i ona morala čekati tisuće godina da joj se ta »električna centrala« usavrši, čime je lovila do tada? Čime se branila kroz ono vrijeme, kad joj još nije bio gotov aparat?

2. MIŠJI REPOVI

Po nauci razvoja mogu se steći u dugom vremenskom roku i novi organi. Neki učenjak je izveo pokus na miševima, pa se nauka o razvoju nije ukazala tačnom. Što je učinio? On je rezao miševima repove kroz 22 generacije, pa je čekao da li će se od bezrepnih miševa okotiti miš bez repa. To nije doživio. Svi mladi miševi imali su repove, makar su im roditelji bili bez repa. Zašto se po načelu razvoja i nasljeđa nisu rodili bez repa?

3. OČI

Po nauci razvoja nisu životinje odjednom dobile sve organe usavršene. Ne! To se odvijalo tisućama godina. Ali, ako su one tisuće godina čekale da im se usavrše oči, čime su do tada gledale? Kako su pronalazile hranu? Kako su se branile od neprijatelja?

4. DJEVIČANSTVO

Ne zamjerite mi, ali i to moram kazati u korist nauke. Nama je svima poznato da sve žene koje rađaju, gube fiziološki dokaz djevičanstva. Po zakonima nasljedstva i razvoja morala bi se sva ženska djeca rađati bez djevičinskog zalistka. Ali nije tako, sve je obratno.

5. MOLIM OBJAŠNJENJE!

Ako su se mačka i miš razvili iz iste stanice, tko ih je danas bacio u ratno stanje? Zašto nisu barem toliko u primirju, koliko su međusobno mačke?

Ako se sve razvilo iz jedne stanice, zašto su neki životi ostali na jednoj stanici, a drugi sadrže u sebi milijone stanica?

Ako je sve iz jedne stanice, zašto su neke životinje zadržale hladnu krv, a druge su ostale pri stalnoj temperaturi tijela?

Ako je sve nastalo razvojem, zašto su neke životinje »rekle«: Mi ćemo samo nositi jaja? Zašto su druge »odlučile« da izvode mladunčad?

Molim, tko je to rasporedio, tko je sve to imao u vidu, tko je stopirao? I obični vozni red treba predvidjeti, pa ga napisati.

———

Posjedujemo nalaze unatrag četiri stotitne tisuća godina, pa su iste vrsti života onda i danas. A što je bilo prije toga, nitko ne zna, može samo nagađati. A nagađanja nisu mjerodavna u nauci.

Ovo mi je jasno: Kad gledam neboder, mislim na njegova arhitekta. Kad čitam pjesmu, mislim na pjesnika. I kad gledam crvića gdje plazi, mislim na Boga!

— ⊙ —

PRVI GLINENI ČOVJEK JE BAJKA

Zar vam je itko rekao da je Bog zasukao rukave, ovlažio lonac gline, umijesio čovjeka, pa onda puhao u nos ili u uši, da mu ubaci dušu?

1. AUGUSTINOVA RIJEČ

Nalazimo se u IV st. poslije Krista. U to doba je živio Sv. Augustin. On je 44 godine proučavao postanak prvog čovjeka. Prema tome, imao je vremena, da nam nešto mudro rekne. I rekao je: »Naivno je takvo šta misliti, jer Bog nema prstiju!« Jasno? Govorimo simbolički. Bitno je uvijek bitno: Čovjek je od Boga, pa bilo na koji način. Ta, i mi još danas kažemo: »Sve iz Božje ruke«, »Božja ruka dala, na svemu joj hvala«. Ali pritom nitko od nas ne misli da Bog ima ruke, noge, uši itd.

2. UMJETNIK GOVORI U SLIKAMA

Pisci

U Lafontaine-ovoj basni »Gavran i lisica« gavran gubi sir, jer je otvorio kljun, da progovori i da zapjeva. Ali nitko od danas nije napao ovog pisca radi »laži« što mu gavran govori ili pjeva. Bitno smo u toj basni shvatili: Oholost se kažnjava.

Glazbenici

Naš kompozitor Papandopulo je napisao »Poemu o Neretvi«. Ako ste je čuli, mogli ste kroz tonove osjetiti rijeku što teče, kap po kap, pa sve jače i jače, bujicu. U tonovima nema ni vode ni kapljica, a ipak ih mi zamišljamo. Važno je jedno: On nam je sve to dočarao.

Slikari

Jeste li vidjeli Michelangelovu sliku »Stvaranje Čovjeka«? Bog se sagnuo i svojim prstom dotače se Adamova prsta. Na taj dodir Adam ustaje živ. Sav svijet cijeni ovu sliku, i nitko se ne buni protiv njegovih maštanja. Bitno je opet samo jedno: Čovjek je od Boga. A drugo nas i ne zanima. To je velika i jedina istina koja je u temelju čovječje sudbine.

3. IZ ZEMLJE

Biblija

Ističe tri stvari: Tijelo je materija, duša je od Boga, čovjek pripada Bogu. A šta znači »iz zemlje«? Čovjek sa 75 kg ima 40 kg kisika, 20 kg ugljika, 7 kg vodika, 3 kg dušika, 5 kg ostalih elemenata (aluminija, kalcija, klora, olova, sumpora itd.). Neki američki stručnjak je u svoje vrijeme izračunao koliko vrijede svi ovi nabrojeni elementi u čovjeku, pa je dobio rezultat od dva i pol dolara.

Zemlja

Pogledajte, na našim njivama niče sjeme, dozrijevaju plodovi. Loza nam daje grožđe, ali grožđe se razlikuje od zemlje iz koje je nastalo pomoću lozinog korijena, trsa i lišća. Kao da se netko u davna vremena sagnuo nad zemljom, pa i njoj udahnuo moć rađanja. I kad bi vam netko rekao da je grožđe učinjeno iz zemlje, vi biste to shvatili. Nešto slično možemo reći i o prvom čovjeku: U njemu su materijski elementi, ali on nije materija, kao što i grožđe nije zemlja.

Na Pacifičkim otocima živi još i danas gušter, dug 60 cm, a ima tri oka. Treće oko mu je na vrhu glave. Ja ne bih nikada zavidio ovom gušteru na trećem oku, jer je svakom čovjeku s one strane čela utisnuto bistro i snažno oko, mozak. Na ovo oko može vidjeti daleko, još dalje, do prvih dana stvaranja.

Ovim okom može pročitati basnu, a u basni veliku istinu!

—⊙—

PRVA ŽENA IZ ČOVJEČJEG REBRA JE BAJKA

Platon je vjerovao da je čovjek u početku bio i muško i žensko, pa su ga bogovi razdijelili u dvoje. Tako je nastala žena i muškarac. Stara grčka priča pripovijeda da su bogovi podijelili čovjeka kao kuglu u dvije polovice. I ove dvije polovice se traže, kroz ljubav, kroz brak.

Biblija piše o Adamovu rebru ... Šta sad? Gdje je priča, gdje je istina?

1. JEZIČNO TUMAČENJE

Ne možemo prastare izraze tumačiti današnjim riječima. Sumerski jezik je iz davnine, 5.000 godina prije Krista. A u ovom jeziku riječ rebro znači ponajprije rebro, ali znači i život. Negdje sam čitao da znači i mjera, kao što i danas kažu neki za dužinu »deset, dvadeset stopa«. Ako sa ove strane uzmemo riječ rebro, onda ta riječ može značiti jedinicu mjere, ili uzorak. »Iz rebra« bi moglo značiti: Prema mjeri, prema uzorku Adamovu.

Tko će tačno znati do 6.000 godina pravo značenje današnjeg izraza »Majčin Dan«? Tako je i u ovoj stvari.

2. SOCIJALNO OBJAŠNJENJE

Žena je u ono doba bila ponižena, manje vrijedna od muškarca. Zato je trebalo istaći njezinu vrijednost. Mojsije je po nadahnuću Božjem to i postigao ističući da je žena »dio« čovjeka-muža.

U Sjevernoj Africi još danas se čuje poslovica: »U noći mi je žena, a u danu služi mi za magaricu«. U Kini, Indiji čestitaju na rođenju sina, a na rođenju kćeri se žaluju kao na pogrebu. U Maroku neki još i danas misle da žena nema duše. Platon je učio da duša kažnjena muškarca nakon smrti seli u ženu, a iz žene u životinju.

Čudite li se sadą Mojsiji što je onako uvjerljivo pisao o »rebru«?

3. FUNKCIONALNO ZNAČENJE

Prema uzorku Adamova tijela

Žena i muškarac su iste strukture, ali postoje razlike. I ove razlike su ženi potrebne za porod djeteta, a muškarcu za uvjetovanje djeteta.

Prema naravi Adamova tijela

Čovjek je složen od dva faktora: Od duha i od tijela. Ali oba ova faktora sačinjavaju jedno, jedinstvo, ćovjeka. Tu nema razlike između muškarca i žene. Nije li Mojsije namjerno i ovo želio istaći?

Prema zadatku Adamova tijela

Ne može ni sam muškarac donijeti dijete na svijet, ne može ni sama žena ni začeti ni poroditi dijete. Jedno drugomu su potrebni i fiziološki i psihološki. Mojsije je na uvjerljiv način kazao svome narodu, što je žena, što je muškarac i što je brak.

———

Žena još nije bila stvorena, kako nam to pripovijeda Biblija. Bog pozove Adama, pa ispred njega pusti sve životinje. Adam ih sve redom pogleda, ali među

njima ne nađe sebi žene ... Proleti ptica, i Adam pomisli: To ne može biti moja žena. Propliva riba, i Adam mahne glavom. Protrči lavica, i opet Adam pomisli: Ni to ne može biti moja žena. A onda, prošeta se pred njim lijepa Eva, i Adam vikne ponosno: »To je kost moje kosti, meso moga mesa«.

I nije se Adam prevario, kad je tako viknuo. Nije sigurno ni Mojsije, jer ljubav kroz vjekove dokazuje neuništivu težnju za brakom, za djetetom, za jedinstvom. To je i Krist u Evanđelju izjavio:

»Bit će dvoje u jednom tijelu«.

—⊙—

ČOVJEČJE TIJELO JE OD ŽIVOTINJE

Kip je isklesan iz kamena, ali nitko ga ne prodaje za kamen. Slika je složena od boja, ali se ne kupuje kao boja ... Rembrandtova slika »Aristotel promatra poprsje Sokratovo« prodana je za dva miliona i tri stotine dolara. Koliko vrijede boje na njoj? Ako je kg boje i po dva dolara, za dva miliona i tri stotine dolara možeš kupiti četiri stotine i šezdeset tisuća kilograma boje. Važno je onda, što je čovjek, a ne koje je građe.

Pekinški čovjek je pronađen g. 1928, a vele da je star 500 tisuća godina. Neandertalac je pronađen 1856. g., a živio je pred sto tisuća godina. Homo Sapiens pojavio se je pred 20 do 30 tisuća godina. Da li su svi ovi bili ljudi? Da li je spiljski čovjek bio više životinja, nego li čovjek?

1. KULTURA PRAČOVJEKA

Vatra: Pronašao je trenjem drva o drvo vatru. I to je izum. A životinja do danas nije uspjela pronaći vatru, čak bježi od nje.

Oruđe: Pračovjek je uspio izraditi oruđe iz drva, kamena, kosti. Služio se oruđem. A životinja još i danas upotrebljava njušku i šape.

Kult mrtvih:

U spiljskim stanovima pračovjeka nađeni su dokazi sahrane mrtvih. A životinja i danas ostavlja pod nebom svoje leševe. Ako ga i pokopa, ne služi se pritom obredima. Čini to iz nekog urođenog »higijenskog« nagona.

Religija:

U spiljama pračovjeka bio je jedan kutić određen za kult, za poštovanje božanstva. A životinja nema ni danas nešto što bi nas potsjetilo na oltare.

Umjetnost:

U spiljama nađeni su crteži ugljenom po zidovima spilje. A životinja do danas nije ni pokušala da predoči u crtežu ili u slici neku misao, zamisao.

2. BITAN JE RAZUM

Odijelo: Životinje još i danas nose na sebi perje, vunu, kožu koja im je na »porodu« darovana. A čovjek pronalazi tkanine, gradi tekstilne tvornice.

Obrana: Životinja se brani pandžama, brzinom, otrovom. A čovjek pronalazi barut, pušku, avion, gradi i ostvaruje naučnu strategiju rata i obrane.

Škola: Životinje znaju ono isto što su znali i njihovi preci pred milijune godina. A čovjek je iz spilje dospio na Fakultet.

3. NAPREDAK

Energija: Od trenja drva o drvo stigao je danas do pronalaska atomske sile. A životinja?

Tehnika: Od kamenog čekića popeo se do vrha industrije. Kakve li razlike između drvene poluge i današnje lučke dizalice! A životinja?

Promet: Od čamca iz drvetove kore do prekooceanskog broda! Nekad se verao po granju kao majmun, a danas »Mercury II« leti prema Veneri.

Obujam mozga u čimpanze iznosi 500 kubičnih centimetara, a u čovjeka 1.500 kubičnih centimetara. Lični kut u čimpanze iznosi 32 stupnja, a u čovjeka 72 stupnja. Ali sve to nije važno. U pitanju je, otkuda stvaralački duh koji životinja ne posjeduje!

Čovjek od životinje? Pa i kad bi to bilo istina, opet ne možemo kazati da je čovjek životinja. Ima nešto veliko i besmrtno u njegovu djelovanju, što podsjeća na Boga. Ako se to tijelo i evolviralo u toku stoljeća, netko je upravljao ovim razvojem, kao što netko upravlja i sa klesanjem kipa, što iz surova kamena postaje divna umjetnina.

—⊙—

ŽIVOTINJA IMA RAZUM

1. PAMETNO RADE

Muha — kirurg

Oklopljeni žitni moljac ima samo jedno ranjivo mjesto, gdje se nalaze tri motorna živca. Ova muha zna tačno gdje je to mjesto, ubodom ga neprevarivo pogodi. Ubodeni moljac »spava« 15 dana. Upravo toliko, koliko je potrebno da se muhi izlegu mladi koji će ga pojesti kao svježu hranu. Kad bi muha uštrcala previše otrova, moljac bi uginuo i usmrdio se, a i mladi bi se vjerojatno otrovali. Kad bi muha uštrcala premalo otrova, moljac bi se od injekcije probudio i izmaknuo sa »stola«.

Lastavica — avijatičar

Po kojem pravilu lastavice lete i pronalaze svoje odredište? Možda su stare već upamtile pravac. Ali lete i mlade, ovogodišnje kojima je to prvi let. I pogađaju pravac i put. Kao avijatičar. I još nešto: Bježe pred zimom, iako kao novorođene ne znaju što je zima. I onda . . . vraćaju se tačno u svoja gnijezda. U to mjesto, ulicu, kuću, štalu, pod tu gredu, a ne onu.

Lasica — podlac

Neka vrst lasice, kažimo kao mungos. Tako nešto. Ona se zbije u loptu, da bi nalikovala na plod. Ptica doleti, da kljucne i okusi se. A lasica se naglo razvije i ulovi pticu.

Imamo kirurgiju, avijaciju i ratnu strategiju bez škola i fakulteta.

2. ALI NEMAJU PAMETI

Osa — zidarica

Ubija pauka i ponese ga u svoje gnijezdo za svoje mlade koji će se izleći. Čim odloži pauka, začepi ulaz. Izvedite ovaj pokus, i vidjet ćete da ne zna što radi: Otmite joj pauka pred njezinim očima, ona ipak snese jaja, iako njezino potomstvo neće imati hrane, jer ste joj oteli hranu. Ona u tom slučaju začepi ulaz, iako će joj mladi uginuti u gnijezdu, jer ste joj oteli hranu. Radi po nagonu, pa nastavlja dalje, iako joj gnijezdo postaje grob.

Pčela — medarica

Probijte dno na njezinom saću tako, da ona to vidi. Pčela će i dalje donositi med, iako med iscuri van. Snese jaje, iako u tom slučaju mlade neće imati meda.

Osa — kopačica

Umrtvi svojim ubodom plijen i ponese ga u podzemni stan kao zalihu za svoje potomstvo koje će se izleći. Snese jaje, odloži plijen, začepi izvana ulaz protiv napadača. Mladi se izlegu i nađu gotovu hranu. Otmite joj anestezirani plijen tako, da ona to vidi. Ona će ipak zatvoriti ulaz kao da je sve u redu. A ipak u tom slučaju zatvara svoje potomstvo u grob, osuđuje ih na smrt, što nikako ne želi po svom nagonu.

Sve ovo me podsjeća na jednu poredbu: Putnički automobil juri cestom, jer je za volanom vješti šofer. A onda, netko je ubio pištoljem šofera, i automobil juri još neko vrijeme, dok se ne sruši pod cestu.

Vidjeli smo dresirane pse, medvjede, udave. Ali dresirao ih je čovjek. Pitamo onda, tko je ove životinje naučio raditi mudro, jer zaista mudro rade? Ali pitamo i to, zašto ludo rade i u onoj stvari, gdje znaju mudrije. Na primjer: Zašto začepe ulaz u svoj stan i puštaju uginuti svoje mlade?

Gdje su naučile školu tehnike, kirurgije? Zašto, ako imaju pameti, nude svoje potomstvo da jede iz prazna tanjura? ... Iz svega se vidi da im je neko »znanje« darovano, i da ga upotrebljavaju ne shvaćajući što rade.

U prirodi nisu naučile, jer se rode sa gotovim znanjem. Same se nisu domislile, jer ne napreduju u znanju. A ako se znaju domisliti, domislile bi se i pri začepljivanju ulaza da je besmisleno začepiti ulaz kad nema hrane.

»Božja ruka dala, na svemu joj hvala«!

—⊙—

NEMA RAZLIKE IZMEĐU ČOVJEKA I ŽIVOTINJE

Sto puta je u prastaro doba vidio lovački pas, kako spiljski čovjek trenjem drvo o drvo postizava vatru, pa do danas nije to mogao naučiti. Metnite životinji sve spremno: Suhe trave, sitno drvlje i šibice, da zapali vatru. Prije će se smrznuti od zime, nego li će zapaliti vatru.

To je tek sitnica! A što je s ostalim znanjem?

1. RELIGIJA

Božanstvo

Spiljski čovjek časti božanstvo u prirodi i u spilji, a suvremeni čovjek u hramovima. Ali nema traga religiji ni u ptičjem gnijezdu, ni u tigrovoj šumi. Tu je ipak velika razlika između čovjeka i životinje.

Kult mrtvih

Poznato je sa koliko brige čovjek sahrani svoje mrtve. Kod nekih je to samo poštovanje, ali je kod većine dokaz vjere u nastavak života iza smrti. Ali među životinjama nema ni sahrane, ni nadgrobnih spomenika.

Moral

Kod primitivaca i kod civiliziranih ljudi postoje zakoni, propisi. Zašto? Čovjeku se može nešto odrediti i od njega tražiti, jer ima osjećaj odgovornosti. A možete li postaviti u bilo kojem jeziku natpis lisicama da ne kradu kokoši? Ako pas zakolje tvoju kokoš, platit će globu ili odštetu njegov gospodar.

2. »STVARANJE«

Umjetnost

Od primitivnog crteža do galerije umjetnina imamo nepregledno blago. A u životinjskom carstvu? Ptica pjeva, pjeva i solista u kazalištu. Ali ptica ne mijenja uloge od rođenja do smrti. Kakve li razlike!

Govor

Čovjek stvara misao i za tu misao pronalazi riječ. Pune se biblioteke, zvuče radio-emisije. Sve je puno čovječje riječi. A mačke i danas mijauču kao i pred tisuće godina. Kad bi koza pisala knjige, pa ispunjala biblioteke, sve stranice bi bile popunjene sa dva slova: Mê!

Duh

Čovjek misli i stvara: Proučava prošlost i piše povijest. Proučava bolesti i gradi medicinski Fakultet. Proučava svemir i eto astronomije. A što su do sada stvorile životinje, osim onoga što im diktira urođeni nagon za održavanje života i svoje vrsti?

Svoj glas čovjek je pretalio u radio-emisije i čuje ga sav svijet. Svoje slike prenio je na televizijske ekrane i gleda ga sav svijet. Svoje ruke postavio je na svemirske brodove i osvaja zvijezde. On gleda i slika pejsaž. Sluša šum vjetra i piše kompoziciju. Misli, i stvara filozofski sistem. Pred njim je neuzorano polje, i njegove ruke preobraze njive u plodna polja... Kako onda možemo kazati da je čovjek isto što i životinja? Zar zato što ima oči kao i ona? Zar zato što ima uši kao i ona? Zar zato što mu je ruka slična majmunskoj? Ako je sve to isto, postavite pred životinjske oči slova, pred njezine uši nagrađenu pjesmu sa Festivala, a pred njezine »ruke« kist i boje. Slova će je zanimati, ako je bojom budu podsjetile na travu. Pjesma će je zanimati, ako bude išta sličila na krik mužjaka. Kist će možda malo pomirisati, ako je na njemu svježa boja. I to je sve!

»Nema razlike između čovjeka i životinje!«... Ako se to jednom desi, spavat ćemo u torovima, a hranit ćemo se u štali. Dok se to ne desi, imajmo na umu bitnu razliku: U nama je besmrtni, stvaralački duh, slika i otisak Božje veličine. Životinja toga nema. A to je golema razlika!

—⊙—

ČOVJEK JE AUTOMAT

Kao robot, elektronski mozak, ili vaga pred željezničkim stanicama?

1. »AUTOMAT«

Oko

U njemu je 75 milijuna »stožaca« i »štapića« koji iz vanjskog svijeta prenose sliku u mozak. Kao automat, mi ne upravljamo ovim postupkom.

Uho

Ono opet ima 24 tisuće živčanih elemenata kojima omogućuje sluh. Ni ovdje nitko od nas nije ni prstom taknuo, da ova aparatura proradi.

Pluća

U njima je 350 milijuna šupljinica koje dnevno prime 700 litara kisika. Nitko od nas nije porazmjestio, ni kupio ove šupljinice.

Bubrezi

Imaju mrežu od 200 miljuna kanalića, i dnevno filtriraju 500 litara krvi. Nismo ni ovu »kanalizaciju« mi postavili, a radi kao automat.

Mozak

Sadrži 14 milijardi ćelija kojima omogućuje čočovjeku život, rad i misao. Nismo ni ovu »centralu« mi postavili, a bez nje ne bi bilo čovjeka.

2. ALI SLOBODAN AUTOMAT

Želje

Gladan čovjek pred jelom može jesti, a može i kazati: »Neću«. Naprotiv, gladan pas navali na hranu i ždere, jer se ne zna odreći svoje želje.

Odijevanje

Čovjek je pred izlogom, bira vrst tkanine, boju. A ova ne može kazati: »Ja više neću nositi na sebi vunu, odsada ću nositi perje kao ptica«.

Zanat

Čovjek odabire zanat: Profesor, mehaničar, mornar, obućar. A životinja ne može birati. Pčela ne može kazati: »Ja odustajem od gradnje saća, odsada ću preći u drugo poduzeće i gradit ću kuće kao mravi termiti.«

Škola

Čovjek i bira školovanje i u mogućnosti je da ga dovrši. Ali ptica ne može napustiti svoj posao, pa se upisati u paukovo poduzeće. Ona kao pod silom mora raditi svoj posao.

Odluka

Čovjek razmisli, pa se odluči. A vuk pred ovcom ne razmišlja, ako je gladan. I tu je velika razlika. Čovjek slobodno, a životinja kao neki živi automat.

3. I DUHOVAN

Telefonist

Žice prenose glas, ali žice ne stvaraju glas, već čovjek koji je uz slušalicu. I živčani sistem u čovjeku prenosi misli, osjete, ali je na upravi duh.

Speaker

Pred radiom čujemo govor, ali ga ne stvara ta kutija. I mozak je »kutija« za misli, osjećaje, pokrete. Ali ne stvara mozak, već duša u čovjeku.

Svirač

Tipke igraju na klaviru, čujemo tonove. Ali žice na klaviru ne komponiraju melodije, već netko drugi. I mozak proizvodi misao, riječ. Ali duša komponira.

Kada duboko spavaš, pa se naspavaš, počneš sanjati. Gledaš boje i krajolike, iako su ti oči zatvorene. Nitko do tebe ne pjeva, a ti u snu čuješ pjesmu, govor. Zašto? Iznad oka, iznad uha ima nešto što ne spava. Neće zaspati ni u grobu, jer ne umire: Tvoja besmrtna duša.

Zato čovjek nije automat, jer ima dušu.

—⊙—

NISAM NIKADA VIDIO KAKO DUŠA IZ TIJELA PRHNE

Ljudi se tuže da im po kućama »duhovi« lupaju, spiritisti tvrde da razgovaraju sa »duhovima«. A nevjernici se poruguju: »Vidio sam umiranje, ali nisam vidio gdje duša iz tijela odleti. Pa da je malena kao moljac, ipak bih je morao jednom vidjeti.«

Ne ulazim sada u pitanje ni spiritista, ni noćnih strašila. Odgovaram na prigovor: »Nema duše, jer je nisam vidio!«

1. NE VIDIM KEMIJSKU SILU

Hidrogenij, Klor i Oksigenij u prikladnom omjeru se spajaju u klornu kiselinu ($HClO^3$). Okom vidim ovu kiselinu, ali nitko ne vidi silu po kojoj se ovi elementi

spoje. Ali ta sila postoji, makar je ne vidiš. Postoji, jer u tom omjeru (H CL O tri) uvijek biva tako, i nikako drugačije.

2. NE VIDIM MAGNETIZAM

Željezo ne može mirovati u magnetskom polju, jer ga magnet privuče k sebi. Mi vidimo, kako željezne čestice lete prema magnetu, ali okom ne vidimo tu silu. Magnet nema ni ruke, ni kopče kojom vuče. Njegova je sila nevidljiva, a ipak postoji.

3. NE VIDIM ELEKTRIČNE STRUJE

Ona nam dariva svijetlo. Ona proizvodi toplinu, pa se zimi uz njezinu peć ogrijemo, a i ručak na kuhalima skuhamo. Ona nam dariva i pogon, pa su nebrojni motori u pokretu. Vidimo svijetlo u sijalici, vidimo žar na kuhinjskom kuhalu, vidimo okretanje motora. Ali ne vidimo električnu silu svojim okom. Kaži, ako možeš da ova struja ne postoji, jer je okom ne vidiš. Ako ne postoji, uhvati se rukom za žicu glavnog voda, pa ćeš vidjeti da struja postoji, i da će te usmrtiti. Ona postoji, iako je nevidljiva, a ti ćeš tog časa prestati postojati, jer će te ubiti kao grom.

4. NE VIDIM TITRANJE

Ultra ljubičaste zrake okom ne vidimo. Ali one postoje, jer ih mravi vide. Kad bi ti mravu rekao da ove zrake ne postoje, mrav bi ti se nasmijao. I kad kažeš da nema duše jer je ne vidiš, mnogi će se nasmijati, jer se mnoge stvari ne gledaju okom, već umom i razmišljanjem.

Kad bi naše oko moglo primiti pet dvadrilijuna titraja, vidjeli bismo i gledali u sobe kroz zidove. Kroz zidove bismo vidjeli u stanovima ne samo ljude, već bismo kroz njihovo meso vidjeli i njihove kosture. Kad bi uho moglo primiti do četiri stotine trilijuna titraja, osjetili bismo svu skalu električne struje. Osjetili bismo čak baterije.

Sve ovo postoji, makar i uho ne primjeti. Aparati i pokusi su ustanovili da postoji.

5. A ŠTO VIDIŠ U:

Drvenom stolu, kad lupneš nekoliko puta člankom svog prsta, da te netko ne urekne, dok pripovijedaš dio svoje sreće?

Što vidiš u talogu crne kafe, kad pažljivo slušaš gatalicu, njezina proricanja, obećani paket iz Amerike i tisuću ostalih izjava?

Što vidiš u zlatnom listu djeteline što ti visi o vratu kao ukras mjesto zlatnog križića?

Što vidiš u istrošenoj konjskoj potkovi koja ti visi pred štalom, ili pred kućom, da ti »donese sreću«?

Bog ti nije rekao da ima sile u drvenom stolu, kafi ili potkovi, a ipak u to vjeruješ. Ali rekao ti je da imaš besmrtnu dušu, pa mu manje vjeruješ, nego li babi-gatalici.

Gusjenica ulazi u čahuru kao u svoj grob. Ali iz groba izleti kao lijepi leptir. Do čahure je gmizala, iz čahure leti.

—⊙—

PREKOGROBNE ČEŽNJE SU BAJKA

1. ČEZNEŠ I DOSTIGNEŠ

Oko

Građeno je za vid. I želja mu se ispunja: Gleda more, šumu, pticu, ljude. Zar ne bi bilo smiješno da oko ima svu građu za vid, a da ne vidi?

Uho

I ono je građeno za sluh. Ako je zdravo, želja mu se ispunja: Sluša glazbu, govor i razgovor. Bilo bi zaista čudno, kad bi ovako uređeno uho bilo kod svih ljudi onemogućeno da čuje zvuk, govor.

Pluća

Građena su za disanje. I želja im se ispunja. Dišu, primaju kisik i vrše svoju ulogu.

Ne pitamo sada tko je gradio oči i uši. Važno je ovo: Ovi organi imaju neku svrhu, »čežnju«. Ona im se i ostvaruje.

2. ČEZNEŠ I NE DOSTIGNEŠ

Učenjaci

Traže istinu u nauci. Sve što više traže, sve to više čeznu za istinom. Ali ova im se želja ne ostvaruje do kraja. Umiru, a ne dostižu svu istinu.

Umjetnici

Pronalaze ljepotu u tonovima, bojama i linijama. Stvaraju velika djela. I nikada nisu siti ljepote. I oni umiru ne dostignuvši svu ljepotu.

Poštenjaci

Bore se za dobrotu, a u cijelosti je ne postignu. Traže pravdu, a nikada je na ovoj Zemlji ne dostignu.

3. GDJE JE TA PUNINA?

Gladni

Viknite na groblju: »Siromasi, urodila je pšenica, izađite, ima kruha i za vas!« . . . Kasno je.

Žalosni

Viknite na groblju: »Pokojnici, izađite vani, završio je rat, živimo u slobodi. Sada je veseo život!« . . . Kasno je.

Oštećeni

Viknite na groblju: »Vi nasilno ubijeni, izlazite iz grobova, parnica je rješena u vašu korist!« . . . Kasno je.

Pitam ja vas i sav svijet: Zar će jednako biti gladnomu i sitomu na onomu svijetu? Zar će na istoj stolici sjediti poštenjačina i ubojica? Kukavica i heroj? . . . Ako se oku i uhu ispunja želja, zar se neće ispuniti i dubinska čežnja duše za pravdom? Ovdje se ne ispunja, a onda gdje će to biti?

Pile u jajetu ima oči, ali još ne gleda. Ima kljun, ali još ne kljuca. Ima krila, ali još ne leti. Ima i nogice, ali još ne kopa po dvorištu. Prema građi njegova tijela zaključujemo da neće ostati u jajetu. I ne varamo se! Zašto bismo se onda varali u čežnji za prekogrobnim životom, kad se ni pile u jajetu ne vara?

Majka je rodila gluhonjemo dijete, tako kazuje neka priča. Dijete joj umre, a ona bila tužna što njezino dijete nije moglo nikada ni riječ »majko« izgovoriti. Umre i majka. I na rajskim vratima dočeka je njezino gluhonijemo dijete te radosno klikne: »Majko!«

Sve su naše čežnje na ovom svijetu ponešto »gluhonijeme«, ali ćemo progovoriti u punini sreće, čim zaklopimo oči na polasku za onaj svijet.

—⊙—

TKO BI VJEROVAO DA ČOVJEK IMA DUŠU!

1. SVI U PROŠLOSTI

Prahistorija

Spiljski čovjek je bio primitivan, ali je kod njega otkrivena zanimljiva pojava: Pokapao je svoje mrtve. Zašto? Jer je vjerovao u prekogrobni život. Ako je vjerovao u nastavak života iza smrti, vjerovao je i u dušu. Davao je počast tijelu radi onoga što nadživljuje tijelo u sahrani pokojnika.

Egipat

Čitali ste o njihovim piramidama, o tim velikim grobnicama vladara. Znate li da su stari Egipćani 4 tisuće godina prije Krista do pokojnika stavljali »Mrtvačku Knjigu«, da im pomogne na putu za onaj drugi svijet? Vjerovali su da bog Osiris sudi duši nakon smrti.

Perzijanci

Vjerovali su i oni u dušu. Imamo dokumete iz 2,000. godine prije Krista: Duša, kazivali su stari Perzijanci, ostavlja tijelo četvrti dan nakon smrti, a onda se penje u nadsvijet, da joj sudi bog Rašnu.

Grci

Pisani dokumenti iz 500. godine prije Krista svjedoče: Stari Grci su vjerovali da Haron prevozi duše u drugi svijet. Zato su pokojnicima postavljali u usta novčić (obol), da plate na tom prevozu Haronu vozarinu.

2. SVI U SADAŠNJOSTI

Pogreb

Nema tako primitivnog naroda na svijetu koji bi svoje mrtve bacao u zemlju kao što baca ili zakopa crknutu kokoš, kozu ili mačku. Svi imaju nekakve obrede. I to se vrši pažljivo, u poštovanju. Zašto? Jer slute ili vjeruju da sav čovjek ne silazi u grob. Izrazit ću se u slici: Imaš u sobi flašicu kolonjske vode. Nećeš baciti flašicu u smetljište sve dotle, dok je u njoj i kap mirisave vode. Dok je u njoj tekućine, pažljivo je odlažeš na ormarić. Ako dakle sav svijet sa toliko pažnje odlaže svoje pokojnike u grobove, zacijelo je još nešto dragocjeno u tom mrtvom tijelu!

Nadgrobni natpisi

Doduše, i na pariškom groblju pasa čitamo natpise pojedinih dama, koje su dirljivim natpisima oplakale svoje psiće. Ali im se smije sav svijet. Na ljudskim grobljima su natpisi kojima se nitko ne smije: »Čekamo uskrsnuće«, »Doviđenja, sine«. Nije li svima jasno da je nešto preostalo od istrunulog tijela?

Molitve

Ima ljudi koji su više volili svog crknutog psa, nego li umrlog susjeda, pa ipak na pasjem grobu nema cvijeća ni uzdaha. Možda iz osvete neće ni svom susjedu metnuti cvijet na grob, ali neće se začuditi, ako nađu na njegovu grobu znakove pažnje i ljubavi. Pa to je silna činjenica: Mi se na grobovima molimo, mi uzdišemo i tražimo za njih pomoć... Za koga molimo, ako je sa tijelom sve pokopano? Kad je nedavno potonuo u oluji naš brog »Tisa«, avijoni su odustali od traganja za poginulima, kad se vidjelo da je nemoguće

pronaći i jedan leš. A mi kroz vjekove ne odustajemo tragati za našim mrtvima, jer znamo da ćemo ih jednom pronaći, susresti.

Zvijezde već blistaju milijarde godina. Zar će njihov sjaj biti trajniji od čovječjeg vijeka? Zemlja je već doživjela isto toliko proljeća. Zar će hrast biti dugovečniji od čovjeka? Fotografija mog djeda traje više nego li je on živio. Zar će papir biti vrijedniji i trajniji od ovog »kralja prirode«?

Na nekom talijanskom grobu je natpis: »Zalazim u grob sa suncem«. Upravo tako! Sunce pred večer zalazi, a jutrom izlazi... Smrt je zalaz, a uskrsnuće je zora novog života.

PRVI GRIJEH NA ZEMLJI

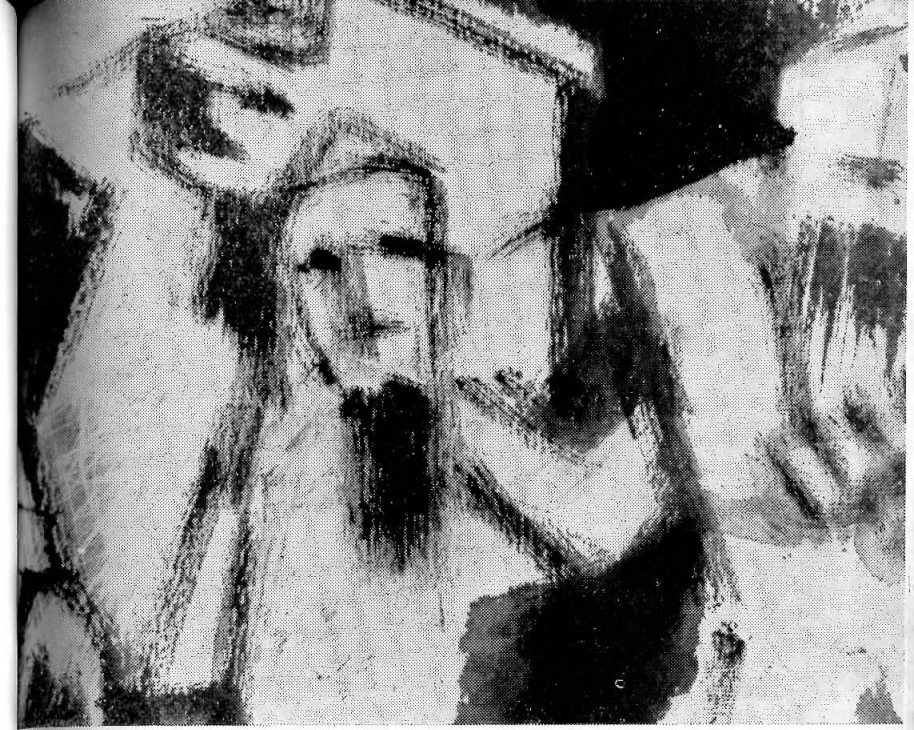

GILGAMEŠ ILI BIBLIJA

Gilgameš je napisan nekoliko stotina godina prije Mojsijevih knjiga. Nije li Mojsije »kopirao«, ili se barem nadahnuo na epskom spjevu »Gilgameš«?

1. EVINA NAPAST

Biblija

Prva knjiga Mojsijeva, treće poglavlje, treći redak, ovako Eva govori o Božjoj zabrani: »Samo od plodova drveta što stoji usred vrta zapovijedio je Bog: Od toga ne smijete jesti, pa ni dotaknuti, inače morate umrijeti.«

Adam i Eva su ipak jeli zabranjeno voće, a na to ih je nagovorila lukava zmija (đavao).

Gilgameš

To je prastari spjev o junaku Gilgamešu, nastao je negdje 2,000 g. prije Krista. Do otkrića je došlo ovako: U polovini 19. st. otkrivena je Asurbanipalova biblioteka u Nivini, a datira iz sedmog st. prije Krista. Nađeno je 25,000 glinenih pločica koje čuva danas British Museum. Pisane su klinastim pismom, i ostale su nijeme, nepročitane punih 2,500 godina. Na dvanaest ovih pločica nalazimo spjev o Gilgamešu. Tko je taj junak? Gilgameš je junak, sumerski, babilonski i asirski polubog. Kad mu je umro vjerni prijatelj Eabani, Gilgameš se prestraši smrti, i uzme tražiti lijek protiv umrlosti. Ode do jedinog čovjeka koji je preostao na Zemlji nakon Potopa, a ovaj je živio na otoku. Taj čovjek je bio vještak u ljekovitim travama,

a zvao se Unapištim. I ovaj mu savjetuje neku ljekovitu travu što se nalazi na dnu mora, jer ova trava pomlađuje. Gilgameš je pronašao travu, ali na povratku sa mora zmija mu otme travu, pa se pomiri sa teškom stvarnošću: Mora i on umrijeti.

Sličnosti ima između Biblije i Gilgameša: Biblija pripovijeda o drvetu, a Gilgameš o travi. Biblija o zmiji, i Gilgameš o zmiji.

2. PRAVO SHVAĆANJE

Isti je izvor

Prvi grijeh na svijetu je nastao prije Biblije i prije Gilgameša, pa je već u početku tradicijom krenuo u sve literature Istoka. Ako je u pitanju »kopiranje«, i Biblija i Gilgameš su uzeli motiv na istom izvoru. To je čak dokaz prvog grijeha na Zemlji, što posvuda u literaturi nalazimo tragove samovolje prvih ljudi.

Poštenje biblijskog pisca

Werner Keller u svojoj knjizi »Biblija je imala pravo« dokazuje istinitost svih biblijskih iskaza arheološkim nalazima. Ako arheologija danas dokazuje istinitost Biblije, zašto bismo u ovom važnom iskazu sumnjali u poštenje biblijskog pisca i u njegovu iskrenost?

Stil

Mojsije je živio u XIII. st. pr. Krista. Govorio je i pisao ondašnjim jezikom, inače ga narod ne bi razumio. Da je Mojsije bio veliki kompozitor i da je završio konservatorij u Parizu, danas bismo gledali dramu Prvog grijeha na Zemlji u operi. Da je Mojsije bio veliki slikar, recimo kao Leonardo da Vinci, danas bismo Evin i Adamov grijeh gledali u slici. Ali on je bio samo pučki pisac, pa je kao čovjek iz naroda prikazao po nadahnuću Božjem prvu tragediju ljudi na pučki način, slikovito, simbolički.

Važno je za sav svijet samo jedno. Adam i Eva su pogriješili u neposluhu. Sve ostalo je slika.

Grimmova priča »Klatež« ovako počinje: »Reče pijetlić kokici . . .« Neće u ovoj priči ni naša djeca povjerovati da pijetlić zaista govori, a kokica odgovara. Važna je srčika pripovijedanja. Istina, i ništa više.

—⊙—

ZAR JE TRAGEDIJA PRVIH LJUDI ZAISTA ISTINITA?

1. NAKANA PRIPOVIJEDAČA

Jules Verne (1829-1905)

Smatrate li njegov »Put oko svijeta u 80 dana« istinitim? Ne! Sve je to izmaštovano. Da li je vrijedno? Da! Zašto? Jer ima neku svrhu. Koju? Da zabavi čitače. U tome je uspio, i mi ga cijenimo kao pisca.

Karl May (1842-1912)

Čitali ste njegove putopise? Opazili ste, kako ističe vrijednost i nadmoć Njemaca. Ima li to neku vrijednost? Ima! Pokazao nam je spisateljsku vještinu, a ostvario je svoju nakanu u naglasku njemačkog naroda.

Esop (iz polovine VI st. pr. Kr.)

Čitamo još i danas njegove »Basne«. Veliki i mali ljudi ih čitaju. I ne podiže se prašina oko te knjige, da li je istina što je pisao, već se svi divimo moralnim poukama u basnama.

Mojsije (iz XIII st. pr. Kr.)

Ne uspoređujem ga ni sa Jules-om ni sa Karl May-om. Ne! Jer kršćani kod biblijskih pisaca vide i Božji prst koji je posredovao. Ali zar mislite da se Mojsije zaintačio za drvo i zmiju? I njemu i Bogu na nebesima bilo je važno obavijestiti sav svijet da su prvi ljudi zatajili u posluhu. Zato su kažnjeni i oni i mi. Zato je Krist stigao na našu Zemlju, da nam oprosti i da nas pouči životu, u istini o nebu, o Bogu, o spasu duše.

2. MOJSIJEVI IZVORI

Predaja

Ovako veliki i sudbonosni događaj, kao što je grijeh prvih ljudi i izgon iz sreće, morao je odjeknuti kroz potomstvo. Pa i odjeknuo je na sve strane, te tradicijom putovao, i doputovao i do Mojsija. Njemu je to bilo ponešto i poznato, a mi kršćani vjerujemo da mu je i Bog pomogao u tom izvještaju.

Nakana

Mojsije nije imao nikakve nakane da piše pustolovine o »Kraljeviću Marku,« niti da zabavlja svoj narod večernjim čitanjem pri maloj uljanici. Želio je objasniti istinu o padu prvih ljudi. Jer kad to znamo, jasno nam je zašto smo toliko nesretni na ovoj Zemlji.

Inspiracija

Slikar se nadahne na cvijetu, muzičar na morskim valovima. Zašto Bog ne bi nadahnuo Mojsija da nešto napiše za nas? Zar je cvijet jači od Boga? Zar su valovi kadriji nadahnuti kompozitora, nego li Bog Mojsiju?

3. »LICENTIA POETICA«

Bijeli ili crni Isus?

Afrički slikar prikazuje Isusa i Mariju crne puti, a mi u Evropi ga slikamo kao da se rodio u Rimu ili Berlinu. Hoćete li zato posumnjati u božićnog Isusa?

Razlikujemo tri stvari:

Postoji historijska istina: Gospa i Isus. Postoji mašta slikara: Crni ili bijeli Isus. Postoji simbolika: Trube na usnama anđela oko štalice.

Shvatimo tako i Mojsiju. Historijska činjenica: Adam i Eva su sagriješili. Mašta pisca: Pučki način pisanja. Simbolika: Stablo, zmija.

»Crvenkapica« je priča za djecu. Arapske priče iz polovine 16. st. »Tisuću i jedna noć« su i za odrasle. A Mojsijev izvještaj o Adamu i Evi je za čitav svijet.

Mi kršćani kažemo: Gdje Bog ima svoje prste, ne igrajmo se priča!

—⊙—

BOG JE KRIVAC NAŠE SMRTI!

Leonardo da Vinci rođen je g. 1452. Živio je 67 godina. A njegova slika Mona Lisa traje već preko 500 godina. Čudnovato, slika nadživljuje čovjeka. Zar ne bi bilo korisnije da čovjek više živi? Tko je kriv?

1. BORBA PROTIV SMRTI

Želim živjeti

Pri zdravoj pameti volimo život. Zato ne volimo ratove, potrese, erupcije vulkana, barutne sukobe na ulicama. Zašto? Jer bismo tu mogli izgubiti život.

Rado se liječim

Liječnik je uvijek uživao ugled, u primitivaca i kod kulturnih naroda, jer se bori protiv umiranja. Koliko ljekova, koliko bolnica, apoteka! Što bismo danas žrtvovali, da se konačno pronađe lijek protiv raka?

Grob je odvratan

Prisutni smo na pogrebu rodbine i prijatelja, ali se ne osjećamo kao na plesu ili na koncertu. Miriše i cvijeće na groblju, ali nam nije prijatno kao ono što nam ga daruju za naš imendan. Najmilija osoba u životu izaziva gotovo neku jezu, kad je gledamo gdje leži u grobu.

Ne borimo se oružjem protiv smrti, jer oružje donosi smrt i otvara grobove. Protiv umiranja se borimo naučno: Postoje medicinski Fakulteti, bolnice, laboratoriji, apoteke, čitava gomila bolničara, stručnjaka, knjiga, eksperimenata. Srednji Vijek je tražio »eliksir«, kako bi pomladio čovjeka. Danas se govori o hormonskom pomlađivanju. Ali unatoč tome, tijelo stari kao olovka što piše. Stari kao haljina što je dugo nošena. Medicina i higijena je već produžila prosjek života, ali je bitka protiv smrti davno izgubljena. Tko se rodio, već je osuđen na smrt.

2. BITKA JE IZGUBLJENA

Vlak juri. Neki putnik je povukao kočnicu, i vlak je stao. Pozvan je na odgovornost. Platio je globu, jer je samovoljno povukao kočnicu te zaustavio i vlak i putnike... Tako nešto se desilo u početku svijeta: Bog je pokrenuo svijet i prve ljude u njemu. Praroditelji su zakočili, i sreća je stala, a oni su kažnjeni. Kažnjeni smo i mi koji smo bili u vlaku.

Kočnica

Bog je jasno rekao: Ako jedeš sa stabla, umrijet ćeš. Adam je to čuo, čula je i Eva. A ipak je učinio. Kad je pružio ruku na zabranjeno, znao je da time potpisuje smrt.

Kočenje

Najveća kazna je dodijeljena svima: Moraš umrijeti! Ne čudite se, to biste i vi učinili. Kažete djetetu: Nećeš danas u kino, ako ne napišeš zadaću. Dijete je nije napisalo. I vi kažete: Danas nema kina!

Ali zašto nas stiže smrt?

Izrazimo se u slikama: Nogometni klub »Hajduk« primi dva »gola«. Ove golove je primio vratar, ali se računaju klubu. Predsjednik države potpiše ugovor o razmjeni dobara sa drugom državom. Potpiše jedan, a važi ja cijelu zemlju. Naša reprezentacija igra nogomet u Francuskoj, pa je izgubila. Novine pišu: Izgubila je Jugoslavija. Tako je bilo i u početku svijeta. Praroditelji su nas predstavljali pred Bogom, i šta sad? Shvatite, kad predsjednik jedne države od pedeset miliona stanovnika potpisuje ugovor, ne drži se za pero pedeset miliona ruku.

U 16. st. nastala je priča o Faustu koji je zapisao vragu dušu za 24 godine, a vrag će mu ispunjati svaku želju. Faust je umočio pero u svoju krv i potpisao ugovor... To je priča. Ali je istina da je »vlak« Adama i Eve stao na stanici smrti. To nije priča, jer zaista svi umiru.

ZAŠTO BOG NIJE SILOM ODBIO ADAMA OD GRIJEHA?

U jedrilici je čovjek, na kormilu je čovjek. On okreće kormilo po svojoj volji, pa i onda kad udara o obalu čamcem... Bog je dao čovjeku slobodu, inače bi bio automat. U životu je za »volanom« čovječja volja, i vozi.

1. KOME BISMO TADA SLIČILI?

Životinja ne razumije

Što bi bilo da je Bog doveo čvorka pred stablo, pa mu zabranio da kljuca po voću? Čvorak bi se nakljucao i nakrao voća, a Bog mu ne bi ni riječi prigovorio, jer mu nije dao ni razuma da to shvati.

Životinja nema slobode

Stigla koza na livadu, da pase travu. Ustao pastir, pa viknuo svojoj kozi: »Čuj jednom zauvijek, ne pasi danas travu u ovom uglu livade, nek mi malo trava poraste!« Ali koza je nastavila. Mogla se odbiti samo batinom.

Čovjek misli, pa odluči: Neću kositi travu u ovom uglu, da mi poraste. Kako odluči, tako i učini, jer se može opredijeliti po volji.

Životinja nema odgovornosti

Što bi koristilo da poobjesimo po šumama plakate: »Hajde, vuci i medvjedi, dosta je klanja, nama su ovce i krave potrebne!« Što bi bilo? Ništa! Vuk razdere ovcu i zadovoljno odlazi. A čovjek počini ubojstvo, pa ga goni njegova savjest, te se ponekad i sam prijavi policiji.

Bog je mogao silom odbiti Adama od grijeha, ali u tom slučaju bi ga izjednačio sa životinjom, koju i mi batinom tjeramo, da ne pravi štete. I mi bismo se danas uvjerili, kad bi nas netko u odrasloj dobi vodio za ruku kao dijete, pa nam kazivao što ćemo učiniti. Ponosni smo na slobodu. A imamo i pameti da se slobodom ludo ne služimo.

2. ŠTO BI BILO DA SMO PRISILJENI?

Jelo

Prisilite djevojku da jede, kad ona posti radi vitke linije! Mi znamo da će ona oštetiti zdravlje, a ipak je ne silimo da se svaki dan najede svinjetine. Zašto? Poštujemo njezinu slobodu. Kad bismo je oružjem prisilili, tužila bi nas gradskom Sudu.

Zvanje

Neki mladić je dovršio gimnazijske godine, pa kani upisati medicinu. Što bi bilo da pozovemo vojsku, pa da ga oružjem prisili, nek se upiše u Pomorsku Školu? Poštujemo njegovu odluku, iako znamo da taj na moru neće uspjeti. Naš postupak smatramo normalnim, a od Boga, tražimo da kod Adama upotrebi silu.

Ljubav

U što bi se pretvorila ljubav, obitelj . . ., kad bi krivični zakoni odredili mladićima koju će djevojku oženiti? Brakovi su u mnogo slučajeva nesretni, iako su nastali u ljubavi, a što bi bilo pod prisilom?

Nitko od nas ne trpi da mu »solimo pamet«. Djevojka tek u pubertetu, pa veli majci: »Što mi stalno zapovijedaš, znam i sama kako ću!« Sin se voljom suprostavlja ocu, građanin zakonu. Svatko ističe svoju volju. Isticao je svoju volju i Adam, sebi i nama na štetu, ali Bog mu je volju poklonio na dar, pa nije htio dar povući. A kad bi nam oteo taj dar, postali bismo bezumni, jer volja, savjest i razum sačinjava čovjeka.

Upitao vitez siromaha: »Daj mi malo pšenice iz svoje vrećice«. Siromah mu dao samo jedno zrno. A kad uveče, opazi siromah u vrećici zlatno zrno . . .« O luda li mene, poviče siromah, da sam mu dao svu pšenicu, sada bih imao vrećicu zlata!« . . . Vitez ga nije silio, a siromah je bio slobodan.

Bog je tražio od praroditelja samo zrnce poslušnosti, a oni su izabrali neposluh. I sada mi jedemo njihovu »pšeničnu kašu.«

BOG JE PREDVIDIO ADAMOVU ODLUKU, MOGAO JE SPRIJEČITI!

Ove tri poredbe, čini se, mogle bi biti odgovor na prigovor. Ali znam da će taj prigovor mučiti čovječji mozak, dok čovjek bude živ. Sve je ipak donekle jasno, ako imamo uvijek na umu da su praroditelji bili na »ispitu zrelosti«.

1. PISMENA ZADAĆA

Profesor šeta po dvorani, a đaci izrađuju zadani pismeni rad. Profesor zna više od đaka, mogao bi svakom učeniku izraditi zadaću, za »odlično«. Ali nitko to ne čini. Zašto? Jer je zadaća zadana đaku, a ne profesoru. Zašto još? Jer profesor želi vidjeti, koliko je đak sposoban da krene u razred dalje. Zašto još? Jer cjelokupni profesorski zbor na temelju učenikovih zadaća i odgovara u školi mora utvrditi, da li je on spreman da preuzme službu u životu, ili možda upiše fakultet. Kad bi profesori mjesto đaka odgovarali, pisali zadatke, tko bi se povjerio neznanju budućih liječnika, advokata, pomoraca?

2. PRVENSTVENA UTAKMICA

Na igralištu je oko pedeset tisuća gledalaca. Uzbudljiv je trenutak: Puca se »jedanaesterac«. Sa strane je Trener koji ne bi promašio vrata, jer je bio poznat nogometaš. Ali on ne ulazi u igralište, i ne nudi se. Svima je jasno da je to dužnost igrača. Kad bi Trener ušao u igralište, pa silom htio pucati u »Gol«, ili bi čak zapucao, utakmica bi bila poništena. A ako bi se igra nastavila, bio bi ovaj »gol« poništen.

3. LIJEČNIČKI RECEPT

Pregledao je bolesnika, pa je propisao ovu dijetu: Ne masno, ne šećer, ne alkohol! Bolesnik ode svojoj kući, pa nastavi kao i prije pregleda: Jede po redu, i masno i šećer i pije alkohol. Liječnik je poznavao bolesnika, znao je da se neće pridržavati propisa. I što

hoćete? Liječnik neće valjda držati »kuru« mjesto bolesnika. U tom slučaju ništa ne bi koristilo bolesniku, kad bi se liječnik liječio mjesto njega. Mogao je samo na taj način spriječiti neposluh bolesnika, da mu uopće nije propisao dijetu. Ali što time postizavamo, ako je dijeta bolesniku korisna?

»Bog je mogao spriječiti, kad je predvidio?« ... I profesor kod nekih đaka predvidi da će zadaću izraditi za »nedovoljan«, pa ipak đak mora pristupiti zadaći, da mu se odvagne znanje. I Trener možda predviđa da će biti slabo otpucan »jedanaesterac«, ali takva je odredba. I liječnik predviđa da će taj neposlušni bolesnik rano umrijeti radi neposluha, ali neće radi njega odustati od medicinskih propisa. I Bog je predvidio što će naši Prvaci u početku svijeta učiniti, pa ih je pustio da čine u punoj slobodi, jer su bili na ispitu.

Zar ne bi bilo smiješno kad bi neki čovjek ovako govorio: »Kupio sam auto, počeo voziti, kad me saobračajci saletiše sa tisuću propisa. Vozi desno, smanji brzinu na zaokretu, gasi svijetlo itd.« ... Kažite mi što bi bilo od prolaznika, da nema ovih pravila? Bilo bi više ranjenih, ubijenih!

Bog je predvidio propise, ali praroditelji su slabo »izradili zadaću«, pogrešno su »zaigrali« na utakmici života, nisu se pridržavali »recepta«, prekršili su propise »vožnje«.

—⊙—

KAKVA BUKA ZA JEDNU JABUKU!

Jabuku? A tko vam je rekao da je Adam sa Evom pojeo jabuku? Ni na kojem mjestu Biblija ne spominje jabuku. Tamo čitamo samo o zabranjenom drvetu.

1. NEKAKVO VOĆE?

Nerazumna djeca!

Ovog trenutka ostavljamo po strani pitanje, što su jeli, da li su jeli. Istaknimo samo činjenicu neposluha. Pa, recimo i da su jeli neko voće. Sitnica, zar ne? Pretpostavimo da su moja djeca ukrala u tuđem voćnjaku jednu krušku ili jabuku. Da li će vlasnik voćnjaka pobiti moju obitelj, i kazniti sve moje potomstvo, dok bude svijeta? ... Ali Eva i Adam nisu bili nerazumna djeca, nije im bilo potrebno krasti, bili su odrasli i pametni ljudi. Štoviše, nisu dirnuli u vlasnika jednog voćnjaka, već su prkosili Gospodaru svijeta.

Gladna djeca!

Djecu je nagnao glad, pa pojedoše susjedu dva komada sa stabla. Ali što je dvojicu naših Prvaka nagnalo da otkažu posluh? Ta, imali su oko sebe sve što im srce zaželi.

Dobar susjed!

Djeca ko djeca! Znali su da je gazda Marko dobar, i da neće zaprijetiti zatvorom radi jedne kruške ili jabuke ... Ali Praroditelji su isto tako znali da im to nije zabranio gazda Marko, već najviši gospodar svijeta. Znali su i to da će ih radi toga kazniti, jer im je izričito rekao: »Umrijet ćete, ako jedete!« ... Kad bi vama liječnik rekao da ne uzimate na usta otrov za miševe, a vi ga uzeli pa se otrovali, da li biste okrivili liječnika? Pa, liječnik je spriječio nesreću time što vas je ljudski upozorio na opasnost.

2. SEKSUALNA GREŠKA?

Mnogi pogrešno misle da je njihov grijeh bio seksualne naravi. Nije tačno.

Stid

Biblija kaže kako su se postidjeli nakon grijeha. To ne znači da je bio seksualni grijeh, jer se normalni čovjek stidi radi kojeg bilo grijeha.

Golotinja

Biblija veli kako su bili goli i pokriveni lišćem. Ali ni to ne dokazuje ništa. Zašto? Jer ih je Bog odmah u početku vjenčao: »Rastite i množite se!« Ako ih je vjenčao, njihov bračni susret bi bio zakonit.

Bez djece!

Zašto nisu imali djece prije izgona? To bi mogao biti dokaz da su zaista bludno sagriješili, jer je dijete stiglo na svijet nakon kazne?! Ali seksus nije opsjedao prve ljude onom žestinom kojom opsjeda danas, jer je kažnjenom čovjeku oslabio i um i volja. A onda, jasno je da su se poslužili seksusom baš nakon izgona, jer tada više nisu mogli upravljati sa sobom onako odvažno kao prije pada. Neki teolozi čak vele da su prije izgona čekali posebni Božji mig za prvo dijete.

»Kakva buka za jednu jabuku!« ... Nije za jabuku, već za neposluh!

Kranjčević u pjesmi Zadnji Adam veli kako bijednik umire na ledu i prstom piše upitnik: »A blijedim noktom zadnje što je mako, napisao je u led upitnik«.

Bio je neposluh i Uskličnik! Od prvog do zadnjeg Adama.

—⊙—

AH, TA PRIČA O ZMIJI!

Djeci pričaju o vragu sa ovnovim rogovima, šišmišovim repom i ognjenim zubima. A Biblija pripovijeda o zmiji u Edenu. Čudnovata zmija progovara i prevari Evu ... Što je maštanje, a što je istina?

1. DANTEOV LUCIFER

Opis

Čitamo o tome u Divnoj Glumi (Pakao, pj. 34, 16-54). Lucifer je prikazan sa tri lica. Srasla su, i na svakom ramenu je po jedno. Ono u sredini je crveno. Ova nakaza plače na pet očiju, s ustiju mu teče krvava slina.

Tako je Lucifera Dante zamislio, i unio u svoje književno djelo.

Stvarnost

Dante je vjerovao u opstojnost Lucifera, ali nije nikada ni pomislio da bi njegov opis odgovarao stvarnom izgledu Luciferovom. Dante ga je izmaštao, da bi slikovito dočarao čitateljima njegovu rugobu.

2. SHAKESPEARE-OV ARIEL

Zamisao

O njemu se govori u »Oluji«. Tko je taj Ariel? Nekakav zračni duh koji juri oblacima. Pisac mu je dao tu ulogu i taj izgled.

I opet samo slika

Kad bismo mogli upitati pokojnog Shakespeare-a da li je on zaista vjerovao u postojanje Ariela, on bi vam vjerovatno odgovorio kao i svi umjetnici: »Umjetnik se služi maštom, gradi, stvara, izmišlja, da jasno naglasi svoju zamisao i glavnu misao svog djela«.

3. APOKALIPTIČKI ZMAJ

Sveti Ivan (Apok., 12, 1—5)

Bio je Isusov učenik, pa je tačno znao što spada u maštu, a što u zbilju. A ipak govoreći o đavolu donosi sliku zmaja sa sedam glava. Svojim repom, veli sv. Ivan, pomete trećinu zvijezda i ruši ih na zemlju.

Što je htio kazati?

Njegove su vizije nejasne, ali znamo zacijelo da nije ni on vjerovao u nekakvu grdosiju sa sedam glava, ni gorostasni rep što obara zvijezde. Izrazio se u slikama. Obaranje zvijezda moglo bi se razumijeti ovako: U početku svijeta je Lucifir zaveo i oborio u jad i nevolju anđele, koji su se prometnuli u đavole.

4. MOJSIJEVA ZMIJA

Prva Knjiga Mojsijeva (gl.3).

Opisana je zmija koja pregovara, vara i nadmudruje Evu. I na kraju, Eva je u pregovorima sa zmijom kapitulirala. Ona i njezin muž otkazali su Bogu posluh.

Vrag je zaista odvratan kao zmija.. Ta, i mi danas kažemo za neku zlu i podlu osobu: »Otrovna je kao zmija, lukava je kao zmija!« ... Da je Mojsije vraga nazvao golubicom, ne bi bio u poimanju naroda tako odvratan. Zato je morao izabrati izraz za vraga koji će narodu dozvati na um svu grdobu, lukavost i zlobu tog izopačenog duha.

Ako želimo u kazalištu ulogu grofa, tada maskiramo tako glumca, da ga svi prepoznaju kao grofa. Ako želimo ulogu ubojice, mora i maskiranje lica i odijela svima dočarati ubojicu. Što se čudite, ako je i Mojsije bio dobar pisac i dobar umjetnik? Jedan pisac iz našeg vijeka je rekao: »Najveća je pobjeda Sotone, što je uvjerio ljude na nema Sotone!«

—⊙—

PA ŠTA ONDA, AKO JE ADAM POGRIJEŠIO?

Pa šta onda? ... Ako pažljivo čitaš Bibliju, uvjerit ćeš se da je to isto kao da kažeš: Pa šta onda, ako brod na pučini doživi brodolom!

1. UTONULA RIJEKO!

Korisna rijeka

Izbila je iz planinskog rebra, pa se uzponosila malim potokom. A onda se razgalila u prostranu rijeku, natapala je polja, u sebi je othranila mnoštvo riba, bila je čak i plovna. I na kraju, kad smo je nazvali spasiteljicom, ona se spustila u utrobu zemlje i nestala u dubinama, i postala u tom dijelu nekorisna.

Nekorisna rijeka

Veliki potres ili neki vulkan poigrao se zemljinom površinom, otvorio se bezdan i rijeka je jurnula u dubine zemlje. Kome sada koristi pod zemljom? Nikome! Utonula je kao i Adamova sreća!

2. IZGUBLJENI STRANČE!

Sretni putnik

Krenuo je na put, na daleki put. Siguran je, ima novca, ima sve turističke upute, prospekte. Šeta, putuje, odmara se, razgleda tuđinu, pa se nakon odmora vraća svjež u svoj kraj.

Nesretni putnik

Odbacio je upute, gurnuo od sebe vodiče, ostavio novac u prijatelja, pa ovako »nenaoružan« krene u prašumu.Lutao je i zalutao. I kad se htio vratiti, izgubio je put, te od glada i žeđe umro negdje pod krošnjom osamljenog stabla ... »Pa šta onda?« Izgubio je put, zalutao kao i Adam pod zabranjenim drvetom.

3. OSUĐENA RIBO!

U svom »raju«

Zadovoljno pliva, nalazi skrovišta pod morskom površinom, nalazi i svoju hranu. Nikome ne zavidi. Što bi i zavidila, kad joj je stan prostran i bogat.

Izvan svog »raja«

Ali prevarila se, zagrizla je meku lukava ribiča, i našla se u njegovoj torbi. Okreće se i prevrće, ali u torbi ribičevoj će naći smrt. Izgubila je svoj raj u pregovorima sa udicom ... »Pa šta onda?« Ništa, samo će zauvijek napustiti svoj kraj ... Kao i Adam, koji je zagrizao u zabranjeno.

4. PROGNANI ADAME

Što mu se desilo?

Nije se pokorio Bogu. »Pa šta onda?« ... U prognanstvu je živio kao rijeka bez korita, putnik bez opreme, riba bez vode. Zar je to malo?

I još nešto gore!

Imao je sreću, a dobio je jad i nevolju: »U znoju ćeš jesti kruh!«
Imao je život, a dobio je na dar umiranje: »Vratit ćeš se u prah!«

Indijskog političara i vođu Gandhija su nazivali Mahatma, što znači velika duša. Ubili su ga kad mu je bilo 80 godina, 30. I. 1948. U mladim danima je bio upravitelj zavoda za siročad. Jednom je neki dječak pred njim izrekao sitnu laž, i veliki Gandhi je radi toga postio tri dana.

»Pa šta onda?« ... Eto, ništa, ako ne misliš ništa. Ali tko shvati težinu grijeha, shvatit će i težinu kazne.

—⊙—

ADAM JE POGREŠIO — ZAŠTO SMO MI KAŽNJENI?

Mi smo navikli ovako misliti: U školi je đak slabo odgovorio. Dobit će »jedinicu« on, a ne ostali u razredu koji nisu još ni upitani, ni ispitani ... Lopov je pokrao banku. On je osuđen, a ne ljudi koji mirno prolaze ulicama.

Zašto onda mi snosimo kaznu, a Adam je krivac?

1. IZLET

Krenula je četa izletnika u prašume. Vodstvo je preuzeo vodič. Nitko od njih i ne misli, kuda — kamo. Povjeren je put samo jednome. Ali, desilo se zlo: Vodič je izgubio orijentaciju. Zalutali su svi koji su bili oko njega.

Adam nas je vodio, bilo mu je povjereno sve što će se roditi u budućnosti. I skrenuo je s puta ... Bili smo kao začeto dijete u majčinu krilu. Gdje nas je rodila, tu smo ostali, u toj kući, u tim prilikama.

2. UTAKMICA

Naša reprezentacija igra u inozemstvu. Mi smo pred televizijskim aparatom. Sudac je odsvirao kraj, naša reprezentacija je izgubila igru. Novine pišu o gubitku, ali svi pišu i govore da je naša Zemlja izgubila. Nitko i ne pomišlja na igrače. Oni su zaista krivi, ali nam je sramota svima zajednička, jer su u inozemstvu predstavljali sve nas.

Adam je izgubio utakmicu, a sa njim i sav svijet.

3. LET

Avijon sa 150 putnika prelijeće Ocean. Neko vrijeme je bilo sve u redu. Ali nastao je kvar, avion se zapalio greškom šofera. Avijon se srušio, svi su poginuli.

Adam se srušio sa visine u dolinu suza, sa sobom je povukao i nas u ove jade, jer smo bili u njegovu avijonu.

4. SABOTAŽA

Električna centrala osvjetljuje čitav grad. Iz njezina izvora napajaju se kuhinjska kuhala, motori, sijalice. U centrali je netko i odgovoran da sve bude u redu. Ali baš taj odgovorni se suprostavio svima, pa iskopčao glavni vod struje. Što će se desiti? Čitav grad će biti bez svijetla. On je jedini krivac, ali sav grad je kažnjen tamom.

Adam je prekinuo vezu sa srećom, iskopčao je sav svijet, pa nam je preostalo samo ono što je sa sobom donio nama u nasljedstvo.

Poslužit ću se još jednom slikom: Bio neki bogati trgovac. Imao je blaga za dvadeset obitelji. Ali raspršio je novac, pa je na umiranju svom sinu ostavio u nasljedstvo neku malenkost. Što će sada sin? Ništa! Uzet će ono siromaštine, srdit će se na oca, ali ne može više naslijediti, nego li mu je otac ostavio.

Od ptice iz gnijezda izvali se samo ptica. Od goluba samo golub. I nikad se neće u golubinjem gnijezdu roditi kanarinac ... Tako je bilo i s nama: Kakav je Adam bio nakon izgona, takvi smo i mi, jer svako stablo rodi plodovima sebi sličnim

I još nešto: Adam je počinio samo jedan grijeh, pa smo digli prašinu u sve strane svijeta. A tko od nas nije pogriješio? Pravo je Isus rekao onim ljudima koji su mu doveli ženu da je kazni: »Tko je od vas bez grijeha, neka prvi baci kamen na nju!«

Zašto opet tako drsko gonimo Adama i Evu, kao da smo svi mi sveci!

NAŠE SUZE

ZEMLJA SE TRESE, A BOG ŠUTI!

Bilo je to 7. I. 1962. Potresi su uništili ili oštetili okolicu Makarske. Ljudi su izgubili stanove, selili posvuda i nikuda, a stoka je lutala po planinama ... Mi smo prigušena glasa uzdisali: »Gdje je taj dobri Bog? Zašto razara i uništava? Zar mu je malo grobova iz prošlog rata?«

1. ZEMLJA RIGA VATRU

Vezuv

Pompeji i Herkulanej ugušeni su 79. g. pr. Krista u lavi, pepelu i vatri. Tada je Sunce bilo zamračeno punih 48 sati, prekrila ga eksplozija sa Vezuva. Na 18 kilometara uokolo sve je bilo uništeno. Našli su nasip visok 30 metara, sav od vulkanskog materijala.

Zašto?

Krakatau

Tako se zove otok između Sumatre i Jave, a površina mu je 10 kilometara četvornih. Bilo je to u kolovozu g. 1883, kad je nakon vulkanske eksplozije raznesen gotovo čitav otok. Ovdje i u okolici poginulo je tada oko trideset i šest tisuća ljudi.

Zašto?

2. ZEMLJA SE TRESE I RUŠI

Lisabonski potres

Javio se g. 1755. U samih šest minuta srušeno je potresom dvadeset tisuća kuća, a poginulo je šezdeset tisuća ljudi.

Agadir

Bio je to lijepi grad. Tako nam pričaju turisti. I odjednom, g. 1960. sav grad je utonuo u dubine zemlje. Potres ga je zbrisao sa geografske karte.

Tokio i Jokohama

Potres je 1923. godine oborio sto i dvadeset i šest tisuća kuća. Izgorjelo je četiri stotine i pedeset tisuća kuća, a stradalo je dvije stotine i četrdeset i sedam tisuća ljudi.

Zašto? Zašto Bog šuti? Zar je bezdušan? Ili možda i ne zna što se zbiva na ovom svijetu onima koje on zove svojom djecom?

3. BOG ŠUTI

Mrav

Prošetao se po golemom brončanom kipu, koji je visok više od deset metara. Dok se penjao od pete do vrha nosa na kipu, ovako je uzdisao: »Kakvo li je ovo brdo, prava Himalaja!« A kad se je spuštao u zavoje plašta na brončanu kipu, opet je uzdisao: »Strašni i jezoviti su ovi ponori i doline!«

Mi smo se mravu nasmijali, jer za našu veličinu je to sitnica!

Crvić

Malen je, gotovo nevidljiv, a našao se na mom slamnatom šeširu. I evo za njega katastrofe: Ja stresem tri puta šešir, a on vikne: »Potres desetog stupnja!« Puhnem u njega, on odleti sa šešira kao perce, i on vikne: »Uragan, oluja!« A onda stresem mrvicu žeravice sa opuška cigarete na njega, i on zaplače vičući: »Požar, vatra, vulkan« . . .

I crviću smo se nasmijali, jer su za nas sve to sitnice!

I naša Zemlja je u Božjem oku manja od zrnca prosa. Ali to ne znači da Bogu nije stalo do toga zrnca. Stalo mu je, ali ovdje smo samo na izletu, a tamo gdje nas on čeka, nema ni vulkana, ni poplava, ni potresa, ne barem za one koji ga priznaju i poštuju.

I na kraju imajmo i ovo na umu: 1). Prirodni zakoni se odvijaju ne gledajući gdje je tko. 2). Tresla se je zemlja i onda kada su Isusove ruke pribijali na križ.

—⊙—

POPLAVE RUŠE, A GDJE JE BOG?

1. POPLAVE

Holandija

U Veljači g. 1953. bila je katastrofa, kakve nije bilo od 1941. More je provalilo kao na juriš. Uništeno je četrdeset i sedam tisuća i tri stotine kuća, poginulo je tisuću i osam stotina ljudi. Godine 1955. počeli su radovi na branama koje će stajati tri milijarde i sedam stotina miliona Franaka.

Nije li Bog mogao zaustaviti prodiranje mora? Zar nije mogao uštedjeti narodu ovaj golemi trošak?

Frejus

Grad se nalazi na francuskoj Azurnoj Obali, imao je 13.000 stanovnika. Bilo je to 2. X. 1959. tačno u 9 sati navečer. Grad je zbrisan sa svog tla. Popustiše brane, provalilo je pedeset milijuna kubnih metara vode, i jurnulo prema gradu sa 70 kilometara na sat. U sama tri četvrta sata grad je bio uništen. U mulju i metežu plivali su leševi i pokućstvo.

Zašto Bog nije sačuvao grad Frejus od ove neviđene nesreće?

2. DUBINE MORA

»Daksa«

Tako se zvao parabrod Dubrovačke Plovidbe sa 6,000 tona nosivosti. Potonuo je 26. I. 1930. u ciklonu sjeverozapadno od španjolske luke Vigo. Posada od 38 članova ugušila se u morskim valovima.

»Titanic«

To je bilo ime britanskog oceanskog broda, u ono doba zaista gorostasa. Plovio je za New York. Sudario se sa ledenim brijegom 14—15. IV 1912. Od 1455 put-

nika utopilo ih se 966, a od 903 člana posade utopilo ih se 691. Pripovijedaju da se na brodu, dok je tonuo, čula pjesma »Bliže o Bože moj«.

Gdje je bio Bog? kad su se ljudi ovih brodova gušili u morskim valovima?

3. ŠTA DA MISLIMO?

Ugljen

Nastao je u pradavno doba potapljanjem prostranih šuma i prašuma. Da smo mi živjeli u ono doba, bunili bismo se. Ali zato danas koristimo taj ugljen.

Rijeke

Ruše i dave u poplavama, ali i natapaju polja. Presušite Nil, pa će se sav narod dići na pobunu.

Oluje

Oborile su nebrojne gradove, ali su i potrebne: Pročiste zrak, miješaju vode, inače bi se usmrdio i zrak i voda.

Grom

Ubija, kad ošine. Ali električna struja nam daje pogon, svijetlo i toplinu.

More

Izazvalo je mnoge brodolome, ali je i korisno: Sol, plovidba, ribe, promet, turizam.

Sve ovo nas potsjeća noža: Možemo narezati sa njime kruh, a možemo ubiti i čovjeka.

Zašto ipak Bog šuti? . . . Holandija je stradala, jer nije imala svojih brana. Frejus je stradao, jer su bile slabe brane. »Daksa« je potonula, jer su bili slabi brodski oklopi. »Titanic« se sudario sa santom leda, jer je nepropisno i brzo vozio, da dobije plavu zastavicu.

Imamo li pravo pozivati Boga na sudište radi nesreća koje su stigle iz ljudske nemarnosti?

ČEMU TJELESNE BOLI?

Sjeo komarac na vaše čelo. Osjetili ste njegov ubod? Šta biste htjeli, da vas ubode i da ne osjetite? Da vas boli ili ne boli? Bolje je što vas boli!

1. RADI OPASNOSTI

Telefon

Stali ste nogom na zažareno željezo. Vele da je dovoljna samo jedna četrnaestinka sekunde, i bol osjetite. Kad vas ne bi bolilo, tko bi vas upozorio da vam noga gori? Bol vikne: »Diži, brate, nogu, stradat ćeš«. Osjet putuje kroz nervni sistem kao glas po telefonskim žicama: Od mjesta gdje je zažareno željezo dotaklo tijelo, pa do mozga i natrag.

Uzbuna!

Jednog dana osjetiš bolove u želucu, ili negdje blizu, ne znaš sam gdje i što. Odeš kod liječnika, i on izjavi: »Imate upalu bubrega«. Kad te ne bi bolilo, ne bi znao da ti je nešto na tijelu bolesno, i umro bi unatoč svim liječnicima oko sebe. Bolovi su uzbuna, povik: Bolest napada tijelo, liječi se!

2. RADI UZDRŽAVANJA

Ljudi

Razumni smo i znamo što treba učiniti za održavanje života. Ali tko bi odredio čas i mjeru u hrani, kad ne bismo osjetili neugodnost gladi i ugodnost sitosti. Osjećaj gladi i žeđi je potreban za održavanje života, ma kako bio ponekad bolan taj osjećaj.

Životinje

Ljudi bi se već možda snašli i bez ovog »alarma«. Ali šta će nerazumne životinje? Pocrkle bi. Ženka, na primjer, leži na jajima u svom gnijezdu. Po svom nagonu se ne bi nikada digla iz gnijezda, dok ne izvede svoje mlade. Ali njezin je želudac tako uređen, da ona osjeti tešku mučninu u želucu, kad je vrijeme za

jelo. I ona gonjena ovom mučninom leti, pronalazi crviće, mušice, i za sebe i za svoju »djecu« u gnijezdu.

3. RADI USAVRŠAVANJA

Obitelj

Statistike su pokazale, kako su nevolje, glad i jad odgojile kremenjake. Pa, i sami ste vidjeli djecu siromaha u poredbi sa djecom bogataša: Tko je zdraviji i otporniji? Neki liječnik je izjavio »Doživio sam duboku starost i nikada nisam bio teško bolestan, jer sam se dizao sa stola uvijek napola sit«.

Vježbalište

Razlika je između igrača koji trenira i onoga koji ne trenira. Razlika je između violiniste koji vježba svaki dan i onoga koji vježba jedanput na mjesec. Prvi je vještak, a drugi to ne mora biti. Tko vježba do »iznemoglosti«, može lako postati virtuoz.

Patnje su u životu stvorile junake, svece, virtuoze.

Chopin je čuo da su njegovi najbolji prijatelji dospjeli u ropstvo, i da je njegova domovina stradala. Sjeo je za svoj stol i u dubokoj boli napisao veličanstveno muzičko djelo »Polonezu«, pjesmu o izgubljenoj domovini.

Čemu bolovi?... Spašavaju, usavršavaju i stvaraju velika djela!

—⊙—

ŽIVOTINJE STRADAJU, A BOG MIRNO GLEDA

Sardele, gavuni preskaču u strahu morsku površinu, jer ih progone zubaci i palamide. Kad ih stignu, pojedu ih žive za ručak. Mačka je mišu u zasjedi, i ne oprašta mu. Izmuči ga oštrim pandžama. Zadavi ga i onda, kad ga od sitosti ne može živa pojesti. Čovjek zakolje lijepo tele, pa se uz čašu vina zadovoljno gosti. — Zašto je Bog dozvolio da ispunjamo želuce tuđim životima?

1. SVE JE U REDU!

Miševi

Jedan par miševa okoti četiri. Ova četiri proizvedu šesnaetst, itd. U deset godina imamo od jednog para sto tisuća miševa. Kad ne bi bilo ovog smanjivanja, kuda bismo sa tolikim brojem mišjeg stanovništva? Kad ne bi bilo mačaka i sova, miševi bi prekrili sela i gradove, očistili bi sve naše smočnice i njive.

Obroci

Trave, stabla se održe na životu, ako prime svoje obroke iz zemlje. Zemlja gubi, a korijenje »krade«. Ovca se održi na životu, ako pokosi travu. Bilje »umire«, da spasi životinju. Čovjek kolje janje, pile, tele. Životinje stradaju, da čovjeku produže život.

Nema izlaza. Ili moramo štrajkovati glađu, ili se pokoriti hijerarhiji obroka u prirodi.

2. SVE JE U SKLADU!

Melodija

Zamislite jednu nemoguću stvar: Nalazite se na koncertu, platili ste ulaznicu, očekujete mnogo, jer nastupaju dobri umjetnici. Ali nastupila je samo jedna truba, i ona kroz dva puna sata trubi jednu notu, recimo notu Ge. Vi se ne biste osjećali na koncertu. Radije biste pomislili da parobrod »svira« svoj dolazak ili polazak... Na koncertu se note javljaju i nestaju, javljaju se instrumenti, pa ušute. Pauze su u glazbi časovite smrti nota, glasova, instrumenata. A sve skupa je ugodan koncert.

Govor

Zamislite govor, gdje vam kroz pola sata netko izvikuje samo jednu riječ, na primjer ljudi-i-i-i! To nije govor. U govoru se riječi nizaju. Izrekli smo jednu, pa drugu. Možda za dugo vremena nećemo više istu riječ ponoviti. Riječi »umiru«, nestaju, ustupaju mjesto drugim riječima, da bi govor bio ugodan, logičan, dobar.

Film

Zamislite film, gdje vam nepomično na platnu sjedi samo jedna slika, na primjer neka krava na paši. I u filmu slike stižu i izmiču, da bi događaj bio izrečen, prikazan u cjelosti. Film se temelji na »umiranju« slika.

Zato i životinje stradaju, da bi život na Zemlji progovorio, da bi mogao nalikovati na melodiju i na koncert.

U Indiji »sveta« krava šeta ulicama, nitko je ne smije povrijediti, a milioni ljudi umiru od gladi. Američki brod »United States« ima na sebi i raskošne kućice za pse, a u Kalkuti tisuće ljudi spava pod vedrim nebom. Instituti za uljepšavanje utroše za jedno kupanje 250 litara mlijeka, a sedamdeset po sto ljudi na Zemlji nije dovoljno hranjeno.

»Životinje stradaju, a Bog šuti« ... Neka šuti i dalje. Ako bi se morao rasplakati, rasplakat će se nad leševima djece i odraslih ljudi, a ne nad grobljem stjenica, buha, muha, zmija i miševa!

Sačuvajmo radije po koju suzu i za brata čovjeka!

—⊙—

»ILI JE BOG NEMOĆAN ILI JE GLUP«

Tako se u raspravi izjasnila neka gimnazijalka. U pitanju je bilo zlo, nevolja i jad u svijetu.

Počujmo nekoliko primjera Božje »gluposti«!

1. VULKANSKA KATASTROFA

Provala iz kratera

Na podnožju vulkana bilo selo. Provalio vulkan, izrigao smrtonosnu lavu, pepeo i vatru. Selo je uništeno, usjevi spaljeni, ljudi izginuše. Preživjeli, ako ih ima, pogledaše prema nebesima, pa kliknuše kao i Camus povodom smrti dječaka koga je pregazio auto: »Što je Bogu skivilo ovo dijete?«

Tko je kriv?

Vulkani se drže prirodnih zakona, a ljudi se nisu držali prirodnog razuma. Podnožje vulkana je veoma plodna zemlja, ljudi su mislili na plodnu zemlju, pa se nastanili ovdje, čak i selo podigli. Pamet ih je učila da se ne sprijatelje sa vulkanom, vidjeli su mnogo puta kako im sa vrha prijeti, pa ipak su više gledali u zemlju nego li u vrh kratera ... Zar je Bog ikome izdao nalcg da se nastani u blizini vulkana?

2. EKSPLOZIJA BARUTARNICE

Sagrađena je u periferiji grada. Čuvao ju je vojnik pod oružjem. Godinama su ljudi mirno spavali, jer je straža bila oprezna. Ali, jednog dana jeknula je eksplozija kao da se oborilo tisuću munja. Šta se zbilo? Stražar je u noćnoj dosadi zapalio cigaretu, pa opušak bacio sa strane, neoprezno i bezdušno. Barutarnica je planula, raznijela stražara i porušila kuće unaokolo ... Gdje je bio Bog? Zašto nije spasio ove kuće? Smiješno! Zar je Bog čuvao barutarnicu? Pitajmo radije: Gdje je bio stražar?

3. SAOBRAĆAJNA NESREĆA

Sudar

Na zaokretu. Kamion juri nepropisnom brzinom, osobni automobil isto tako. Veliki zavoj, prevelika brzina, kočnice zatajile, i sudar. Kola su smrvljena, pet osoba je poginulo ... Zašto ih Bog nije zaštitio?

Tko je kriv?

Zar se Bog vozio u kamionu ili u osobnim kolima? Zar je Bog naredio ovoj dvojici vozača da nepropisno voze ubilačkom brzinom? Zar je Bog u ovom slučaju prekršio pravila saobraćaja? Ljudi, budimo pametni, Bog nije bio za volanom. I ne pozivajmo njega na sud radi čovječjih grijeha!

Navikli smo drugoga optuživati, da sebe opravdamo: Dijete u kuhinji polupa čašu, pa veli majci: »To je seka učinila«. Đak u školi dobije »jedinicu« iz

latinskog, pa veli: »Profesor je glup ko patka!« Kovač kuje, pribije svoj prst čekićem, pa opsuje Boga, kao da je Bog imao njegov čekić u ruci. Stotinu nevolja i jada počinimo u životu, pa pitamo: »Gdje je Bog, šta ne posreduje?«

Bio neki pustinjak i cijeli dan se molio Bogu da mu otjera gavrana sa grane, jer ga ometa u sabranosti i u molitvi. Ali Bog ga nije uslišio. Gavran je i dalje graktao. Tada se pustinjak sagne, uzme kamen i protjera gavrana... Zar nije to mogao učiniti i ranije?

»Ili je Bog nemoćan ili je glup!« ... Ne tako, već ovako: Čovjek je i moćan i mudar, ali ga mnogo puta zadese nesreće. Zašto? Jer je čovjek glup.

—⊙—

GDJE JE KVAR?

Možemo li znati gdje je greška? Tko je otupio zupčanik sreće? Gdje zapinje, kod Boga, kod Čovjeka, ili u prirodnim zakonima? Zašto nas biju nevolje?

1. ZABORAV

Plin

Koristan je, upotrebljavaju ga danas i naša sela u kuhinjama. Domaćice su zadovoljne, jer je lakše pripaliti plin i kuhati, nego li vući drva, cijepati drva i paliti vatru. A onda, nema dima, nema čađe. Stoput lakše!

Plinska tragedija

Ja sam svjedok i očevidac nesreće. Bilo je to u jednom našem primorskom gradu. Obitelj je bila u kazalištu. Vratili su se kući. Otac je zapalio šibicu, da na plinu majka pogrije večeru. Ali u jednom trenutku nestalo je u eksploziji kuhinje i čitave obitelji: Otac, majka i kćerka. Kako i zašto? Majka je zaboravila zatvoriti plin, a još tome je zatvorila i prozore,

da joj valjda mačka ne pojede večeru. Kuhinja se napunila plina, a oduška nije bilo, pa je zaborav donijela svima smrt.

Bog nije u ovom slučaju mijenjao snagu plina, jer to je narav plina. A nećemo valjda ni to tražiti, da nam Bog zatvori plin i otvora kuhinjske prozore.

2. NEOPREZ

Osobni vlak

Koristan je svima. Tko misli da nije koristan, neka pješači od Splita do Zagreba! Sve je u redu, kad su tračnice, vagoni, prometnici, vlakovođe i vozni red na mjestu. Nema prigovora, i u vlaku se čuje pjesma, doručkuje, pije. Kao na veselom izletu!

Šezdeset mrtvih!

I to se desilo, ja se toga sjećam. Prošao je teretni vlak, prenosio je ulje. Ulje je curilo i namazalo tračnice, a bila je na tom mjestu strmina. Iza teretnjaka prođe i osobni vlak. Skliznuo je, kočnice su zatajile, jer su tračnice bile dobro podmazane, i vlak je na zavoju odletio, iskočio, te ostavio šezdeset mrtvih i ranjenih.

Da je Bog izmijenio ulogu ulja, svi bi motori na svijetu propali. Ulje će zadržati svoju narav, a mi se moramo pametno uljem služiti.

3. NEZNANJE

Avion

Olakšao je promet na zemlji, ubrzao je promet u svijetu. Tko se boji, ne mora putovati avionom.

Smrt u Oceanu

Bila je tvornička greška u motoru, avion se srušio, a prije toga i zapalio. Svi putnici su našli grob u Atlanskom Oceanu.

Mi se hvalimo, kako smo stigli na vrhunce tehnike, kako osvajamo visine, kako smo pretekli ptice. A kada se desi nesreća, optužujemo Boga, kao da je on upravljao putničkim avionom, i tvornicom aviona.

Gdje je kvar?... Evo odgovora u najviše slučajeva: Čovjek obolio, jer nije slušao liječnika. Umro prerano od kapi, jer je pretjerano uživao alkohol. Pao sa planine i ubio se, jer se previše uzdao u svoju vještinu.

Moj Tata se spremao u kazalište. Žurio se, jer je zakasnio. U brzini zapeše mu hlače o električnu peć, i trebalo je hlaće mijenjati. Razbijesni se i nogom udari o peć... Zar se peć sama tu postavila? Ona nije imala noge da mu se makne... Gdje je kvar? U mozgu i nozi mog Tate!

—⊙—

JA NE TREBAM NIKOGA!

Pošlo čovjeku sve za rukom, zdrava djeca, zdrav on i žena. Imali lijepi stan, mnogo novca. I da mu nitko ne smeta u sreći, govorio je: »Nikoga ne trebam!« ... A onaj drugi kojemu je prosuzio svaki ugao kuće od nevolje, uzdisao je: »Kako li su ljudi sebični!«

1. »JA«

Planinarski konop

Osvajaju strmi i opasni vrhunac. Prvi je gotovo stigao. U ruci mu je uže. Svi ostali su iza njega, ali svaki se drži za ovaj konop. Ako vodič bude mislio na sebe, otpusti konop, svi će se iza njega survati u ponor. »Ja« znači smrt svima, osim meni!

Gradska mljekara

Otkupljuje mlijeko od seljaka. A onda ga kao iz središta otprema u stanove, na tržnicu. Ako prodavalac mlijeka bude gledao samo na svoju korist, ulijevat će u mlijeko vodu, miješat će bijeli prašak, pa će sebi odebljati lisnicu. Ponekad će na brzinu zagrabiti vode iz seoske bare, bilo gdje, pa će zaraziti mlijeko. A onda? Zdravi će oboljeti, bolesni će biti još bolesniji, a dojenčad će umirati u grčevima želuca.

Jasno je, Bog ni u kom slučaju nije držao u ruci planinarski konop, nije ni pokvarenu vodu lijevao u mlijeko. Bio je to i opet čovjek egoist.

2. »MI«

Tri posude

Uzmite tri posude, svaka nosi jednu litru. Srasle su na hrbatima, a u dnu su spojene malim otvorom. Kada lijevate u jednu, sve tri se jednako pune. Ako jednoj začepite ulaz, punit će se samo dvije. Ako dvjema posudama začepite ulaz, punit će se samo jedna.

Nesreća nas bije, jer nismo srasli kao ove tri posude. Bije nas i zato, što smo zatvorili vrata svog srca, pa dio naše sreće ne može otjecati. A Zemlja je dana svim ljudima na uživanje. Međutim, egoizam je začepio ulaze, izlaze, pa mjesto sreće protekoše suze.

Kad čovjek kaže »mi«, pružit će ruku i drugima, pa će altruizam osužiti suzu na tuđem oku.

Tijelo

Kad me oko svrbi, priskoči ruka i potrlja ga. Padne mi mušica u oko, opet će je moja ruka badava izvući iz oka. Kad nešto, bilo što boli na tijelu, moje noge pohite do liječnika. Kako je tijelo povezano, socijalno! I nikad noge neće kazati: »Što me se tiče to tijelo, neću ga više nositi lijevo i desno!«

Kad kažemo »mi«, možemo gotovo čudesa činiti. U poljoprivredi, u tehnici, u nauci... Pogledajte zagrebačku katadralu. Koliko ruku ju je gradilo, koliko je u tu svrhu novac darivalo, koliko godina je njezina gradnja trajala. Pogledajte odijelo na sebi. Koliko radnika je radilo, koliko ruku u tvornici je prošlo, dok je stiglo do vas. Koliko učenjaka je radilo i znojilo se nad nepoznatom električnom strujom, dok je ona dospjela u naše gradove i sela, da nam svijetli!... Šta može čovjek sam? Može li voditi rat protiv dva miliona vojnika sa druge strane?

»Kažu: Moja knjiga, moj tumač, moja povijest. Bolje bi bilo da kažu: Naša knjiga, naš tumač, naša povijest, jer redovito u tome ima više tuđeg znanja, nego li njihova napora!« (Pascal).

Svi su meni potrebni, i ja sam svima potreban!

—⊙—

JA NISAM KRIV!

Na ovom Planetu nas ima oko tri milijarde. Upitajmo svakog čovjeka, da li je on išta skrivio, doprinio nesreći ljudi! Vjerojatno bi svi odgovorili: »Ja nisam kriv!« A ipak, ratove podižu ljudi, suze teku na čovječjem oku, siromasi su praznih ruku među ljudima.

1. ŠTO MOŽE JEDAN ČOVJEK?

Aleksandar Fleming (1881-1955)

Bio je profesor bakteriologije. Godine 1928. otkrio je gljivice, nazvao ih je »Penicilin«. Gljivice su postale lijek tako, te je penicilin prvi put izliječio gnojni menengitis. Bilo je to g. 1942. Ovaj lijek je do sada spasio milijune života. Flemingu je dodijeljena g. 1945. Nobelova nagrada.

Adolf Hitler (1889-1945)

Bio je šef nacističke Njemačke. Prodro je u Poljsku 1. IX. 1939. Nakon ovog upada u Poljsku buknuo je drugi svjetski rat. Kroz šest godina rata poginulo je samo od bombardiranja 19 miliona ljudi, a u koncentracionim logorima je nestalo, umrlo ili ubijeno 9 miliona ljudi. Ranjeno ili nestalo 33 miliona!

Fleming spašava od umiranja, Hitler je milione natjerao u smrt.

2. ŠTO MOGU MOJI PRECI?

Bolesti

Možda su bili alkoholičari? Ako jesu, zaprljali su i svoje potomstvo. Medicina kaže kako mnoge bolesti ničiu na tijelu alkoholičara: Oboljenje jetre, oboljenje želučane sluznice, ludilo, porod kržljave djece.

Nasljedne bolesti su nalik na crnu tintu što je čovjek prolije po bijeloj košulji, pa je u testamentu ostavi svome sinu ili kćeri. On se napajao dobrim vinom, a potomstvo neka čisti mrlje sa svog tijela!

Pad morala

Djeca su u nasljedstvo primila bolest, ili možda samo dispoziciju. U svakom slučaju su neotporna, slaba. Radi toga je društvo u opasnosti, raste kriminal, a »nitko nije kriv«!

3. ŠTO MOŽEMO MI?

Od XVIII. st. više nema kuge u Evropi. Ali ima još u Aziji, Africi, Južnoj Americi. Mi je nismo prouzročili, ali što smo učinili da se smanji?

Kolera je gotovo iščezla u Evropi. Ali je u Hamburgu g. 1892. dakle u našem vremenu, od 18,000 oboljelih 7.500 zatvorila u grob. Mi nismo ni koleru prouzročili, ali da li bi svaki od nas rado priskočio ovim bolesnicima u pomoć?

Epidemija tifusa i paratifusa uništava još i danas ljude u našem kraju, jer je higijenski život neodrživ, barem u nekim krajevima. Voda je zagađena, ljudi stradaju, a svi mi vičemo: »Ja nisam kriv«.

Tko je kriv?

———

Čitali ste »Braću Karamazove« od Dostojveskog? Ivan Karamazov veli: »Ne bunim se protiv Boga, ali ne prihvaćam njegov svemir« . . . Teška je Ivanova riječ! Zašto ne bismo radije istakli mudru izreku što je nikla na ustima i na iskustvu milijuna ljudi:

Čuvaj se i čuvat ću te!

—⊙—

KAZNI, BOŽE, SAMO KRIVCA!

Stručnjaci vele da naša Zemlja ima nafte još samo za 100 godina, plina za 60 godina, a ugljena još za nekoliko stotina godina. A onda? Šta će pogon

i industrija? ... Ne bojmo se, Zemlja je darežljiva! Centrala u budućnosti imat će jedan gram deuterija u dvadeset litara vode. Dvije takve centrale bit će dovoljne za čitavu našu Zemlju. Ovakvog pogona ima još za milijardu godina!

Zemlja je bogata, ona nije kriva za naše nevolje, već mi koji po njoj hodamo.

1. »UDRI SAMO KRIVCA!«

Bog nije ubojica!

Zlikovac podmetne plastičnu bombu, čitava zgrada se smrvi, svi stanovnici poginu. Zašto ga Bog nije ubio prije nego li je bombu podmetnuo? Jer se Bog pridržava pete zapovijedi: »Ne ubij!«

Bog je razuman

Poslovica veli: Ako se budemo držali načela »zub za zub, svi ćemo biti krezupci«. Kad bi On na mjestu kažnjavao krivca, poginusmo svi u malo godina, jer svi smo ponešto skrivili.

Ima i obračun

Na kraju mjeseca su inventure, na kraju godine su pregledi računa, na kraju školske godine se dijele svododžbe. Prije inventure sve mirno teče i dućanu.Kroz školsku godinu skaču i igraju slabi đaci, ali će svjeddžba pokazati da li su prešli dalje, ili su se srušili ... I na kraju života bit će inventura, pregled računa i čitanje ocjena. Bog je »profesor«, on čeka naše rezultate, a u životu nam daje vremena za ispravak, sve do zadnjeg daha.

2. »JER NEDUŽNI STRADAJU«!

To nije istina!

Lopovi nam šeću ulicama, grešnici nam prolaze uz crkve i ne svrate se, psovači pjevajući prolaze uz raspela, pa im nije ništa. Koliko je buke bilo u svijetu radi Česmanova procesa, a mnogo takvih Česmana šeće, i nitko ih ne zove na odgovornost. Istina je ovo: Ne stradaju uvijek ni krivci.

I opet nije istina!

Kažete da stradaju nedužni? Ne stradaju ni krivci. Ti si htio pričvrstiti staklo na prozoru, a ono ti puklo, pa si sasuo nekoliko psovki na Boga. Kad bi Bog na mjestu kaznio svaku psovku, pomrli bi mnogi kovači, ribari, službenici, seljaci, nosači. Stao bi promet, propala bi poljoprivreda, umukle bi mnoge tvornice.

Koji su to nedužni?

Pariz u jednu godinu pobije u majčinu krilu oko 400.000 nerođene djece. Mi se još danas zgražamo nad Herodovim pokoljem u Betlehemu, a Ricciotti piše da je stradalo 25 do 30 muške djece. U šest godina prošlog rata poginulo je od bombardiranja 19 miliona ljudi. Japan je g. 1953. zabilježio jedan milion pobačaja ... Žene nemaju puške, ni topa, a pobiju više djece nego li to učini rat? I mi vičemo: »Kazni krivca!« A tko će ostati?

Na vratima neke crkve bio je ovakav natpis: »Niste tako zli da ne biste mogli ući, niste tako dobri da biste mogli ostati vani!« ... Gledao sam francuski film koji nosi naslov: »Svi smo mi ubojice!« ... Šta da mislimo? Mi smo mreža što je ulovila riba svake vrsti, njiva gdje ima pšenice i kukolja, zajednica dobrih i zlih ... Neka veliki Bog bude milostiv svima!

—⊙—

ZLO IZ PANDORINE KUTIJE?

Grčka priča iz davnina pripovijeda: Pandori, vrvoj ženi na svijetu, darova Jupiter zatvorenu kutiju. To je učinio iz zavisti. A ona je pokloni svome mužu Epimeteju. Epimetej otvori kutiju da vidi šta je u njoj, sva zla se iz kutije razletiše po cijelom svijetu

1. JA STRADAM

Zdravlje

Nije bolest bila sakrivena u Pandorinoj kutiji. Ludilo, na primjer, što ga medicina naziva »delirium tremens«, sakriveno je u pretjeranom uživanju al-

kohola. Kad bi Bog uništio tučom sve vinograde, pobunili bismo se, jer nam je vino potrebno. Kad bi pobio, sve pijanice, nazivali bismo ga ubojicom.

Škola

Nisu ni »jedinice« stigle iz Pandorine kutije, već iz nemara naših đaka. Radi lijenosti đaka profesori gube živce, roditelji isprazne lisnice. Pa opet će slabi đak mrmljati: »Zašto je on prošao bolje od mene?«

2. ON STRADA

Norveška priča

Kćerka plela svom ocu ribaru mrežu. Dovršila i predala ocu. Kad su bili na moru, njezin brat padne u more. Otac baci mrežu, dijete se prihvati za mrežu, ali je mreža pucala na svakom uglu. Dijete se je utopilo. Zašto? Jer je njegova sestra nemarno i površno splela mrežu. I otac je na povratku kući plačući korio kćerku: »Kćeri moja, ubila si mi sina!«

Znanje

On mi je popravio cipele, pa su mi se u tri dana razšile, svaka krpa na svoju stranu. On me je na Sudu slabo branio, pa sam izgubio parnicu, iako sam bio u pravu. On me je slabo liječio, pa sam još gore obolio.

On strada, ja stradam, mi stradamo, svi stradaju... mnogo puta našom greškom, a ne Božjom nepažnjom.

3. ZLO SE KUPUJE I PRODAJE

Kartanje

Vraćam se kući veseo, jer sam mnogo novca ove večeri dobio kartanjem. Ja sam radostan, ali netko je izgubio. Za mene je kartanje bilo dobro, a za onoga koji je izgubio bilo je to zlo.

Trgovina

Moja tetka se hvali kako je skupo prodala trešnje na tržnici. I zaista, donijela je u kuću novca. Ali netko je te trešnje isto toliko skupo platio. Ona ima isto toliko novca, koliko kupcu nedostaje u njegovoj lisnici.

Život je vaga. Prihodi i izdaci. Jedan se diže, drugi pada. Jedan se veseli, drugi plače. Zlo se gomila, a mi često tražimo u Boga račun. Toliko smo i mi ljudi moćni, da jedan drugome ogorčimo život.

»Da sam ja Bog, rasplakao bih se«, rekao je M. Guyau. Kažimo radije ovako: Da sam ja pravi čovjek, rasplakao bih se! Jer zla stižu u svijet u većini slučajeva od mene, tebe, od nas. Iz Pandorine kutije, koju je već imala napunjenu zlima, pa je dala mužu, a muž je ispraznio u sav svijet.

—⊙—

SUZE SU NEKORISNE

Paralizirani mladić leži dvadeset godina u krevetu. Zar je ikome korisna njegova muka? Nije li on teret sebi i svojoj kući?

Djevojčici od četiri godine umrla majka. Zar će ovom siročetu sada bez majke život biti ljepši?

Vojnik se vratio iz rata posve slijep? Zar će mu sunce sada bolje sjati i grijati?

Svi ovi su nalik na ranjenog fazana, koji se nakon puščanog metka zbio u grmlje, pa krvavi, dok ne iskrvavi i umre.

Da sam ja Bog, paraliziranog mladića bih ozdravio, djevojčici bih oživio majku, vojniku bih vratio vid.

Čujte ipak malo svakidašnje filozofije!

1. RAZUMIJEM

U bolesti

Izjadila se susjedi: »Ne mogu više dalje, zučni napadi me uništavaju«. Susjeda je zdrava, pa ti je odgovorila: »Gospođo, nemojte pretjeravati!« Čula je to neka reumatična žena, pa je ukorila: »Ne govorite tako, ja bolujem već petnaest godina, pa razumijem bolesnika. Teško joj je sa tom žući!«

U domaćinstvu

»Slomila sam se od posla, uzdisala je majka, tu su djeca, pranje, kuhanje, muž, spremanje stana.« Muž čita novine, pa odvrati: »Ah, ti vaši poslovi, sitnice!« A bila je u pohodima sustjedova žena, pa uzme braniti majku: »Ne govorite tako, gospodine, o svojoj ženi, i ja sam mati, pa znam što su domaćinske brige!«

U ratu

»Još danas se tresem od straha, kad proleti putnički avion. Ne mogu ga ni čuti ni pogledati, jer mi je sin poginuo u ratu kao avijatičar!« Djevojke i mladići o njoj su ovako kasnije govorili: »Ona žena je histerična. Čuje zvuk aviona, pa urliče!« Čuo ovu mlađariju neki invalid iz prošlog rata, pa ih ukorio: »Djeco, djeco, vi ne znate što je rat. Radije šutite, i molite se Bogu, da ne doživite što smo mi doživjeli!«

Suze su korisne, jer tek vlažnih očiju možemo razumjeti čovjeka.

2. VIDIM

Ljubav

Djevojka se htjela baciti pod vlak, jer ju je mladić ostavio. A kasnije je uvidjela da on nije bio za nju, pa je rekla: »Hvala Bogu što me je ostavio.«

Ispit

Četiri do pet godina student podnosi muke na Fakultetu. Oskudice i straha! Ali kad primi diplomu, kaže: »Blagoslovljen svaki čas moje muke i nevolje!«

Operacija

Vezan si, ležiš na stolu, između života i smrti. Rado bi možda operacijski nož zabio liječniku u leđa. Ali nakon uspjele operacije vikneš: »Blagosovio se nož koji me je rezao, i liječnikova ruka koja ga je držala!«

Težak je uspon na brdo. Ali sa planine je vidik širi i zrak čistiji.

Ne govorite da su patnje nekorisne, jer suze nam ispiru oči, da bolje vidimo sebe. Otvaraju nam srce, da bolje vidimo ljude oko sebe.

»Iza vlastite krvi, najviše što čovjek može iz sebe dati, jest s u z a« (A. De Lamartine).

—⊙—

PATNJE SU BESMISLENE!

Kao neka dijeta! Baš tako! Čovjek bi jeo, a liječnik mu zabrani. Čovjek bi rado bio sretan, a život mu ne da. Eto, svi smo na dijeti sreće.

1. SMANJUJU OBIJEST

Rat

Veliki narodi svladaju male narode, pa se kite pobjedom. U redu. Ali nisu ni oni prošli bez gubitaka. Puna je i njihova zemlja invalida, puni su i njihovi grobovi poginulih. Osjećaju se i oni kao išibano dijete, pa će za neko vrijeme biti i oni tiši. Grozote rata krote ohole, ustraše malene, jer »koga zmija ujede, boji se i gušterice«.

Oskudica

Milioneri možda gledaju s visoka siromahe. Nije ni čudo, jer im je stolica viša i ljepša. Ali, kad ih udari bolest, kad nenadno padnu u bijedu, rado se spuste do malih ljudi i traže utjehu. Ponekad im je nevolja potrebna kao dijeta, da budu manje drski.

Grijeh

»Nema Boga, nema Crkve, nema zakona. Mogu činiti što hoću«. Ali stigne nevolja, pokuca bolest na vrata, približi se čas umiranja ... Tada je glas prigušeniji, ruke sve slabije. Vika se prometne u molitvu, koljena se savijaju u poklonu. Grijeh se prevrće u dubini duha poput ranjenog lava, tražimo oproštenje, snizujemo stas pred velikim Bogom.

Nakon trideset godina vratio se Bogu, jer je u potresu gotovo čudom ostao živ!

2. PRSTOM PREMA NEBU

Posjed

Imam dobre konje, široke oranice. Imam kuću, zdravu ženu, zdravu djecu. Do godine kupujem traktor, kupit ću i televizor. Šta će mi Bog? Ta, on ne ore moju njivu! Ali konji crknu, suša obori sve na njivama, kuća se srušila u potresu, žena jauče, djeca gladuju ... I sada? Sada vičeš: »Pomozi, Bože!«

Oženio sam se

Mlad sam, pred nama je život, sticanje. Lijepa mi je žna, svi se za njom okreću. Ali odrasla su ti djeca, postala nezahvalna. Sin ti se oženio, zbio tebe i majku u kut. Mlada nevjesta zagospodarila. A ti si pogledao prema nebu, i tek sada uspostavio kontakt sa Bogom, koga si na vjenčanoj klupi jedva priznao za gospodara.

Mlad sam

»Čekaj, Bože, ima još do moje smrti. Tek mi je osamnaest godina. Moram prije toga završiti školu, pa vojsku, nakon toga se oženiti, i onda dugo godina sretno živjeti. Poslije svega toga možeš poslati smrt po mene!« Ali, ali ... Imao sam prijatelja, bilo mu je tek osamnaest godina. Na kupanju ga udario grč, i utopio se. Nema ga više, a i on mi je tako pričao o budućnosti kao i ti.

Kad bi ja mogao naslikati jade i nevolje na ovom svijetu, naslikao bih veliku ruku koja prstom pokazuje nebo. Kad bih pisao tekstove za sve patnje na svijetu, izrekao bih sve u jednoj rečenici: Trpimo zato, da nam se što šire otvore rajska vrata!

Ivica se začudio što molimo za svagdašnji kruh. Bolje bi bilo da molimo u Očenašu kruh za cijelu godinu. Ali, veli mu kateheta, kruh bi se osušio, pa ga nitko ne bi jeo. Bolje je da molimo samo za jedan dan.

I život bez suza bi se osušio. One ga ovlažuju, podmazuju kotače života, da brže vozimo prema nebu. Jer su »suze našem oku ono što je voda ribama« (G. Flaubret).

Plivajmo u suzama, da jednom zaplivamo u radosti!

—⊙—

STRPLJENJE ZNAČI: HARAJ, BIJEDO!

Razvikao se propovijedalac: »Podnosite rado nevolje, to će vas spasiti!« A čovjek mu odgovorio: »Zar ću pustiti mirno,. da me bije glad, bolest i jad?« Uzdahne i pesimist: »Ostavite sve po strani, nema koristi ni od čega!«

Ne tako, ljudi! Hipokrat je »otac znanstvene medicine«. Pred dvije tisuće, tri stotine i četrdeset godina je rekao: »Božansko je djelo drugomu ublažiti bol«.

1. SVI SE BORE

Narod

Svi su na poslu protiv bijede: Seljak na njivi, službenik u uredu, radnik u tvornici, mornar na moru. Ekonomska borba!

Medicina

Školuju se novi kadrovi liječnika, grade se neprestano bolnice, na djelu su bolničari, zdravstvene stanice. Borba protiv bolesti!

Škole

Ima ih na sve strane: Niže, srednje, visoke. Pune se biblioteke knjigama, prodavaju se novine, dnevnici. Borba protiv neznanja!

Religija

Zvona zvone, oltari su u sjaju obreda, svećenici govore, dijele se sakramenti, orgulje bruje. Borba protiv moralne bijede!

2. HEROJSKI SE BORE

Zemljoranik

Nema odmora, nema radnog vremena. Uvijek! Ne gleda se sunce, ni studen, ako posao traži. Na otoku Hvaru, u Sv. Nedelji izdahnuo je starac kopajući.

Liječnik

Mnogi od njih su dali živote za usavršavanje medicine. Otto Obermeier je umro g. 1873. Znate li kako? Na svom tijelu je ispitivao lijek protiv kolere, pa je mjesec dana iza toga umro.

Učenjak

Ruđer Bošković, isusovac, dubrovački matematičar, fizičar, astronom, filozof umro je iscrpljen od rada g. 1787.

Krist

Mobilizirao je svećenike u borbi protiv bijede: »Ljubi čovjeka kao samog sebe«. I na kraju, dao se raspeti na križ za otkup čovjeka.

3. ALI STRPLJIVO!

Suša! — Šta možemo, ako nema uroda na našim njivama? Možemo li osušenoj pšenici narediti da zazelini, ili kiši da pada iz vedra neba?

Rak! — Do sada ga medicina ne može potpuno izliječiti. Šta ćemo sada? Čudesa ne možemo činiti.

Kreteni! — Imamo učenjaka, imamo i kretena. Šta ćemo sa zaostalom djecom? Ne možemo im promijeniti mozak.

Propalice! — Imamo dobrih ljudi, a imamo i gotovo neizlječivih kriminalaca. Šta možemo, ako oni neće, ne mogu, ne žele biti bolji?

———

Godine 1962. bila je nezapamćena zima u Evropi. Rijeke su izgledale tvrdi pločnici. Životinje su iz šume prilazile ljudima. Bila su tako u Engleskoj djeca na sanjkanju. Dotrčaše gladni jeleni među dječake, zaboraviše na strah, pa su mirno jeli iz ruku dječaka.

Borimo se, radimo. Ali ima dana, kada nam pomaže samo strpljenje. To su časovi, kada moramo napuštati svoje nakane kao jeleni, pa mirno tražiti pomoć iz Božje ruke.

—⊙—

ZAR IKOGA SUZE SPAŠAVAJU?

1. NISMO LOGIČNI

»Prokleta vrućina«!

Znoj, žega, suša. Neizdrživa je! Rado uzdišemo u sparnim danima: »Ugasi to sunce!« Ali bez sunca ne bi usjevi klijali, nicali, ni dozrijevali. Krtica bježi od sunca u zemlju, a gušterica ga traži. Koga ćemo zadovoljiti?

»Prokleta jesen«!

Razlistala se stabla, lišće izdiše na uglovima puteljaka, kiše pljušte, a nama se čini da smo na groblju. Ali kad stabla ne bi otpočinula od rađanja, ne bi se mogla u proljeće obnoviti. I mi prospavamo svoju noć.

»Prokleta zima«!

Nikad dosta ogrijeva, nikad dovoljno odijela. Ne možeš u prirodu, sve je smrznuto. Rado bismo sada vikali: »Zapali to sunce!« Ali kad ne bi bilo zime, mraza i leda, zimi bi se razmnožile štetočine i ne bi bilo berbe.

Sjeverni medvjed pjeva od sreće u ledu, a lastavica bježi pred zimom u toplije krajeve. Koga bismo zadovoljili?

2. POKUŠAJMO OVO!

»Morfium« sa Križa

Krist je podnosio glad, žeđ, žegu, siromaštvo, a nije bio ni zašto kriv. Sve ovo je prihvatio, da nama bude lakše. Pokušajmo uzeti malo ovog »morfiuma«, postanimo ponešto neosjetljivi za sebe, da bismo osjetili tuđe potrebe.

Zadatak sa križa

Bog je nakon svog Križa mogao ukinuti bol, ali nije. Zašto? Dao je i nama prilike za otkup: Ostavio nam je goli mramor, da mi klešemo kipove. Ostavio nam je neočišćeno zlato, da ga mi pročistimo i dovedemo u čisti sjaj i oblik.

Nacrt sa Križa

Krist nije nikoga od nas poslao u prve redove. Prvi se popeo na Križ, prvi je raširio ruke i namjestio noge tako, da čavli čvrsto prikuju o drvo njegovo tijelo. A onda je u testamentu ostavio ove riječi? »Ovo činite meni na uspomenu«. Na oltarima i u strpljivom životu.

Kako su različite ove izjave!

Ateist na smrtnom krevetu ne zna koga bi zvao u pomoć, u tom času je najnesretniji, jer sada gubi sve, a po njegovu mišljenju ne dobija ništa.

Vjernik, kao na primjer Eva Lavallière nakon obraćenja, kliče: »Ja sam u svojim bolima sretna!«

Kako su različiti patnici! Trovrsni su: Raspeti sa lijeve Kristu, koji je kriv, a proklinje Boga, pa mu je bol još teža. Raspeti sa desne strane koji je jednako kriv, ali je strpljiv i prosi oprost. Njemu je lakše, jer mu i Bog veli: »Danas ćeš biti sa mnom u raju«! Raspeti u sredini, koji nije kriv, a mirno trpi, da otkupi sav svijet.

U ratu (1914—1918) bio ranjen neki oficir. Smjestili su ga u neku crkvicu, jer nigdje nije bilo bolnice u blizini. Potrebna je bila operacija. Stola nije bilo, pa su ga položili na oltar. »Srce vam je slabo, reče liječnik, pa vam moram sjeći nogu bez inijekcija«. Oficir je odgovorio: »Položite me tako, da mogu gledati raspelo iznad oltara, pa sijecite!«

U svim bolima, u svakoj suzi okrenite se tako, da dobro možete vidjeti nebo, i vaša bol će biti manja!

—⊙—

NJEMU JE BOLJE NEGO MENI!

Stručna izobrazba se dijeli na: Mudre i lude, vješte i nevješte, pismene i nepismene. Ekonomski život razlikuje: Bogatije i siromašnije, odjevene i neodjevene, site i gladne. Istina je: Drugima je bolje nego meni!

1. ŠTA KAŽU ŽELJE?

Na više!

Kažu da je žaba htjela biti na položaju konja, pa joj se želja ispunila, ali je onda morala orati i vući kola. Prije toga se kao »turist« mirno kupala u vodi. I djetelina je htjela biti velika kao hrast. Narasla u hrast pa je u nju udario grom, i više nije bila ni malena ni velika.

Na niže!

Turisti imaju buku velikih gradova, udobnost, koncerte, kazalište, kino. A ipak se spuštaju na niže, silaze u zabitna primorska mjesta i traže tišinu. I tako grad zavidi selu, a selo zavidi gradu.

Đeki u filmu »Usamljeni su hrabri« bježi od civilizacije u prirodu, i tamo je sretan sa svojom kobilom.

2. ZAŠTO IM JE BOLJE?

Zdravlje

Netko ga uživa nezasluženo. Ali netko je bolestan, jer ga je uništio vinom i neopreznim životom. Taj je dobio ono što je barem indirektno želio.

Ekonomija

Istina je i to: Netko radi i ne zaradi. Netko bi radio, a nema zaposlenja. Ali je istina i ovo: Jedan rasiplje, drugi stiče. Jedan radi i prekovremenemo, a drugi je lijenčina.

Čvrčak je u Lafontaine-ovoj priči zatražio pomoć u mrava, pa mu je mrav odbrojio: »Cijelo ljeto si pjevao, pa sada pleši!«

3. JEDNAKOST!

Jednaka zemlja

Ptice su u zraku, ribe su u vodama. Pticama je jednak zrak, ribama su iste vode. I čovjeku je ista zemlja, isti Planet. Nitko još nije preselio na Mjesec ili Mars. Tada će već biti razlika u terenu.

Jednaka smrt

Kostur siromaha i milionera u grobu je posve isti. Tu ne možemo vidjeti, tko je više novca imao. Vidimo na spomeniku, ali on to ne uživa, već mi koji živimo i hodamo. Kosturi učenjaka i nepismenih isti su pod grobnom pločom.

Jednak je Bog.

Dao je različite sposobnosti. Ali je pravedan: Tko je dobio dva talenta, treba donijeti još samo dva. Tko je dobio pet, treba donijeti još pet. Ako i jest sposobniji, mora zato i više raditi, mora donijeti deset, a ti samo četiri.

Možeš mjeriti dužinu dalmatinske obale metrima, kilometrima ili milimetrima, dužina je uvijek ista. Takva je i naša sreća!

Sanjao neki putnik, kako je njegov križ u životu najteži. San ga povede u neku pećinu, gdje je bilo križeva svih veličina i težina. Zamoli Boga, nek mu dozvoli promijeniti križ. Bog mu dopusti. Dugo je birao. I na kraju, učini mu se da je jedan u uglu najlakši. Uzme ga, pa iziđe na svijetlo. Kad mu se razdanilo, opazi da je opet odabrao isti križ, jednako težak kao što je bio i njegov.

Bog je odmjerio tvoju snagu, i dao ti toliko tereta, koliko možeš nositi. Ništa više!

—⊙—

POD NESRETNOM ZVIJEZDOM?

Vjerujete li vi možda da neka nerazumna sudbina dijeli sreću ili nesreću?

1. PUČKI »BOGOVI«

Crna mačka

Pretrčala je preko puta, presjekla ti put. Nesreća! Vidjet ćete ljudi koji se vrate i nastave put drugom stranom. Ali ako je mačka tako moćna, zašto ona ne pogazi auto? Prođu li kola, ona će ostati pod kotačima.

Konjska potkova

Visi na vratima kuće, jer »donosi sreću«. Možda je zato i nose na zlatnom lančiću oko vrata mjesto zlatnog križića. Ako potkova donosi sreću, a čuva od nesreće, zašto ne bismo podigli oltare u konjskoj blizini, ili još bolje u konjušnici?

Začarani stol

Vidjeli ste u društvu: Ljudi pričaju o sreći i zdravlju, pa člankom prsta udaraju po stolu, da im se sreća ne prevrne u nesreću. Zašto tako lako vjerujemo u hrastovo drvo, a tako teško u Boga?

Šta vam se čini? Mogli bismo napisati male molitvenike, pronaći ukusne obrede, pa u središte kulta postaviti mačku, konja i nekoliko kubika eksport-drva! U središtu Evrope!

2. PRIRODNI DAROVI

Talenat

Mozart je u šestoj godini već komponirao, u osmoj godini je već imao štampane Sonate, u jedanaestoj godini je napisao operu »La Finta«. Taj dar mu nije poklonila crna mačka. Neki su opet bili talentirani, pa »zakopali« svoje darove. A onda su vikali na sudbinu i »nesretnu zvijezdu«.

Zdravlje

Zdravi rade i stiču, a bolesni leže u krevetu. Ali ima i zdravih koji gube dane, pa se tuže na sudbinu. Konjska potkova tu ne može ništa!

Ustrajnost

Kreon je bio grčki rob, pa je postao glasoviti kipar. Stephenson je čuvao i pasao krave, a izumio je parni stroj. Shakespeare je dvije stotine godina bio u kutu prezren i nečitan, pa je postao slavan u cijelom svijetu.

Nikome ovdje neće pomoći ni mačka, ni konj, ni hrastovi stol!

3. A BOG?

Život je avion u letu! Bog nam daje avion, to jest tijelo i dušu. On daje motore i pogon, opremu: Različite sposobnosti, darove i sklonosti. Čovjek leti visoko, nisko, sudara se. Bog ga prati i pomaže.

Život je roman! Bog nam daje papir, olovku, ruku, mozak i skicu događaja. Ali čovjek piše, šara, precrtava. I njegov život je na kraju za »štampu« ili za »koš«.

Život je dojenče! Svi smo mi na rukama Božjim kao dijete u majčinu krilu. Ono raste, razvija se, ali njegom majke.

Vozimo se prema smrti, pišemo kroniku svog života. Bez mačke, bez konjskih potkova! Slobodni smo, opremljeni smo za život i za umiranje. Bog nas sa visine gleda, pomaže, ali nam nikada ne oduzimlje slobode!

»Sretna, nesretna zvijezda«? . . Ne! Postoji samo dobra volja i pomoć Božja!

—⊙—

NISAM KRIV, TO JE PRENAGLOST!

Američki ubojica Crowley osuđen je na smrt. Prije smrti na električnoj stolici izjavio je: »Pod mojim kaputom kuca prijazno srce koje ne bi nikada zlo počinilo!« Čudno, a ubio je policajca samo zato što je zatražio vozačku kartu.

1. TI PRVI STRADAŠ

Gubitak samonadzora

U srdžbi krv napušta mozak, a ispuni lice, čelo, ruke, da ih ojača za borbu, preradu krivulja na obrazu. Mozgovne stanice su »beskrvne«, svijest se pretvara u diktat, kome se ti pokoravaš kao rob.

Zamaranje

Pozivam se na liječnike! Oni su izračunali da tri minute srdžbe umaraju tijelo kao osam sati rada. Ovaj rad nije plaćen, »plaćaju« ga tvoji živci.

Kriminal

U srdžbi se javljaju tučnjave, povuku se iz korica noževi. A onda prorade državni sudovi. Na kraju života i Božji Sud.

Rabies je pasja bjesnoća. Zarazna je. Ako te ugrize bijesni pas, ili ako se otruješ pasjom slinom, umrijet ćeš od kljenuti srca. Neki misle da i u čovječjem tijelu srdžba stvara otrove, koji pomalo truju i unište tijelo.

2. ODLOŽI NAPAD!

Psiholozi

I pedagozi vele da možemo ublažiti bijes odlaganjem napada za neko vrijeme. Kažu: Dosta je pet minuta odložiti eksploziju, i proći će. Otac se rasrdio na sina, pa uzeo sjekiru, da cijepa drva. I oluja je prošla.

Promijeni posao!

Otvori radio, uzmi novine, iziđi na ulicu, uzmi čekić i prikuj tri klinca. Pripovijedaju da je Sokratova žena (Ksantipa) sa prozora grdila svog muža što je okasnio. Na kraju ga i oblila odozgor vodom. On je mirno odgovorio: »Toliko grmljavine, a tako malo kiše!« I nastavio je svoj posao.

3. POKUŠAJ OPROSTITI

Kristov slučaj

O Kristovom opraštanju F. Sheen ovako piše: Tvornice željeza se urotiše protiv Njega, i željezo se pretvorilo u čavle. Mirisave ruže kao da su poludjele, pa se izvrgle u trnovu krunu. Ljudi se pobuniše, pa u bijesu postaše krvnici. Drveće se razgnjevilo protiv Njega, pa se oblikovalo u križ.

A Krist?

Nije porušio tvornice, nije uništio željezo, nije ružama oteo miris, nije popalio ljudima kuće, nije uništio šumama sjemenje. Ostalo je sve kao i prije. Samo je jedna razlika: Krist je svima oprostio!

Dođe osvetnik svetom Ivanu Vianey-u, te mu zaprijeti: »Izbit ću vam oko.« »Lijevo ili desno?« upita svetac. »Desno«, odgovori osvetnik. »Ostajte mi lijevo.« nasmiješi se svetac. »Izbit ću vam oba oka«, »padne osvetnik.

Svetac ga je milo pogledao, pa odgovorio:

»Ostaje mi još srce!«

TRPIM, JER ME VRIJEĐAJU

Što sve mi mislimo i kažemo u kafani, u parkovima, u čekaonicama, na palubama brodova, u dvoje, u troje?

1. JA O SEBI

Moj izgled

Da li ste ikada u životu čuli kako netko o sebi ovako priča: »Ja sam grdan kao majmun, ja sam nesimpatičan!« Mislim da niste to čuli, jer svi stoje pred ogledalom kao pred lijepom slikom na izložbi. Ali ako vam netko drugi kaže da ste gdrni kao majmun, da ste nesimpatični, vrijeđate se. Zašto? Jer o sebi imate lijepo mišljenje. Zato u skupnim fotografijama, kad ih prvi put dobijete u ruke, najprije potražite okom kako vi izgledate, a onda gledate ostale na slici.

Moje sposobnosti

Da li ste ikada čuli muškarca gdje o sebi ovako govori: »Ja sam glup kao magarac!« Da li ste čuli neku ženu kako o sebi pripovijeda: »Tupa sam kao guska!« Niste to nikada čuli! Ali ako vam netko rekne da ste glupi, tupi, blesavi, vi se vrijeđate. Zašto? Jer sebe ne smatrate budalom. Radi toga đaci u školama prosvjeduju protiv »jedinica«, službenici protiv šefova, djeca protiv roditelja, muž protiv žene, žena protiv muža.

2. JA O DRUGIMA

Izričem osudu

Prolaznik me na tržnici nehotično gurne, padne mi staklenka sa mlijekom, prsne i mlijeko se prolije. Ja istog časa izričem osudu: »Kozo rogata, kamo gledaš!«

Bez saslušanja!

Na svakom suđenju imamo advokate, saslušanje, branitelja, dokazni materijal. U ovom slučaju nema ničega. Možda je žena bila šepava, pa te gurnula. Možda su i nju gurnuli, pa je tuđom silom pala na tebe. Možda je i ona sa tisuću briga prošla kroz tržnicu i... U svakom slučaju, tvoj uzvrat je nešto prostiji od njezina guranja, ma kako ti uzmeš stvar.

3. DRUGI O MENI

Očito

Ti si borben, ti si miroljubljiv. Kako to? Kad tebe vrijeđaju, kažeš za sebe da si miroljubljiv. A kada ti vrijeđaš, kažu o tebi da si borben. U redu, ja sam osvetljiv, ti si pomirljiv. Zašto onda ne prekineš sa lancem osvete? Ja sam jezičava, ti si šutljiva. Zašto onda odgovaraš na svaki prigovor?

Sakriveno

Smatraju te dobrim, a koliko zlih misli nosiš u sebi što ih ljudi ne vide? Ljudi te poštuju, a koliko otrovnih riječi iza leđa kažeš, što ih oni ne čuju? Hodaš uspravno i ne daš se vrijeđati, a koliko zlih djela počiniš u tajnosti, o kojima može nešto reći samo Bog?

Dali bismo bili spremni snimiti na magnetofonsku vrpcu sve što u tajnosti izričemo? Dali bismo dopustili da filmski snimaju sva naša djela iz skrovišta? »Rugao se lonac loncu«, veli narodna Poslovica.

»Trpim, jer me drugi vrijeđaju« ... Ono što ja mislim o drugima, misle i drugi o meni. Svi smo isti. Najbolje bi bilo dati svima mira, i vršit svoj posao.

Sa pogreba Kenedija, bivšeg američkog predsjednika, prenio je reporter i ovu molitvu: »Dragi Bože, koji si nas naučio da razbijamo atom i da gledamo u zvijezde, nauči nas da shvatimo problem ljudskog srca i da prihvatimo način ljubavi!«

—⊙—

NAPREDAK NAUKE ĆE SMANJITI BIJEDU

1. VELIKA JE RAZLIKA!

U čast Bogu

Pogledajte egipatske piramide! U njima su Faraoni, ali one su religijski spomenik prošlosti. Keopsova je iz 2,500 godina prije Krista. Pogledajte, čitajte o starim grčkim hramovima: Sav Olipm je bio pun bogova. Akropolu je Fidija ukrasio 400 godina prije Krista. Pogledajte i kršćanske katedrale: One su još i danas spomenici duha, nadmaterijalnosti. Kölnska katedrala je bila već u gradnji g. 1248. Ona i sve ostale čuvaju pod svojim svodovima zgusnute molitve, pjesme, liturgiju. Sve se ovo zbilo, uzavrelo u religijskom zanosu, pa kroz visoke tornjeve traži oduška prema visinama.

U čast čovjeku

Nauka, industrija, poljoprivreda će smanjiti bijedu. Mislite li tako? A ponosimo li se atomskim pronalascima? U Hirošimi je 6. VIII. 1945. u jednoj deset-tisućinki srekunde pobijeno 80,000 ljudi. Ponosimo li se industrijom, traktorima, vršalicama? Od tri milijarde ljudi dvije milijarde nije dovoljno hranjeno. Samo nekoliko primjera: Svaki Francuz godišnje pojede 70 kg mesa, a Kongoanac samo 1 kg. Svaki Švicarac popije godišnje 200 litara mlijeka, a Indijac samo 6 litara. Kina svake godine poraste za deset miliona. Zar ćemo ratnim smanjivanjem pučanstva riješiti ekonomiku bijede?

2. VELIKE LITANIJE

Srednji vijek nije poznavao današnje civilizacije. Čini se, da je u viziji gledao našu sramotu, pa je u »Velikim Litanijama« ovako molio: »Od kuge, gladi i rata, oslobodi nas, Gospodine!«

Objest napretka

To nije priča. Oko godine 1932. veletrgovci su palili kafu, bacali žito u more, da bude manje kafe i manje žita. A kad bude toga manje, povisit će se cijene kafi i žitu. Zar ne bi bilo dobro nakon ove sramote unijeti u Velike Litanije i ovaj zaziv: »Od prevelike proizvodnje, oslobodi nas, Gospodine!«

Jednostranost življenja

Brzina, posvud brzina! Nemamo vremna ni za obiteljski život. Radimo, odlazimo, dolazimo. Unosimo, odnosimo.

Čovjek je zauzeo stav kao da je on broj. Pred dućanima, pred ambulantama, u čekaonicama. Što onda ne bi svima pričvrstili na kapi broj kao i nosačima na obalama dalmatinskih gradova? U tom slučaju je suvišno krštavanje, suvišna su imena. Šta? Vikneš: »Hej, ti broju 4, danas je sastanak u pet sati!«

Unakažena je sreća. Zašto? Stroj, nauka i rad preuzeli su ulogu darivanja sreće. A stroj ti smrvi ruku, nauka zabludi i rad ne donosi dovoljnu zaradu.

Primat novca je okužio zrak. Pišem, da dobijem honorar. Učim, da mi plaća bude viša. Ženim se, da mi u kuću uđe druga plaća. Ne rađam djecu, da je manje ustiju za stolom... Novac je važniji od mira u svijetu, jači je od taneta.

———

Biblija nam pripovijeda kako su u davna vremena ljudi htjeli podići u Babilonu kulu do neba. Bog im je poremetio jezik, pa se nisu više mogli sporazumijevati. I posao im je propao... I mi se danas želimo popeti na Mjesec, a nismo ni svoju Zemlju još sredili. Želimo znati što je na Marsu i Veneri, a ne pitamo, koliko je ljudi neodjeveno, bolesno i prezreno. Ne gradimo li i mi kulu do nebesa? Nisu li nam se poremetili jezici?

Meni se čini da će nauka jednog dana smanjiti bijedu u svijetu. Ali to će biti tada, kad u naš napredak uvedemo Boga i dio našeg srca!

—⊙—

TEŠKO MI JE!

Kompleks manje vrednosti mogao bi se možda i ovako izreći: Prevelika čežnja za važenjem se ne ostvaruje, pa prosvjedujemo gomilom jadikovki. Koliko su jadikovke raskošnije, toliko je dublja bol i čežnja da nas netko sažaljuje.

Ima tereta koji su pjenušavi, gotovo nestvarni, jer na tuđim leđima su lakši, pa čak i bezteţinski. »Teško mi je« ne možemo mjeriti vagom za težinu.

1. BOJAŽLJIVOST

Pred nama je neki posao koji traži mnogo odvažnosti. Mi se lako ne odvažimo, jer nas je strah, neuspjeha, bojimo se da nas u slučaju neuspjeha ljudi ne ocijene slabo. A to je želja za važenjem. Akumulator sabere struju, a mi gomilamo u sebi laskave želje. I kad nam se ne ostvare, jaučemo. Pretvaramo se u slamu što u vatri buči, a iza sebe ostavi samo pepeo. Zašto ne bismo šutjeli kao zlato u vatri? Ono šuti u vatri, ali iz vatre izlazi čistije. Teret boli se ponekad smanjuje odvažnošću, a pojača bojažljivošću.

2. OSJETLJIVOST

Prvi put se razboliš, pa mobiliziraš sve ukućane, tucet liječnika. Ako si dvadeset godina bolovao, jedva te mogu najveći prijatelji nagnati da potražiš liječnika. Nešto si navikao na bolove, postao si manje osjetljiv, a nešto ti je i jasno da medicina nije uvijek čudesna palica. Radniku su ruke na dlanovima tvrđe, nego pijanisti. I patnici su čvršći u bolovima, nego li zdravi veseljaci.

Vi poznate osjetljive ljude? Propuh je u sobi, treba zatvoriti sve prozore kao da smo na ledenom Polu, iako smo u mjesecu Srpnju! Bio tako u mom društvu neki kolega, bojao se propuha kao zmije, pa su mu iz šale za stolom pokrivali čašu, »da ga ne ubije propuh«. Bio opet neki otac, koji je galamio i podizao ratove u obitelji, jer mu je juha bila malko presoljena.

Kad ne bismo znali što se zbiva među ljudima, već kad bismo samo izdaleka gledali proteste i slušali jadikovke, ne bismo mogli lako razlikovati da li je netko slomio nogu ili je možda juha presoljena.

3. SEBIČNOST

Svoju nevolju osjećaš, a tuđu ne osjećaš. Boli te tvoja noga, a ne tuđa. Tvoj kaput tebe zimi grije, a ne tvog susjeda. To je donekle i jasno. Ali u nesebičnih ljudi je drugačije: Osjećaj uzajamnosti im poma-

že, da toplina njihova srca pređe i na druge. Njihov je osjećaj sličan materinskom jeziku, pa se mogu sporazumijeti sa svim ljudima koji pate. A u sebičnih ljudi nije tako. Dijete plače, jer nema sladoleda, a ima djece koja nemaju ni kruha. Djevojka jadikuje, jer nema modne haljine, a ima djevojaka koje spavaju u potkrovlju. Starac mrmlja, jer mu je lula pregorjela, a ima njegovih vršnjaka u svijetu kojima je izgorjela i kuća i imovina. Oko dvije stotine miliona Amerikanaca raspolaže sa 15,000 kino-dvorana za zabavu, a oko šest stotina miliona Kineza raspolaže samo sa 14.000 bolničkih kreveta.

Amerikanac je nesretan što nije one večeri dobio ulaznicu za kino, a Kinez je nesretan što nije primljen u bolnicu. Kakve li razlike, a jednaki broj suza na očima.

Atenski kipar, tako nam kazuje stara priča, poriječkao se sa kamenom: Što bučiš i jaučeš! — Bole me udarci tvog čekića, odgovara kamen... Šuti, budalo, rekne kipar, ako te ne isklešem, nećeš nikada dospijeti u Partenonu na visoko mjesto. Ostao bi nezapažen kamen negdje u rebrima planine!

—⊙—

BOG SE PREVARIO U GINEKOLOGIJI

Trudnim ženama reče Bog: »Rađat ćeš u bolovima!« Da li je medicina nadmudrila Boga?

Young Simpson prvi je pokušao g. 1853. ublažiti rodiljama porođajne boli. Metoda ruskog stručnjaka Pavlova trudila se da istjera strah iz rodilja što se kroz vjekove nakupio kao neki kompleks. Danas pariška klinika Des Bleuts uspijeva do 80% odstraniti bolove kod rodilja. I šta će sada Bog sa svojom kaznom porođajnih bolova?

1. BOG NIJE ZABRANIO SNALAŽLJIVOST

Dar pameti

Bog je postupio kao profesor matematike: Dao je učeniku teški zadatak, ali mu nije zabranio da ga pravilno riješi. Tako i čovjek darovanim razumom traži, ispituje, proučava prirodu, snalazi se.

Dar sredstava

U prirodi postoji obilni materijal za naše ljekove. To je plod stvoriteljeve ruke. Da je on zaista htio zabraniti liječenje, ne bi bio ni travama dao ljekovitu moć.

Dar borbe

I Adamu je rekao: »U znoju ćeš jesti kruh«. Ali time mu nije naredio da se mora znojiti! Čovjek je pronašao traktor, mašine, pa je smanjio količinu znoja. I sve nas je kaznio bolešću, nevoljama i smrću. Ali nije nam zabranio da gradimo bolnice, da se borimo protiv bijede i smrti. Štaviše, naredio je da činimo dobro jedan drugomu.

Meni se čini da se sve to dogodilo kao na nekom ispitu: Slabo je položen ispit, pa smo pali »na godinu«. Ali Bog nije zabranio svojim »đacima« da se dalje muče, kako bi na kraju života položili sretno svoj ispit. Pa onda bismo mogli i Evine porođajne bolove i Adamov znoj ovako školski izreći: »U mukama ćete položiti svoj drugi ispit!«

2. MEDICINA JE U BOLOVIMA

Zajednički jadi

Tko će pronaći lijek protiv bolesti tako, da jednog dana ne bude na Zemlji ni jedne bolesti? Da li će se tu Bog prevariti? Kada ćemo iskorijeniti zauvijek sa naših njiva sušu, sa oblaka gromove i tuču? Kada ćemo otjerati smrt sa našeg Planeta tako, da ni jedan čovjek više neće umirati?

Majčin višak bolova

Ne znam, ali čini mi se, da bi svaka žena rado prihvatila porođajne bolove, kad bi joj ukinuli sve ono što je kasnije čeka sa djetetom: Odgoj, briga, a onda u puničkim i svekrvskim danima nezahvalnost i progon odrasle djece.

Nije svako zlo za zlo!

Što više »košta«, više se i cijeni. Ženu dijete mnogo košta, pa joj je zato i milo. Bolovima ga ona otkupljuje iz vlastitog krila. Radi ovih bolova ona ima osjećaj da ga je stvorila, izvukla iz opasnosti, pa se osjeća kao planinar koji je osvojio najviši vrh svijeta. Ribič nije ponosan, ako mu pod vodom nataknete ribu na udicu, jer želi je sam namamiti, uloviti. Lovac nije zadovoljan kad mu kupite zeca, ponosniji je kad ga on u lovu ustrijeli. Kipar se ne bi ni nazvao umjetnikom, kad bi gotov kip našao na ulici. Tako i žena prolazeći kroz bolove preuzima na sebe onaj rizik nevolje što ih prihvaćaju svi trudbenici u nakani da postanu virtuozi.

Istina je, Bog je rekao: »Rađat ćeš u bolovima«. Ali je rekao i ovo prvim ljudima: »Napunite Zemlju, podvrgnite je sebi, i budite gospodari!«

—⊙—

KRIST NE SHVAĆA MOJE JADE

Ljudi se tuže u nevolji: »Lako je Bogu, on ne zna ni što je ugriz buhe. On ne treba komarnice na prozoru. On nema zločestog susjeda«.

1. TRI OBEZGLAVLJENA STAVA

Fatalistički

Što si se, čovječe, objesio kao da su svi pomrli, kao kupus kad ga ubije slana? Pusti me na miru, veli on, sve ti je suđeno: Kad ćeš umrijeti, kad ćeš oboliti, da li ćeš biti bogat ili siromah, sretan ili nesretan!

Sudbina, nema pomoći! Uzalud se čuvaš, ako imaš oboliti, nitko to neće spriječiti. »Komu na koplju piše u d e s, neka se ne boji smrti«.

Materijalistički

Ti samo jedeš, piješ, stičeš. Zar i ne pomisliš na Boga, dušu? Pusti me na miru, veli on, kakva duša, kakvi Bog! Ja sam se rodio i moram umrijeti. U ovom roku od rođenja do smrti ja odlučujem sa svojim načinom života.

Buntovnički

Njemu je bolje, nego meni! Zašto je on na položaju, a ja moram biti tek vratar, na tvorničkim vratima? Ako postoji Bog, šta nas toliko muči nemogućim obavezama, dok On uživa sve što zaželi!

»Tko ne vjeruje u Boga, u patnjama je sličan ptici koja zabunom uleti u sobu, pa lupa o zidove, lomi se, iako ima krila« (Yvonne Chauffin).

Posudio sam u prijatelja lađu, da u ovom ljetu ulovim nešto ribe, da nešto zaradim. Posudio sam novac na banci, da sagradim kuću, pa ću ga u obrocima otplatiti. Isto tako dobio sam svoje tijelo od Boga u najam, da sa njime nešto zaradim za dušu, za nebo.

2. KRISTOVO ISKUSTVO

Kažeš da te ne razumije? Veliš da on ne zna ni što je ugriz buhe? Evo ti nekoliko poglavlja iz njegova života:

Stambena kriza

Rođen je u štali, a ne u kući kao ti. Ogrnut je slamom, a ti imaš barem povoje. Dočekan je od krave i vola, a tebe je pohodila barem rodbina.

Financijski problem.

Bio je zanatlija, sam je zarađivao kruh. Nije zaradio dovoljno, pa je i prosio. Bio je veliki siromah, jer je na smrti morao i majku povjeriti Ivanu, da je čuva i hrani.

Izdaja

Jedan od njegovih najpovjerljivijih predao ga je na prevaru vojsci. Čak se poslužio poljupcem, da mu rana bude bolnija.

Lom prijatelja

Pod križem su se našle samo neke žene, a njegovi suradnici se razbjegoše, da spase svoje glave.

Lažni svjedoci

Na procesu je svima bilo jasno da je nevin, a ipak pobjedili su lažni svjedoci, krive optužbe i kukavičluk Pilatov.

Njegove suze

Patriotske nad jeruzalemskim zidovima, prijateljske nad Lazarovim grobom, krvave i otkupljiteljske u getsemantskom vrtu.

Smrt

Ne zna što je ugriz buhe? Ali zna što je ugriz čavala i udarac čekića. Izdahnuo je obješen o čavle, ostavljen od svih, osim od majke.

Nije li položio ispit zrelosti u patnjama? Može li i tebe razumijeti?

»Optužujete Boga što šuti, a on već dvije tisuće godina viče sa križa u sav glas«. (Claudel).

—⊙—

BOŽE, ZAŠTO ME MUČIŠ?

Francuski pisac Albert Camus poginuo je 4. I. 1960. u automobilskoj nesreći. Bilo mu je tada 47 godina. U svojim djelima: »Stranac«, »Kuga«, »Pad«, itd. gledao je u životu samo besmislicu. Kad bi postojao Bog, razmišljao je Camus, ne bi bilo toliko jada i nevolje u svijetu.

1. LIJEČNIK ZNA ZAŠTO

Zubareva igla

Ukopčao je električno svrdlo, spremio je blizu sebe svijetla kliješta, utakao je iglu. Sve miriše po mučenju. Oruđe do oruđa, kao da će nas na križ raspeti . . . Koliko puta smo kod njega bili, koliko puta smo mučninu njegove ambulante podnijeli! A ipak se navraćamo, da nas i dalje muči. Zašto? jer imamo u njega povjerenja, jer i sami znamo da će nam pomoći. Sva njegova mučenja prihvaćamo, da nas ne boli zub, ili da nam zubi budu pri osmjehu svjetliji i bijelji.

Kirurgov nož

Zabolilo te nešto, bljuvaš, savijaš se u grčevima. Potražio si liječnika, i on veli: Upala slijepog crijeva! Šta sad? Ništa, ti znaš da će te on rezati. Otvorit će ti želudac, izvući će ti crijevo, kidati, šivati. Ali ti se ne buniš. Sve ove muke ćeš prihvatiti, sav rizik operacije, jer imaš povjerenja u njega. Jasno je, ne bi se povjerio ni najboljem mesaru u gradu da te reže. Ne! Samo liječniku stručnjaku, jer on zna svoj posao.

Ako kažeš uzdišući: »Bože, zašto me mučiš«, zašto ne kažeš i svom liječniku: »Doktore, zašto me mučite?« Ili misliš, da je Bog bedastiji od liječnika? Misliš li da je Bogu potreban Fakultet, da ti spasi dušu?

2. ZAŠTO NE BI I BOG ZNAO?

Stvarno stanje

Tko bi imao pravo viknuti: »Bože, zašto me mučiš?« Onaj koji nikada u svom životu nije počinio ni jedan grijeh. Ni pomislio, ni izrekao, ni učinio, pa ni zaželio. Svi ostali moraju liječniku, da ih liječi: Bogu, da ih pročisti.

Ima li prava činovnik da se buni protiv šefa, kad mu ispravlja račune? Ima li pravo da se buni naučnik, kad mu majstor ispravlja nedovršeni rad? Ima li pravo čovjek da se buni protiv Boga, ako ga Bog patnjama ispravlja i vraća na put što sigurno vodi prema nebesima?

Bog »operira«

Ako te kažnjava bolovima, tada te upozorava na zakone. Ako te »muči«, a nisi zaslužio, tada te liječi preventivno. I našu djecu cijepimo protiv raznih bolesti, iako još nisu obolila. Ali bez cijepljenja bi lako mogla oboliti. Lakše je izvesti cijepljenje, nego li bez cijepljenja oboliti, pa se liječiti.

Možemo li imati u Boga povjerenja bar toliko, koliko imamo u zubara kad nam plumbira zub, ili u liječnika kad nam kida slijepo crijevo?

Čini mi se da su naše patnje teške samo zato što smo izgubili povjerenje u Gospodara svijeta, koji nas voli više nego li mi mislimo.

Oluja na moru otkine brod od obalnog stupa, i brod je u opasnosti. Spasit ćeš brod, ako ponovo privežeš lađu konopom o obalu, ili ako baciš sidro. Padaš sa visoka stabla. Spasit ćeš se, ako se prihvatiš vješto u padu za neku granu ... Patiš? Mučiš se svakovrsnim nevoljama? Baci sidro, prihvati se za granu. Kako? Bog ti pruža ruku, povjeri mu se. On zna bolje od zubara i od liječnika, kako će ti ozdraviti dušu.

»Bože, zašto me mučiš?« ... Prevedimo ovu rečenicu, ovaj uzdah čitavog svijeta na kršćanski jezik, pa će ovako glasiti:

Hvala, nebeski kirurže, koji bolima spasavaš moju besmrtnu dušu!

—⊙—

NE ZNAM NI ŠTO ĆU NI KAKO ĆU!

Jeste li gledali živu u termometru? Kad je topli dan, ona se diže. A kad je hladno vrijeme, ona pada. Možete li taj zakon mijenjati? Ne možete. Ako se živa ne diže i ne pada, znak je da je termometar pokvaren, a zakon u prirodi ostaje na snazi. »Zaustaviti živu u termometru bilo bi isto čudo kao i zaustaviti sunce na nebu« (F. Mauriac).

I tvoj život je sav zbijen u jednom termometru: Pada i diže se, sad ti je bolje sad gore, čas plačeš čas se smiješ. I tu je neki zakon, nama nepoznat. Ali teško je zamisliti zakon, a ne i nekoga koji je zakon postavio. Vidimo da zakoni u prirodi nisu ni bedasti, ni besciljni. Pa onda i ovaj nepoznat zakon koji mi »smućuje« život mora biti pametan.

1. DANAS OVAKO

Dar života

Ti koji čitaš ove moje iskrene misli, danas si ustao živ iz kreveta. Misliš li da to mora biti tako? Jučer ih je na ovom svijetu umrlo oko sto i pedeset tisuća. Ti nisi bio među njima, još si tu, uživaš najveći dar življenja. Sat koji je protekao, zatvorio je u grobove oko šest tisuća ljudi na ovoj Zemlji. Svake minute umre ih oko stotinu. Kako vidiš, smrt svake minute bombardira, ubija, odnosi. Ti si još tu! Zar se ne veseliš što si živ? Zar bi i ti volio da si među onima koji se pomalo oblikuju u kosture? Ponekad moramo biti radosni i radi onoga što nas nije zadesilo, a moglo nas je zadesiti.

Dar opskrbe

Imaš li nekakvu sobu? Ako imaš, znaj da ih ima koji spavaju u barakama. Ako si i ti u baraci, pomisli na one koji spavaju pod vedrim nebom. Imaš li nešto da pojedeš danas? Ako prosiš na ulici, oprosti mi, tvoja je bol jača od mojeg pera. Ali ako ipak imaš nešto u pričuvi, požali one koji su gladni, neodjeveni.

Dar zadovoljstva

Bog nas nije naučio da molimo kruh za cijelu godinu. Ako ih umre svake minute stotinu, onda je malo suvišno moliti i za svagdašnji kruh, jer bismo ga lako mogli isprositi za druge koji će ostati iza nas. »Kruh naš svagdašnji daj nam i danas!« I ništa više. Zašto se uznemiruješ za sutra? Sutra mene može i ne biti, ali će Bog i sutra postojati. Pjevaj ovako sa liturgijom: »Iz dana u dan blagoslivljamo tebe!«

2. SUTRA MOŽDA I BOLJE

Žene na Isusovu uskrsnuću: Bile su smetene i nemoćne, tko će im odvaliti težak kamen sa groba. Kad stigoše na grob, kamen je bio odvaljen. Uzalud su jadikovale hiteći prema grobu!

Mjesečna plaća: Kako ću, što ću? Premalo mi je jedva isplivam do kraja mjeseca. Ali bane nešto nepredviđeno: Povišica, snađeš se, proguraš, nisi umro od gladi.

Stav svetaca: Sestre u Lisieux-u se uznemirile, jer je Maloj Tereziji pozlilo. Ona je mirno odgovorila: »Pustite dobrog Boga, da radi što hoće. On zna što treba maloj bebi Tereziji!«

Instrumenti su u orkestru strpljivi: Vijolin svira, a truba šuti i čeka na svoju ulogu. I nisu zavidni: Čelo nastupa solo, a klarinet šuti. Nitko se ne buni radi solo-uloga, radi pauziranja. A mi koji slušamo, kažemo: »Bio je divan koncert!«

Neka onda bude svakog dana, kako Bog i sreća dadne: Koncert po Božjoj narudžbi.

—⊙—

BOŽE, TI SAMO VLADAŠ ZABRANAMA

Čuo sam u razgovoru među ljudima: »Bog nam je zabranio upravo ono što nam je lako i ugodno, a dozvolio je ili naredio ono što je teško . . . Nek zlo proglasi dobrim, i svi će od šale biti sveci!«

1. MAJČIN »NE«

Šteta

»Ne igraj se lopte, sine, soba nije za loptanje!« Ali dijete nije bilo oduševljeno sa majčinom zabranom, pa se igralo čim je majka izišla na tržnicu. I neposlušni sin je oborio s ormara krasnu kristalnu vazu.

Bolest

»Ne pij mi hladne vode kad si vruć, ne kupaj se znojan!« Ali taj »ne« je bio djetetu neugodan. Ono opet prekrši, pa obolilo od plućne upale.

Tragedija

»Ne diraj plin, ne igraj se šibicama, dok se ja vratim iz kina!« Ali ni ovaj put dijete nije poštovalo taj »ne«. I desila se nesreća: Prozor bio zatvoren, dijete navijalo i odvijalo plinski ključ, igralo se vatrometa sa šibicama. I na kraju, eksplozija. Usmrtilo ga nepoštovanje majčine zabrane. Jedno sitno »ne«!

2. GRADSKI »NE«

U zoološkom vrtu

»Medvjed opasan, ne diraj životinje!« Svi su to pročitali, ali jedan posjetilac je ipak izazvao medvjeda, pa mu je odgrizao ruku.

U prometu

»Smanji brzinu na zaokretu«, primio je uputstva svaki vozač. Ali bio je odvažan, i u punoj brzini na zaokretu se sudario, smrvio kola, poginuo.

Nakon rata

»Pažnja, izletnici, zabranjen prolaz!« Ali veseli planinar nije poštovao naloge visokih oficira, i protrčao je kroz minsko polje koje nakon rata još nije bilo posve očišćeno. I mina ga je raznijela, poginuo je.

Ako su čovječji »ne« mudri i čovjeku na korist, zašto bi Božje zabrane bile nepametne? »Mina« će ipak jednom jeknuti, treba samo čekati kraj života!

3. BOŽJI »NE«

Nemoj griješiti!

To zapravo znači: Budi krepostan, čestit. A to je tebi u korist, jer će te i društvo poštovati, a Bog nagraditi.

Ne slušaj đavola!

To zapravo znači: Slijedi svoj zdrav razum, poštenu tradiciju i upute što ti ih je Bog zapisao u Evanđelju.

Ne idi u opasnost!

To zapravo znači: Prihvati Božju ruku koja te vodi pravim putem. Pustiš li je, kliznut ćeš niz strminu.

Izgladnio miš pod sobnim parketima. Nanjušio u blizini slaninu, pa se izvuče iz jazbine i potraži izvore tog divnog mirisa. Dođe, pa ovako uzme mudrovati: Kako su ljudi bedasti! Navukli su komadić slanine, pa nam vješto spremili klopku. Da! Da! Nisam lud, ako samo taknem, klopka će se zatvoriti, i ode meni glava... Ali mogu ipak samo malo pomirisati, jer zaista divno miriše. Približit ću malko nosić ovom zalogaju. — Miris slanine je bio jači od njegova opreza. Najednom se otponac otkači, i on se nađe u zatvoru.

»Ne«! »Ne«! Težak je, ali spašava onoga koji poštuje taj »Ne«.

—⊙—

I BOG ME PODUPIRE U PESIMIZMU

Fridrih II. (1712-86) bio je pruski kralj. Jednom je pisao svom prijatelju Voltaire-u: »Obračunat ćemo sa katoličkom Crkvom, ako je uspijemo pretvoriti u sovu koja u kutu zgurena tužno žmirka«.

»Ako nam uspije«, to znači da će ići malo teže. Znači i to da kršćanstvo još nije postalo sova, koja je inače simbol pesimizma.

1. RADOSNI SVECI

Toma Morus (†1535)

Bio je poslanik Henrika VII., diplomat Henrika VIII., pa onda lord kancelar. Napisao je veoma poznato djelo iz političko-društvenih nauka »Utopiju«. Suprostavio se je Henriku VIII., kad je raskinuo sa Papom. Zato ga kralj dadne g. 1535. smaknuti. Malo prije izvršenja smrtne kazne poklonio je krvniku dva zlatnika, pa mu veselo rekne: »Sretno, krvniče, nemoj promašiti!«

Proglašen je u katoličkoj crkvi svecem.

Terezija Avilska

Iz grada Avile koji se nalazi na visoravni od 1114 metara. U gradu postoji sveučilište od g. 1455. Poznata je kao mistički pisac, kao najveća svetica XVI. stoljeća. Jednog dana je htjela pregaziti potok. Spotakla se, pala, ranila nogu. A onda se našalila: »Zar mi, Isuse, već nije dosta toga!« Pripovijedaju da joj se javio Isus i ovako odgovorio: »Tako ja postupam sa svojim prijateljima«. Terezija se snašla, pa mu duhovito odvratila: »Da! Zato ih imaš tako malo!«

Božja prisutnost i blizina stvara veselje u dušama kršćana, a grijeh je uteg što tišti dušu i unosi u duh bol i tugu.

2. RADOSNA NAUKA

Bog je radost

U njegovoj kući, kako piše sv. Ivan u Apokalipsi, nema plača ni tuge. Bog je svoje nebo ispunio srećom, neumrlošću. Tako on zamišlja i život ljudi nakon smrti. To je u nacrtu, a o nama ovisi što ćemo izabrati.

Bog nije rušilac

Stvara svijet, čovjeka i sve što je oko nas. Mi u ratu bombardiramo Božje djelo, rušimo temelje, zavijamo u crninu udovice, ali Bog to ne čini. Ako i mora stići rušenje tijela na umiranju, Bog će ponovo sve oživjeti na Uskrsnuću.

Sadržaj Božje nauke

Sve kaže jedna riječ: Ljubav! Zar to nije religija optimizma? Tko od nas ne živi rado u ljubavi i od ljubavi? Djeca traže ljubav od roditelja, zaručnici žive od ljubavi, domovina živi od ljubavi svojih građana. Svi!

Opraštanje

Grijeh je teret koji unosi tugu u dušu. Ali i tu ima lijeka: Svaki je grijeh oprostiv pred Bogom, ako uljudno tražimo oproštenje.

Gdje je onda ta Fridrihova sova koja zgureno žmirka na okrajku suhe borove grane?

Naša vjera nije crna ptica koja pjeva tužnu pjesmu. Nama kršćanima se čini da nam pjeva u Božjem društvu ptica na proljetnoj grani ... pred prozorom vječnosti.

Bog je radost, vjerovanje je radost. Zato smo i mi veseli.

—⊙—

NIJE NI BOGU DRAGA BIJEDA

Ljudi vele: »Bog uživa sreću u raju, a nama je prosuo vreću nevolja po glavama!« Kaže sv. Pavao o toj sreći da oko nije vidjelo ni uho čulo, a mi smo se na ovoj Zemlji nagledali i naslušali nevolje i nesreće. Štaviše, Bog nam još i ovako poručio u Evanđelju: »Blago onima koji plaču ... koji gladuju!« Ako je sreća u jauku i plaču i gladovanju, zašto nije i svoj raj ispunio suzama i oskudicom?

1. NE OPET TAKO!

Bog nije gladnu siročad proglasio najsretnijom djecom, a nije ni On kriv za to. Nije ni prosjake ubrojio u sretnike. Šta je onda htio kazati? Izrekao je utjehu, potpisao jamstvo i »kompenzaciju« za sve ono što ovi trpe. Prorekao im je uzvrat iz njegove ruke, ali ne na ovome svijetu, jer On tu i ne boravi, tu i nisu pričuve njegove sreće. Postupio je kao bogati čovjek koji kaže izgladnjelom siromahu: »Pričekaj, strpi se, kad dođeš u moju kuću, imat ćeš što ti srce zaželi ... Što oko nije vidjelo ni uho čulo«.

2. KRIST NIJE PROKLEO DINAR

Nalog

U osnutku kršćanske zajednice postavio je zakon ljubavi, altruizma, uzajamnosti: »Što učinite jednom od ovih malenih, meni ste učinili«. Na taj način je odobrio sticanje, a preporučio darivanje i potpomaganje.

Kristova praksa

Stigao je do nas kao siromah, ali nije prezreo novac, jer je u prepirci o porezu naredio da se isplate dugovi. Bolesnike je ozdravljao, da mogu raditi i zaraditi za svoju obitelj. Čak je i mrtvace vraćao iz grobova u život, u posao.

Ekonomska čudesa

Sjećate se onih stranica iz Evanđelja gdje se pripovijeda o čudesnom ribolovu? Sjećate se umnoženog kruha? Kad bi mu bila ljudska nevolja »deseta briga«, pustio bi ribare da se muče praznom mrežom. Zašto bi umnožio kruh? Sve ovo kazuje, kako bi on htio i našu Zemlju usrećiti, da ga u tom poslu ne ometaju ljudi. Raskošno je obogatio zemlju pšenicom, voćem i povrćem, šumama i rudnicima. Ali mi smo postavili granice, mi smo viknuli: »Ovo je prag moje kuće, tu je granica moje njive.

3. ALI POSTOJI LUDILO DINARA

Briga

Bogat si? Zar te ne muči strah pred inflacijom? Kolike brige te izjedaju? Znaju li milijarderi kako izgleda leptir, gusjenica na kupusu?

Materijaliziran duh

Obijesnom bogatunu je draži briljantni prsten, nego li čovjek. Draži mu je lov na jelene, nego li nedjeljna misa. Draži mu je dinar, nego li Bog.

Praznina

Ako je sva sreća u blagu, zašto su i milioneri nesretni? Ako je sva sreća u novcu, zašto se milijarderi ubijaju?

Godine 1808. dođe na prijemni ispit dječak Schubert. Bio je jednostavno obučen, u nekom bijelom odijelu. Narugaše mu se: »Naprijed, mali mlinaru!« Ali kad je dječak sjeo uz klavir, nastao je tajac. Profesor Salieri je izjavio: »Ovo je najbolji đak!«

Bijednici, patnici, gladni i žedni! I pod vašim žuljavim prstima skriva se veliko blago. Kad ga Bog na kraju života otkrije, razumijet ćete Isusovu riječ: »Blago onima koji gladuju!«

—⊙—

ZLI UŽIVAJU, A DOBRI TRPE

1. JEDAN MALI RAČUN

Nema zlih ljudi!

Nisam još nikada čuo nekoga da je o sebi govorio: »Ja sam zao kao vrag!« To kažemo za druge. Ako svi o sebi vele da su dobri, onda i »nema« zlih ljudi.

Jedinica mjere

Zločesti uživaju? Istina je. Ali da li si ti dobar? Sveci su trpjeli i bili su dobri. Oni se nisu tužili, nisu »gunđali«. Čim u patnji prosvjeduješ, ubrojio si se u one »koji uživaju«.

I uživanje ima kraj

Prođe ljeto, dođe zima. Prođe dan, stigne noć. Prođe život, odnese ga smrt. Engleska je g. 1914. imala 33,5 miliona kilometara četvornih kolonijalnih zemalja. Kao da je imala 130 Jugoslavija! Ali danas se suzio taj opseg. Suzuje se krug svakoj sreći, dok se na smrti ne pretvori u jednu tačku.

2. BOG NIJE KRIV

Dizalica

Bilo je to na obali. Otkačio se teret i ubio radnika. Ne smijemo vikati:»Šta, Bože, radiš!« Ne! Potražimo radije neopreznog upravljača na dizalici.

Glad

Od tri milijarde ljudi 70% nije dovoljno hranjeno. Tko je kriv? Bog je dao njive, pšenicu, sunce i kišu. A ljudi su zatvorili svoje ruke u ubojitu pesnicu mjesto da raširе dlanove za darivanje.

Rat

Prošli rat je samo bombama pobio 19 miliona ljudi, srušio 30 miliona stanova. Bog nije natovario ni jedan avion bombama, nije ni izdao nalog za rat.

»Dobri trpe« ... U zatvorima nisu sve sveci, u pijanice nađeš bijede i tučnjave, u lijenčine nema blaga, među lopovima nema prijatljestva. Ako ovi trpe, ne trpe zato što su bili dobri.

A Bog? Ni u jednoj sudnici na svijetu nećete naći ime Božje upleteno u neko zlodjelo. Za sve zločine na ovom svijetu suci okrive čovjeka. Pa i u Pilatovu sudu javno je istaknuta Božja nedužnost.

3. NEMA ČUDESA »PO ŽELJAMA SLUŠAČA«

Nož! — Može zaklati čovjeka, a može lijepo narezati Gavrilovićevu salamu. Zar ćemo tražiti od Boga, da nož naoštri za salamu, a otupi kod ubijanja?

Željezo! — Padne sa krova i ubije prosjaka. Zar će Bog željezo u padu pretvoriti u slamu, a opet ga osnaživati kod gradnje mostova?

Pero! — Piše divnu pjesmú o Božjoj dobroti, a može napisati i najtežu pogrdu protiv njegova opstanka. Zar ćemo tražiti od Boga da pero napuni crnilom, dok ono piše pjesmu, a isuši ga kad piše protiv njega pogrde?

———

Mi bismo htjeli nemoguće: Da nož bude u isto vrijeme i oštar i tup, da željezo bude i teško i lagano, da pero bude puno i prazno.

Mi bismo možda željeli: Da Bog u brodolomu potopi zle, a dobre izvuče suhe na obalu. Možda bismo i to tražili, da u potresu sruši zlima kuće, a dobrima

sagradi još veće? Ili možda ovo: Da zle zarazi tifusom, a dobre pošalje besplatno na godišnji odmor? . . . Tako nešto će i biti, ali ne sada. Bog će svjedodžbe podijeliti nakon naše smrti!

A do tada nek nas tješi Chateaubriand-ova izjava: »U času smrti bit će nam svjedeno, da li smo ovdje bili sretni ili nesretni«.

Bit će važno što smo ponijeli sa sobom, i što nas tamo čeka!

— ⊙ —

ŽIVOTINJE, PROGOVORITE!

Bio sam još mali dječak, kad sam promatrao ovaj prizor pod prozorom svoje kuće na selu: Lastavici ispadoše dva ptića iz gnijezda. Približila se mačka, a cijelo jato lastavica se uskomešalo, kričalo, mahalo krilima i obaralo na mačku. I »Djeca« su kroz to vrijeme bila zaštićena . . . Prođe neki čovjek i potiho uzdahne, dobro se toga sjećam: »Životinje, progovorite, kažite ljudima što je briga i ljubav!«

1. DRUŠTVENI ŽIVOT

Mravi

Ima ih više od 5,000 vrsti. Jedan drugoga poznaju po mirisu, možda se zato i opipnu ticalima na prolazu. Sređeni su u vojnike i radnike. Udruženje!

Pčele

Pripovijedaju pčelari da ih u jednome roju ima 40 do 60 tisuća. I one su svrstane u radilice, stražarice i grijalice. Prve sabiru med, druge čuvaju ulaz u košnicu, treće griju legla kao što i kvočka leži na jajima. I opet jedna zadruga.

A ljudi?

Pored milijardera prolaze gladni siromasi, pored učenjaka šeću kreteni kojima ima pomoći, ali nemaju novca za školovanje. Susjed zavidi susjedu, djevojka

mrzi prijateljicu, jer joj je momak lijep. Narod diže rat, da pobije nekoliko miliona ljudi. Zadruga zlih kojima je darovan mozak za razliku od životinje!

2. VJERNOST

Pas! — Lovački prati lovca, čuvar straži pred gospodorevom kućom, ovčar štiti ovce pred vukovima. Nemaju pameti, a služe nam za uzor.

A Ljudi? — Nevjerni su domovini, pa ih nazivamo izdajicama. Nevjerni su u braku, pa ih proglašujemo propalicama. Nevjerni su Bogu, i svojoj vjeri, pa su se svrstali u grešnike . . . Neka žena o svom pokojnom mužu reče: »Bio je više pas, nego li čovjek!« A na grob je njegov pas više puta nakon svježe smrti dolazio, dočim njegova žena nije!

3. MAJČINSKI OSJEĆAJ

Klokan! — Mužjak je visok do dva metra, u opasnosti može skočiti do 9 metara, trči sa brzinom od 80 km na sat. Njegova ženka, kad je progonjena, sakriva u trku svoje »čedo« u grmlje, pa bježi kao da joj je mladunče u torbici. Spasi li se, vraća se po svoje dijete.

A žene? — Traže od liječnika, da im dijete u utrobi ubije, da ga vadi komadić po komadić. I nisu gonjene od neprijatelja.

4. SLAVA BOGU!

Ptice! — U našim krajevima imamo oko 130 vrsti ptica. Razletjele su se po šumama, njivama i po moru. Pjevice imaju 7 do 9 mišića što im služe za »strune« pri muziciranju. Do danas nisu prestale pjevati.

A ljudi? — Primili su i oni glasnice, jezik, pa su se »raspjevali« psovkama, pogrdama, klevetama. Ne svi. Ali u ptičjem carstvu sve pjevaju kako valja!

»Slobodna Dalmacija« od 24. XI. 1961. donijela je članak pod naslovom »Ja sam ti mali bog«. Čitamo tu i ovo: »Bolničarka je mali bog pacijentu koji već sat vremena moli čašu vode. Šalterski činovnik je mali bog koji svima veli: dođite sutra!«

Možda su pogani životinje pretvorili u bogove i zato što su vidjeli da su bolje od ljudi. Nije ni čudno, kad nam u mnogočemu životinje mogu pokazati što je dobro, a što je zlo!

MLADENAČKE SMICALICE

MLADI SMO, MOŽEMO ŠTO HOĆEMO

U prirodi se razgojilo oko 750,000 vrsti kukaca. Među njima je i skarabej, koji može nositi teret 850 puta teži od težine svoga tijela. Kad na to mislim, pomislim na čovječji duh: Zar taj veliki duh ne bi mogao podnositi svu težinu nagona, sav teret svojih tjelesnih sklonosti? . . . Skarabej prima u letu 50 puta više kisika, nego li u stanju mirovanja. Zar onda ne bi mogao i moj duh poletjeti malko iznad tijela, razgibati se u visinama, gdje je zrak čistiji, a dobrota prihvatljivija?

1. IMA LI RAZLIKE?

Bivša životinja?

Predpostavimo da je čovjek razvojem nastao od životinja, pa šta onda? Sada više nije životinja, mogao bi biti tek »životinja u penziji«. Možete li zamisliti da profesor sa dovršenim fakultetom tjera obruč po ulici kao predškolski deran? Smije li onda čovjek, makar i potekao od životinja, ponašati se kao životinja pri ovako razvijenom mozgu, osjećaju i volji?

Psihologija silaska

Kada ste na vrhu tornja zagrebačke katedrale, lako ćete osjetiti vrtoglavicu. Kako pomalo silazite, tako je vrtoglavica sve manja. Kad ste na tlu, više nema strmine, ne možete više pasti sa visine . . . »Možemo što hoćemo« je izraz sa tla, sa najniže stepenice. Dublje se ne može stići, jer smo već u blatu, među životinjama.

2. »TO JE PRIRODNO«

I ovo je prirodno:

Grom udara posve prirodno, ali si mrtav ako te pogodi. Kiša pada prirodno, ali pokisneš, ako te snađe bez opreme. Padobranac pada sasvim prirodno, ali spušta se u grob, ako mu zataji padobran. I iživljavanje je prirodno, ali da li je i kulturno, dozvoljeno?

Prednost

Tijelo je vaza, duša je cvijet. Što je važnije: Vaza sa zemljom ili cvijet? Tijelo je okvir, duša je slika. Pokušajte otkupiti u muzeju sliku milionske vrijednosti, pa upitajte koliko stoji njezin okvir. Okvir može izraditi i zanatlija, a sliku radi samo umjetnik. Razlika je u porijeklu i u cijeni.

3. »TKO MI MOŽE ZABRANITI«?

U jednoj našoj školi anketirani su učenici i učenice. Upiti su sadržavali seksualne probleme. Neka učenica je napisala: »Tko mi može zabraniti da se iživljavam sa kime ja hoću!«

Postoji dijeta!

Sol je hrani pothrebna, ali je nekima liječnik to zabranio. Mast je potrebna kao začin u hrani, ali je i ona nekima zabranjena. Zar duša nema dijete?

Postoji nalog!

»Ne sagriješi bludno!« To je izvadak iz Evanđelja, a ne iz našeg šaljivog Lista. Ova izjava će biti i provjerena kroz sve živote ljudi.

»Možemo što hoćemo, jer smo mladi!» . . . Možeš li u dućanu pokrasti satove? Možeš, ali ćeš dospjeti na sud. Smiješ li izbiti susjedovoj ženi oko, jer si još mlad? Možeš li otkazati državi vojnu obavezu, jer si mlad i jer možeš što hoćeš? Usudiš li se u školi kazati da su dva više dva pet, jer si mlad i možeš što hoćeš? . . . Ne možemo sve što hoćemo!

»Mlad sam, mogu što hoću!« . . . U redu! I Bog je mlad i vječno svježi gospodar, pa će i On učiniti što hoće.

—⊙—

SVE NAM JE DOZVOLJENO, JER SE MI VOLIMO

Život bi presušio kao potok, kad bi naša omladina bila bez ljubavi. Ali presuši i duša, kad se tijelo podruguje ljubavi. Magnus Stefansson u pjesmi »Izgon« piše: »Bio sam u tvojoj ljubavi kao u raju. U raju sam sagriješio, pa sam prognan iz raja«.

1. ZABRANA

Običaji ti ne dozvole da živiš sada na način ljudi iz trećeg stoljeća prije Krista. Bio bi u tom slučaju smiješan.

Krivični zakoni ti ne dopuštaju da činiš što te volja u društvu. Bio bi u slučaju prekršaja kažnjen od naših sudaca.

Moda ti ne dopušta da se nosiš danas kao što se odijevalo u XVI. stoljeću.

Ni Bog ti ne dozvoljava da se ponašaš kao da Njega na nebu nema!

2. TI SI NA GUBITKU

Gubiš prijateljstvo sa svojim Bogom radi nedozvoljenog iživljavanja sa tvojim zaručnikom. Više gubiš pred Bogom, nego li dobiješ u tom susretu.

Gubiš lutriju. Moral od tebe traži mali uložak: Malo strpljenja do braka, a onda neka vas Bog blagoslovi! Ako taj mali ulog izostaviš, gubiš dragocijenu lutriju na nebu.

A dobit ćeš kaznu! Što bi bilo od djeteta, kad ga majka ne bi nikada za zlo kaznila? Što bi bilo od naših đaka, kad bi profesori ukinuli jedinice i kazne? Što bi bilo od svih nas, kad bi policija pustila lopove i zlikovce da mirno kruže po našim ulicama kao jastrebovi po planinama?

A misliš li da je Bog od njih nemarniji? Zar zaista misliš da je Bog zaspao ili boluje od gripe?

»Sve nam je dozvoljeno« ... Nisu ni Bogu sputane ruke!

3. SREĆA U OPASNOSTI

Vjernost — Poslužili ste se bračnim pravom prije braka? A gdje je tom mladiću garancija da ti nećeš u braku biti tako »laka roba«, kad te on može tako jeftino »kupiti«? Nije li tvoje iživljavanje preuranjeni dokaz bračne nevjere?

Praznina! — Tajna je otkrivena prije sklopljenog braka. Nije li i to jedan manjak novosti i privlačnosti budućeg braka? Što vam može donijeti novi zajednički život, osim novog stana, ormara, frižidera?

Brak je nepročitani roman. Što ćete »čitati«, ako ste sve već nekoliko puta pročitali. Da li će vam biti zanimljiv, kao što bi bio da ga pod blagoslovom »čitate« prvi put, u miru i u zakonitosti?

Brak je neispijena čaša. Što ćete piti, ako ste je ispili prije braka?

»Sve nam je dozvoljeno, jer se volimo« ... Možeš li na Fakultetu dobiti diplomu prije nego li završiš Fakultet? Možeš li pisati treći čin Opere prije nego se spremiš prvim i drugim činom? Možeš li natjerati trešnjicu da u nekoliko dana naraste četiri metra? ... Sve ima svoje vrijeme!

Ne možeš svetkovati Uskrs prije Velikog Petka. To je svima jasno!

»Ali mi se volimo« ... Volimo i mi vino, ali nećemo ispiti šest litara, pa se valjati po gradskim ulicama kao pijanci. Volimo svi mi i odmor, ali nećemo zato napustiti radna mjesta po svojoj volji.

»Umjetnost ljubavi nije zbirka recepata za nasladu« (J. Guiton).

HAJDE, DJEVOJKO, DA SE PROVEDEMO!

Bio čovjek u mlinu, mlio pšenicu, pa se i naprašio. Lako ćeš ga prepoznati gdje je bio .. Misliš li da nitko ne vidi prašinu što je prekrila dušu? Misliš li da možeš posve neoštećen protrčati kroz vatru?

Bio mladić sa djevojkom, šetali su i razgovarali, ali ona nije mogla sve majci ispričati. Zašto?

1. KRAĐA

Lopov

Teška riječ. Ali je na mjestu. Eto, živio je u susjedstvu, posudio je u prijatelja 200,000 dinara. Pobjegao je u inostranstvo, a novac nije vratio. Ljudi su ga proglasili lopovom.

Mladić

Bio je lijep i djevojke su se otimale za njega. A on se koristio svojim tjelesnim darovima. Provodio je mladalačke dane, djevojke su mu vjerovale, jer su se sve nadale. Ali prevarene su ... I to je krađa: Djevojci si pokrao godine, jer je kroz to vrijeme bila »blokirana«, a možda bi u to vrijeme mogla naći muža. Pokrao si joj srce, jer prevarena djevojka neće više nikada iskreno ljubiti. Pokrao si joj vjeru u život, jer je izgubila povjerenje u muški svijet. Pokrao si joj sreću, jer si se koristio njezinim prisustvom, a drugu si oženio.

2. KOMEDIJA

Na pozornici

Možemo to vidjeti u kazalištu: Igra ulogu grofa, a kod kuće nije grof, već obični glumac sa završenom umjetničkom akademijom. Igra vješto ulogu svećenika, a u privatnom životu i ne ulazi u crkvu. Takva je gluma.

U ljubavi

Igra ulogu zaručnika, a hoda sa drugom. Svakoj obećaje ženidbu, a ni jednu od tih neće ženiti. Igra ulogu preuranjenog muža, a braka još nije sklopio ...

Komedija! Ali bez smijeha. U kazalištu se komediji smijemo, a ovdje bismo rado zaplakali. Ako su nam suze presušile, ili smo možda navikli na ova izrugivanja, ovalažit će se oči djevojkama kojima se to dogodilo.

3. ŠTA OD NAS UČINISTE!

Tako povikaše prevarene djevojke. Plakale su i proklinjale su ljubav. Upravljate tenkovima, raketama, svemirskim brodovima, a ne znate djevojku povesti u sreću!

Ne dozvolite svojoj djevojci ni riječi progovoriti sa kolegom, a vi hodate sa pet ili šest djevojaka!

Razbučili ste se muškošću, gazdinstvom, a ne znate ni jedan sat sa djevojkom prošetati, a da ne izgubite gospodstvo nad sobom!

Obećavate sreću, a nas ste unesrećili. Nudite radost, a mi plačemo!

»Hodam sa djevojkom, ali tako tek da se malo provedem« ... To je isto kao da mi kažeš: Kupio sam trešnje, pojest ću ih, a koštice ću baciti u smeće. Kupio sam limun, kad ga ispijem, bacit ću ga u kantu za smeće. Kupio sam novi ogrtač, kad ga iznosim, prodat ću ga u komisionoj radnji. Našao sam zgodnu djevojku, i kad se provedem, pustit ću je, nek je bira tko hoće.

Djevojke, žene! Vi niste ispljuvana koštica, ni iscijeđeni limun, ni iznošena haljina u komisionom dućanu. Zar ne vidite, da ste izrabljene?

To je krađa i žalosna komedija!

Otvorite oči, ima još momaka koji vas poštuju.

—⊙—

»JA NE MISLIM NA ZLO«, ODGOVORI DJEVOJKA

Nalazim se pred filmskim izlogom: Blistavo izmaštovljen oglas, nekoliko privlačnih crteža. Kupim ulaznicu, uđem. A nakon filma odlazim razočaran. Prevarila me je reklama. Nalazim se pred ukusno sređenim izlogom tkanina. Uđem, kupim tri metra i četvrt, te sašijem odijelo. Nakon godine dana odijelo mi se gotovo raspalo. Prevario me je raskošan izlog. Nalazim se na šetalištu. Opazio sam divnu djevojku, uredila se kao filmski izlog. Slijedio sam je, našli smo se.

Voziš li sa 30 km na sat, nećeš lako doživjeti sudar. Voziš li sa 180 km na sat, već si u opasnosti, jer je prevelika brzina za gradske ulice. Eto, tako mi izgleda izazovno ponašanje djevojke: Kao roba u izlogu, kao pojačana vožnja. Sudar, lom nije daleko.

1. ODIJEVANJE: GLEDAJ ME!

Na televizijskom prozoru

Muškarci su manje stidljivi, a uvijek su čednije odjeveni, nego li žene. Muškarci se trude da nam pokažu glumu ili dostave vijesti, a žene se trude da nam pokažu tijelo, i dio odijela.

Na koncertu

Muškarci odjeveni do vrata, čak su kravatom stegli i vrat. A žene su ostavile jednu trećinu tijela u golotinji.

Na kupanju

Pogledajte kostime. Kakve li razlike! Splitski »Pomet« je veoma kratko i duhovito to ispričao: Bila neka žena i mučila muža, da joj kupi novi kostim za kupanje. On nije htio. Jednog dana vratio se iz ureda, a ona mu reče: »Vidiš, ipak sam postigla što sam htjela. Sašila sam od tvoje kravate bikini, i još mi je preostalo svile!«

2. PONAŠANJE: EVO ME!

Podsmijeh

Na prolazu, »bez veze«, kako danas vele. Prođe neki mladić, nasmiješi se. I to je za nju dovoljni poziv. Zapitkuje gdje stanuje, tko je, traži ga.

Pozdrav

Prijateljica joj prenese pozdrav od mladića iz jučerašnjeg plesa. Nije ga ni vidjela. A on tek tako kuša, postavlja meku na udicu, da se pozabavi. I sutradan već se vozila sa njime na vespi.

Riječ

Jedna laskava riječ, pa ostavlja školski sat, da ga provede sa njim. Samo jedna riječ nepoznata mladića, pa će majci izreći litanije laži, da se sa njim sastane.

A znate li, djevojke, šta vele muškarci u svom intimnom društvu? Mi možemo od djevojaka postići samo toliko, koliko nam one dozvole!

»Ne mislim na zlo« . . . Nije zlo mislio ni radnik, kad je bacio opušak cigarete, pa je zapalio barutarnicu. Nije zlo mislila ni krava u okolici Chicaga, kad je rogovima u štali oborila svijetiljku, pa je tada izgorio čitav grad. Nije zlo mislio ni putnik iz Amerike, kad je donio filokseru, pa je već g. 1880. bila sva Evropa zaražena, te je u Francuskoj kroz 15 godina bilo uništeno oko milion hektara vinograda. Nije zlo mislio ni šofer koji je krenuo ne pogledavši bremzu, pa se srušio pod cestu.

Nije na zlo mislila ni djevojka, ali je poštenje otišlo.

Neki fotograf napisao je u svom izlogu: »Slikam vaš stvarni izgled za 1 dolar, kako vi sebe zamišljate za dolar i pol.«

Ostanite pri cijeni od jednog dolara!

—⊙—

ZALJUBLJENA, A JOŠ JOJ NIJE NI 14 GODINA!

Zvijezda Vega putuje prema našoj Zemlji sa 50,000 km na sat. Tako je daleko od nas, da će stići do 560,000 godina. Djevojke kažu da je i ljubav jedna zvijezda što se odjednom javi na nebu njihova srca. Ali se meni čini da će prije stići na cilj Vega, nego li ljubav 14-tih godina.

1. ZAŠTO?

Fiziološki prelaz

U ovim malim godinama ona osjeća vidne dokaze dozrijevanja, ali nije još dozrela. Doduše, već je odbacila lutkice iz ruku i ostavila ih djevojčicama ispod deset godina, ali njezina struktura je još slična lutki. Ona ipak ljubavlju želi dokazati, da je djevojka, iako tek dozrijeva u djevojku.

Psihološki ponos

To su godine, kad ona gori od želje za samostalnošću. »Nisam više djevojčica, koju mama oblači!« Odatle se javlja taj njihov veliki ponos, što ih nagoni da se otrgnu iz majčine ruke. Radi toga se vezuje ljubavlju izvan roditeljske kuće, da bi i javnosti dokazala svoju »zrelost«. Sve je u redu, ali će ona tek sa osamnaest godina biti djevojka.

U tijelu imamo 234 kosti i 150 zglobova. Ovo nam je potrebno da se možemo kretati i da možemo raditi. Ali psihičko-fizički skelet djevojke 14-tih godina nije uporedo dozrijevao sa njezinim kostima i zglobovima: Nek ljubav čeka! Dijete koje je tek prohodalo, ne može u planinare!

2. PRIVREMENA »GRIPA«

Prvi dojmovi

Prvi put si u novom gradu. Ne poznaš sve ulice, ne znaš sve zavoje. Nakon jedne do dvije godine već znaš šta sve ima u tom gradu. Takav je i ulaz u predvorje djevojaštva. Mlada ljubav je nesigurna, ne temelji se na iskustvu. Slična je čovjeku koji gleda muzej samo sa vanjštine, pa drugima pripovijeda šta sve u muzeju ima.

Neiskustvo

Da li ste ikada poučavali dijete u klaviru? Ako jeste, mogli ste opaziti ovu redovitu pojavu: Prve sitne Sonatine dijete svira kod otvorena prozora, da ga prolaznici čuju kako »divno« svira. Njegovi prvi dojmovi, njegovo prvo gospodarenje sa notama izgleda mu

vrijedno večernjeg koncerta. Ali kad završi Muzičku Školu, neće vam više ni kod otvorenog ni zatvorenog prozora odsvirati dječju Sonatinu. Zašto? Jer mu je prošireno muzičko znanje pokazalo što je to neznanje.

Liječnici nam kažu da dužina živčanih niti u čovjeku iznosi oko 480,000 km. Vele da mozak ima 14 milijardi nervnih ćelija. A pedagozi nam ističu da svu ovu strukturu treba u ovim sitnim godinama upotrebiti za školovanje i za odgoj. Sve ostalo neka čeka zrelije godine!

———

Atomska bomba ima trovrsnu razornu moć: Ruši, stvara golemu temperaturu, ubija radio-aktivnim zrakama. Prerana ljubav je slična ovoj bombi: Ruši u obitelji, u školi, u moralu, jer mozak sve ne može još razumijeti. Stvara preuranjenu temperaturu srca, pa svijest i odgovornost strada. Zarazi čitavo tijelo seksualnim nagonom, a tijelo još nije dozrelo za taj pothvat.

Četrnaest godina! Moram kazati: Djevojčice! U tim godinama nitko nije postao profesor, liječnik, advokat. Ne možeš ni ti biti zaljubljena, jer i ljubav treba vremena, iskustva i životnog školovanja.

—⊙—

ONA VOLI NJEGA, A ON VOLI VINO

Pripovijeda kineška priča: Čuang Ci lutao po šumi. Pokraj šume opazi neku ženu, kako nad svježim gobom maše lepezom, kao da je mahnita! Bilo mu čudno, pa je upita: »Šta radite, gospođo?« Ona se uspravi, pa mu reče: »Na smrti me je moj muž zamolio da se ne udajem, dok se zemlja na njegovu grobu ne osuši. I evo, mašem lepezom, da se ta zemlja što prije osuši.«

Nemojte mi zamjeriti, ali čini mi se da bi ova lepeza bila potrebna svakoj djevojci koja se kani udati za pijanicu.

1. LEGRAIN-OV RAČUN

Pariski liječnik je ispitivao 215 obitelji odanih alkoholu kroz tri pokoljenja. Djeca iz ovih obitelji su bila: Kriminalci 16%, padavičari 17%, umobolni 19%, alkoholičari 50%, degenerici 50%. Gospodin Legrain ističe da su neki od njih bili u isto vrijeme i alkoholičari i degenerici, kriminalci i umobolni, itd.

Šta će ti, djevojko, ljubav alkoholne krvi? Šta će ti brak, ako do svoje kuće moraš graditi bolnicu za umobolne?

2. REZULTATI

Psihički

Alkohol oslabi volju: Kakva »odlučna« muža možeš imati? Oslabi osjećaj odgovornosti: Za koga su onda bračne obaveze i briga za obitelj? Postoji opasnost ludila: Tko će tvoje obiteljske nevolje sa tobom dijediti? Javljaju se u teškom stanju viđenja, halucinacije: Tko će taj »film« podnositi?

Organski

Ne slušaj mene, slušaj medicinu. A ona ti kaže da alkohol izaziva ova oboljenja na tijelu: Upalu želučane sluznice, oštećenje jetara, arteriosklerozu, smetnje u mozgu, bolest srca.

Društveni

Prometne nesreće ponajčešće su plod alkohola. Zato se nakon nesreće ispituje postotak alkohola u krvi. U vinu su tučnjave, neredi, kriminal, bračne nevjere, ispražnjivanje lisnice, osiromašenje obitelji.

Moralni

Mjesto krvi u krvotoku teče alkohol, mjesto svijesti u mozgu ušančila se neodgovornost, mjesto lijepe riječi psovka, mjesto zdravlja svakovrsna oboljenja, mjesto radosti tuga, mjesto dobrote grijeh.

Ljubav je slična lijepoj jedrilici na moru. Sve je u redu, dok nema kvara ili oluje. Ali ima tisuću stvari na moru i u čamcu koje mogu zatajiti i donijeti brodolom, utapljanje, smrt.

Dr Bezzola je rekao: »Svaka kaplja alkohola kod oca znači kap bedastoće kod sina!«

U kineskoj priči je žena pokušala lepezom osušiti svježu zemlju na humku pokojnog muža. Šta će djevojka koja voli mladića, zaljubljena u vino? Da li joj je prerano kupiti lepezu? Nek je kupi, nek lepezom prohladi svoje srce, da joj se ljubav što prije ohladi.

Težak je ovaj savjet, jer ljubav ne pozna zapovijedi. Treba ipak birati, između lepeze i sreće!

OBITELJ

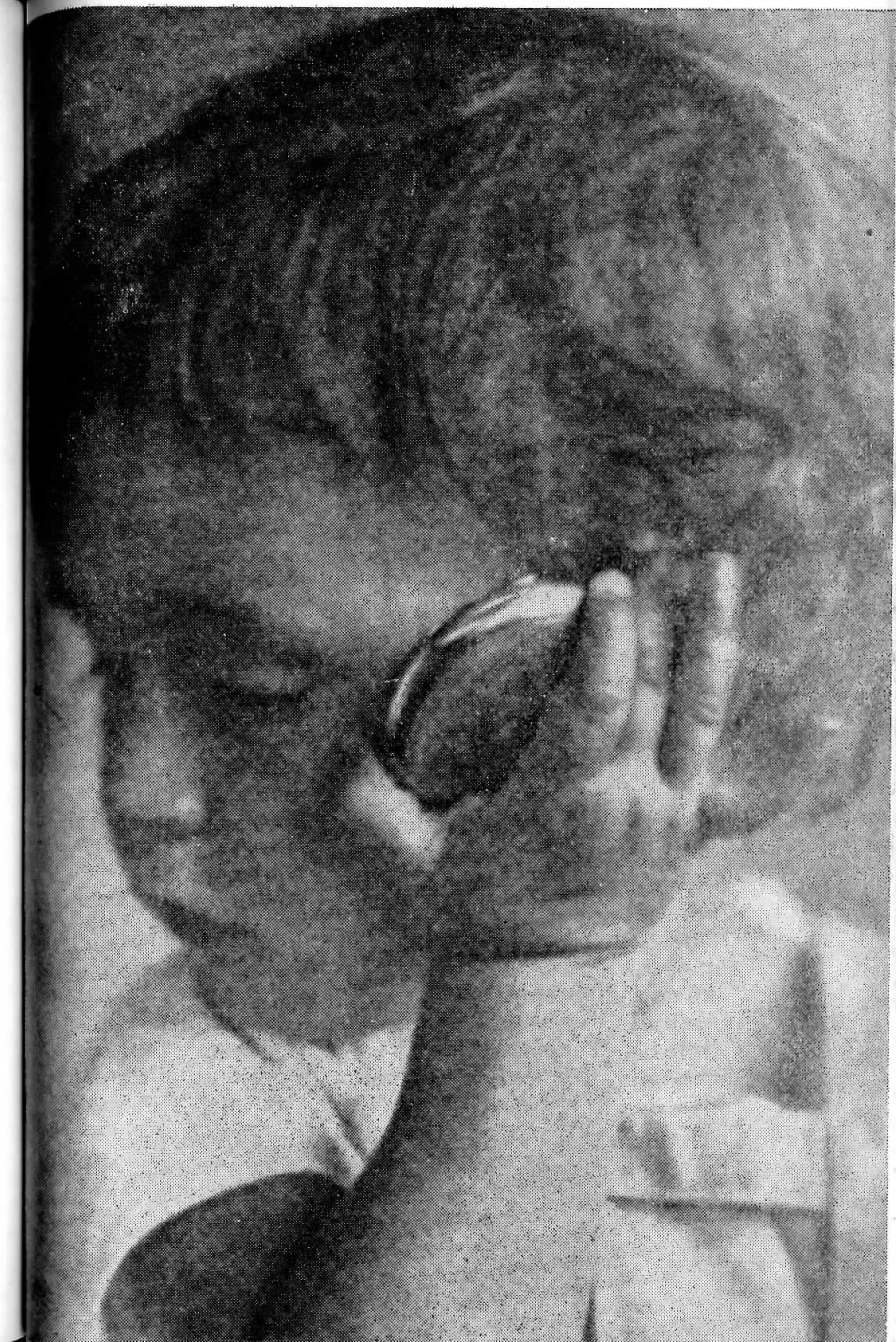

JA SAM SRETNA ŽENA, A JA NISAM!

Zašto Medeni Mjesec, pita André Maurois, završi pomalo mutnim talogom?

1. NE SAMO TIJELO

Ono se posvagdašnji

Sjedimo na obali Jadrana i dugo vremena gledamo u daljini, na pučini osamljeni otočić. Privlačio nas je, zvao nas je. Bio je čaroban. Jednog dana smo dojedrili čamcem, pregledali ga. Nije nam izgledao onako lijep iz blizine, kako nam se ukazivao u mašti iz daljine. I slika je gledana iz daljine ljepša, nego li iz neposredne blizine. Slika što nam godinama visi na zidu gostinjske sobe, biva ponešto manje zanimljiva . . .

Upoznali ste se bolje, znate više i tačnije sve jedan o drugome, vrline i mane. Pomalo preuzimate mjesto lijepe slike, koja duže vremena visi na zidu.

Ono stari

Između mnogih žena izabrao si samo svoju. I ti si pristala samo uz jednoga. Bili ste jedan drugome ideal. Ali oči nemaju više sjaja kao u mladalačkim danima. Crte lica ispisuju bore, živahnost se pretalila u ozbiljnost, seksus nije više osnovica svega. Tijelo stari, nostaglija za lijepim, mladim danima postavlja problem.

Ako sreću temljimo na tijelu i na njegovim darovima, sreća će stariti uporedo sa tijelom. Kao vatra: Plane, gori i dogori, a ostane samo šačica pepela.

2. POTREBNA JE I DUŠA

Sve zrelija

U ekonomskim brigama naučili ste se dijeliti kruh u dvoje, u troje, u toliko ustiju koliko vas sjedi za stolom. U stručnom obrazovanju otkrili ste obostranu vrijednost. U religiji ste stekli povjerenja u Boga. U moralnim propisima postavili ste temelje gospodstvu nad tijelom. Sve više i na više. Pronašli ste nešto što ne stari, što je izvan tijela, što ne umire, što je otisak Božje slike.

Jabuka na stablu stari, ali je sve crvenija, zrelija i ukusnija!

Sve bogatija

Godine prolaze, ali vas one ne žaloste, jer vas veseli iskustvo što ste ga stekli u obiteljskom životu. Djeca rastu, a vi ste ponosni da ste ih darovali svom narodu kao novu pomoć u radu. U vašoj prošlosti ima mnogo blaga: Razumijevanja, opraštanja, suzdržavanja, molitava. Sve je ovo kao neki kapital što ste ga uložili, pa vam porastom godina rastu i kamati.

Vele da je bračni život vrt. U vrtu ima zemlje i cvijeća. Ako svu sreću tražimo u seksusu, u braku je ostala samo zemlja. Potrebno je i cvijeće . . . ljubav . . . duša.

Strnadica Žutovoljka uplete u svoje gnijezdo: 630 konjskih struna, 1755 dlačica, 195 grama pirike, 20 listova runjike, 35 grama ovčije vune.

Sjenica Dugorepa savije samo u unutrašnjosti svoga gnijezda oko 2379 fazanovih pera.

Sa koliko pažnje i ljubavi ove ptice čuvaju sreću svog gnijezda! Vaše obiteljsko gnijezdo će biti sretno, ako osim tijela u svoj stan upletete i svoju dušu.

NAŠ BRAK JE SRETAN, MOŽDA NISMO NORMALNI

U filmu »Čovjek u sivom« žena je doznala da njezin muž ima nezakonite djece iz prošlog rata, pa sjedne u auto, bježi, luta, napušta obitelj. I to je za nju bilo normalno. Ali njihov advokat ih je uspio smiriti, ponovo sjediniti. Na kraju rasprave je advokat uzdahnuo: »Sada mi se čini da je sav svijet sretan!« Za advokata je ovo bilo normalno.

1. »VEĆINA« NIJE UVIJEK MJERILO

U školi

Od stotinu đaka devedeset ih je izgubilo godinu. Desetorica su prošli godinu, i izgledaju nam iznimke. Ali normalno je proći, a ne izgubiti godinu.

U krčmi

Trideset ih je u pijanom stanju. Upadne neki trijezni gospodin, a pijanci ga uzeše u sprdnju. Normalno je ipak biti trijezan, iako pijanci trijezna čovjeka smatraju budalom i iznimkom.

U ludnici

Luđaci misle da je njihov liječnik lud, pa se opiru njegovim medicinskim savjetima. Normalno je ipak biti normalan, ne biti u ludnici, već na poslu.

U obitelji

Mnogi brakovi se lome kao suha grana, tope se kao dotrajali brod, umiru kao staromodna pjesma. Polomljeni, potopljeni, ispjevani se čude starima, pa ih nazivaju čudacima, možda i abnormalnima. Ali normalno je biti sretan, živjeti u miru, ostati na okupu oko stola sve do groba. U radosti i u suzi!

2. PRAVILO JE ZA SVAKOGA

Jedinstvo

Vi koji ste u svojoj obitelji sretni, normalni ste, nadnormalni ste. Zašto? Jer niste kukavički napustili svoje gnijezdo, pa kradomice ušli u tuđe. Sačuvali ste jedno mišljenje, jedno srce, jednu kuću, jedno obećanje, jedan život.

Djeca

Normalni ste, jer su vaša djeca uz svoga oca i uz svoju majku, a ne uz očuha i uz maćehu. Djeca su pod vašim okom, a ne pod nadzorom ulice ili sirotišta.

Pomaganje

Normalni ste, jer u zajednici stičete i po diktatu srca međusobno dijelite, možda i oskudijevate. Ali je rame do ramena, srce do srca.

Nevolje

Normalni ste, jer znate preskočiti sudare, ili u sudarima izvući živu sreću, ponekad i živu glavu. Kao Zvonimirova Lađa: »Slomila se, prignula se. Na pijesku je, al još tu je!« (Nazor).

Kažu da je 30% ljudi sito, a 70% nedovoljno hranjeno. Nećemo valjda reći za onih 70% da je to normalno, a za onih 30% da je to abnormalno. Kad budu svi siti za stolom i u sreći, bit će svi normalni!

U prošlom ratu njemačka podmornica U-30 potopila je putnički engleski brod Atenia. Brod je tonuo 3. septembra 1939. Brod je tonuo, a još nije bilo prošlo ni dvanaest sati od naviještenog rata . . .

Bilo je brakova što su potonuli i deset sati nakon vjenčanja. Ali, gospodo, to ipak nije normalno!

—⊙—

TKO JE VAŽNIJI: OTAC ILI MAJKA?

»»*Sačuvaj me, Gospode, da nikada ne vidim ljeto bez cvijeća, krletku bez ptica, košnicu bez pčela, kuću bez djece!*« *(V. Hugo).*

S ovom molitvom Viktora Hugo-a otpočnimo gledati jezičac na vagi: Tko više teži u obitelji.

1. RAD

Muškarac

Poljoprivreda je uglavnom u njegovim rukama: On upravlja traktorom, vršalicom, motikom, konjima.

Strojevi u industriji su njegovi. Posvuda: Na brodovima, u kamenolomima, u rudnicima.

Obrana domovine je njegov zadatak: Na njegovu ramenu je mitraljez, on se zbio do dalekometnog topa, sjeo je u avion. Vježba, ima snage i hrabrosti, da utroši vrijeme u obrani domovine. On i umire na bojnom polju.

Žena

Uposlena je i ona u mnogo slučajeva: U tvornici, u kancelariji, u prometu. Sposobna je i ona, radi, stiče, jer životne potrebe ne može samo muž zasititi.

Domaćica je! Neka austrijska domaćica je pisala svoj dnevnik rada, pa nam je dostavila ove podatke: U jednoj godini je oprala 3.600 šalica, 7.200 tanjura, 12.000 žlica, viljuški itd.

Dvostruka je njezina služba! Ona je često u redu i u kuhinji kod kuće. U tvornici radi i kod kuće posprema stan. Prebrojava novce na blagajni u poduzeću i pere rublje u svojoj obitelji. »Vjesnik u srijedu« od 23. X. 1957. istakao je ovo dvostruko uposlenje mnogih žena. U tom članku se izjadala neka mati ovako: »Preko dana ne vidim djecu, jer sam u uredu. Na večer kad dođem, moja djeca već spavaju«.

2. ZAŠTITA

Muž — Otac

Fizički je snažniji, karakterom prodorniji, socijalno povlašteniji. Ali nije zato i sam sebi dostatan. Jesi li kapetan na brodu? Trebaju ti mornari, da bi plovidba bila sigurna. Jesi li dirigent u kazalištu? Trebaju ti svirači i pjevači i režiseri, da bi Opera dobro uspjela. Jesi li muž, otac, treba ti i majka u kući, da bi brod sretno plovio, da bi obiteljska pjesma bila dobro otpjevana, u sreći i u zadovoljstvu.

Žena — Majka

Slabija je i fizički i psihički, ali je potrebna čovjeku i obitelji. Ima poslova što ih ona radi kao i muškarac. Ali ima poslova i uloga u čemu je ne može za-

mijeniti muškarac: Trudnoća kroz devet mjeseci, rizik u porodu, dijete koje je tri do četiri godine uglavnom samo na rukama majke.

»Selection Du Readers Digest« (Novembar, 1964) donosi članak J. Billa pod naslovom »Kad nje ne bi bilo«. Čitamo tamo i ovo: »Imamo nešto novca na banci. To je njezina ušteda. Naš mali Debby svira klavir. I to je njezina zasluga. Nikada nisam mislio, kako ovo nejako žensko tijelo sačinjava snagu moje obitelji!«

Tko je važniji, otac ili majka? Pitam ja vas: Što je važnije, srce ili pluća? Ruke ili noge? Oko ili uho? Ljeto ili cvijeće? Košnica ili pčela?

Otac i majka!

—⊙—

IMA LI MAJKA PUN PRAZNIK?

Na maloj američkoj limenki sa medom pisalo je: »Za ovu količinu meda pčele su morale obići 4,500,000 cvijetova, preletjele su 245,000 km.« Kao da su šest puta obišle zemljin krug.

Šta se sve nalazi u obiteljskoj »limenki« za vrijeme prazničnih dana, i tko unosi?

1. SPAVANJE

On

Danas se ne radi, praznik je. Muž nije ustao kao obično. Pa šta bi se tako rano dosađivao po kući? Samo bi smetao tuđem poslu.

Ona

Ustaje ranije nego li obično, jer će djeca s ocem na izlet. Priprema zajutrak, odlazi na tržnicu, dočekuje djecu u kuhinji, da ih podvori.

2. DO PODNE

On

Možda je negdje na izletu, ili u društvu sa prijateljima. Ako je kod kuće, čita novine.

Ona

Kuha ručak, ponekad pere rublje, glača, krpi, šiva. Žene barem vele da nikada kod kuće ne mogu biti bez posla.

3. POSLIJE PODNE

On

Gospodin otac je u sobi. Želi se malko odmoriti, pospati. Možda će nešto pročitati.

Ona

Posprema kuhinju, možda će iskoristiti praznik, pa će čitav stan temeljito pospremiti. I već stvara »nacrt« za večeru.

4. SITNA DJECA

On

»Čuj, zar ne čuješ da Nevenka plače?« ... »Taj naš mali Branko će prije srušiti nešto sa ormara, nego li će ti uspavati Nevenku!«

Ona

Ostavlja posao, pohiti do male Nevenke. Uspavljuje dijete, spašava Branka, vazu na ormaru, spašava i muževlji mir.

Da li muževi pretjeruju? O svome radu govore istinu, jer bi se malo žena zamijenilo u svom poslu sa rudarima, nosačima, mornarima itd.

Da li žene pretjeruju? I one govore istinu o svom poslu, jer muškarci nerado preuzimaju poslove žena.

Razlika je ipak u tome na selu i u gradu. Ali posvuda je netačno mišljenje da žene mnogo ne rade.

Zaručnik platio zaručnici skupu večeru u hotelu. Djevojka je jedući zagrizla dragocjeni biser u školjci. Podigla se rasprava, čiji je biser. Bila je i parnica. Sud je dodijelio biser onome koji je platio večeru.

Ja sam imao majku, ti si imao majku ... Zar u njezinim rukama ne bismo mogli naći nešto draže od bisera? ... Žene ponekad ne traže mnogo od svojih muževa. Žele čuti samo jednu, iskrenu riječ: H v a l a!

MOJ MUŽ NEMA OSJEĆAJA

Prije vjenčanja si mi govorio: »Mačkice moja, srce, ružice«. A sada si muž i otac, pa si zanijemio! Ne kažeš mi »volim te« ni jedanput u godinu dana, čak se rasrdiš i odgovoriš: »Šta ti trebam ponavljati da te volim, kad sam to već tisuću puta tebi rekao!«

1. POTREBNO JE

Isusova metoda

Poznavao je mišljenje svojih pomoćnika, pa nije bilo ni potrebno da ih išta upita. Ali ipak je tri puta upitao Petra: »Voliš li me?« Petar se je čak čudio što ga toliko ispituje, a moglo mu je biti jasno.

»Rekao sam ti to ranije«

Ako potpišemo muževlje načelo »suvišno je ponavljati«, mogla bi i žena ovako postupiti: Skuhala sam ti ručak već tisuću puta, neću ga više kuhati. Perem tvoje rublje već deset godina, šta bih više to isto ponavljala? . . . Ako ti voliš spremljen ručak svaki dan i čisto rublje na sebi svaki dan, volim i jaš čuti da sam voljena.

Svagdašnji kruh

Nije ni sam kruh na stolu dovoljan. Potrebno je još nešto do njega. A nije ni pun stol sva sreća, potrebno je još nešto uz lonce i tanjure. Ima nešto što nam je uvijek milo, makar se uvijek ponavljalo: Lijepi dan nek sa svakom zorom svane. Lijepi film rado gledamo više puta. Lijep život želimo imati svakog trenutka, i ne bismo ga rado sa smrću zamijenili. Pažnju, lijepu riječ rado čujemo. Zato je i raj vječan, jer je lijep i ugodan. Prisustvo sreće kao da svake sekunde usrećenima govori: Sretan si, divna si, volim te.

2. A I SUVIŠNO JE

Mornar

Nije svojoj ženi svakog dana ponavljao »volim te«. Nije ni mogao, pa da je i htio, jer život svoj provodi na moru. Nije joj to ponavljao svaki dan, ali joj je iz tuđine donio darove. Zar ovi darovi nisu istu riječ kazali? Zar dar ne traje više od riječi koju izgovaram?

Lutalac

Tražila je od muža usmenu potvrdu ljubavi, jer je sumnjala da se skita. On nije rado izvikivao »volim te«, ali je na godišnjem odmoru odvažno odbio napasnicu koja je htjela njegov brak srušiti. Zar njegova vjernost nije glasnija od one dvije riječi?

Zatvorenik

Dok je bio na slobodi nije svojoj ženi pjevao sladunjave serenade. Dospio je u zatvor, i ona je mislila da je svemu kraj: Iz zatvora će se vratiti ledeniji od mraza. A on je izdržao kaznu, vratio se svojoj ženi, pa joj ovako govorio: »Bilo mi je teško, jedne večeri htio sam počiniti samoubojstvo. Sjetio sam se tebe, djece. Nisam mogao. Odustao sam, jer ne mogu živjeti bez tebe i djece!« . . Zar nije ovaj jezik dovoljan?

Cvijeće ne govori, ali osjećamo njegov miris. Ni tonovi ne govore na klaviru, pa opet je to koncert. Možda ni muž mnogo ne govori, ali učini!

Dječak se rasrdio na svog prijatelja, pa pobjegne u planinu vičući: »Mrzim te!« Jeka odvratila: »Mrzim te!« Dječak se rasplače i potuži majci. A ona mu rekne: Hajde na isto mjesto i viči: »Volim te!« Dječak se vratio majci sav sretan: »Planina mi dovikuje — volim te!«

Ljubav je vaga: Koliko je s jedne strane, toliko je s druge. I eto ravnoteže!

JADNICA MAJKA, U DRUGOM JE STANJU!

Želiš li studirati glazbu? Prihvatit ćeš pravila i upute glazbe. Želiš li naučiti engleski? Pokorit ćeš se pravilima engleske gramatike. Ako se ne pokoriš ovim pravilima, nećeš nikada tog jezika naučiti . . .

Želiš li biti vjenčana? Moraš se prilagoditi zakonima rađanja. Ako to ne prihvatiš, slična si glazbeniku koji nastupa protiv svih pravila glazbe. Slična si đaku koji »govori« engleski iskrivljujući pravilo gramatike. Glazbeniku se ruga publika, đaku se podsmijehuju »jedinice«, a tebi se smije sav svijet.

Ti si možda ipak mirna, jer si ugasila savjest. Mirna si, jer domovinu pretvaraš u groblje, a u groblju je tišina, pod pločom nitko ne protestira.

1. GASE SAVJEST

Slijepac

Težak mu je život bez sunca. Ali nešto mu je ipak lakše, kad se susretne sa slijepcem. Zdrave oči u susjeda su za njega glasni povik: »Ti si slijep«.

Jednoruk

Bolno je izgubiti jednu ruku. Ali zaista je čudna psihologija sakatosti: Lakše je čovjeku bez jedne ruke, ako susretne druga koji je bez ruku i bez nogu.

»Nerotkinja«

U kući joj je jedinac, a mogla je othraniti četvero. Prođe uz nju majka sa petero djece, i još tome u drugom stanju, a ona uzdiše: »Jadnica!« Zašto? Neispunjena dužnost je podgriza, pa bi sve žene sa sobom sravnila, da joj bude lakše. U tom slučaju se osjeća kao jednoruki pred čovjekom koji nema ni ruku ni nogu. Kao jednook pred gluhonijemim slijepcem. Njezin uzdah me podsjeća na slabog đaka koji se okitio »jedinicama«, pa sažaljuje druga sa »peticama« što se toliko muči nad knjigama.

2. POKAPAJU DOMOVINU

Polja nam nude:

Dozrelu pšenicu, zaprašene mlinove, sita usta. Nude nam svježe voće i povrće. Kad bi njive potpuno zatajile, škole bi se zatvorile, industrija bi stala, umro bi pomalo posljednji čovjek na Zemlji.

Majke nam daju:

Bogate kolijevke, nasmijanu djecu, lijepe djevojke i snažne momke. Ne uvijek, ali nek Bog pomogne da tako bude uvijek. Ako majke zataje, ako kolijevke budu bez plača i smijeha, umuknut će tvornice, zatvorit će se škole, nestat će svijeta.

Groblja šute!

Dozrele njive i trudne majke oživljuju narode, a ratovi, nevolja, bolest ubijaju narode. Ponekad se ovim nevoljama ne možemo suprostaviti. Ali, zašto nam žene gomilaju grobove? Zašto svoje blagoslovljeno krilo pretvaraju u vješala? Prazne kolijevke, nerođena djeca, ugušena djeca u začetku! Nedovršene trudnice, lutke u izlogu bez glasa i duha, groblja nerođene djece! . . Groblja šute, ali progovorimo mi!

Kakve koristi od aviona, ako nikad neće uzletjeti? Šta će ti haljina što je nikada nećeš oblačiti? Šta će nam tvornice koje nikada ništa neće proizvesti? Šta će vinogradi koji nikada ne rode? Krist je nerodnu smokvu pustio da raste još samo jednu sezonu.

»Ravageurs« je pasje groblje, 8 km daleko od Pariza. U njemu počiva 100.000 pasa. Imaju spomenike, natpise, i zabranjeno je neuljudno ponašanje.

Jadne žene!

—⊙—

JEDNO DIJETE — STOP!

Roditelji bi željeli imati mnogo novca, ali svi ne žele mnogo djece. Kazala mi je jednom mlada mati: »Radije ću kupiti frižider i televizor, nego li ću

roditi ješ jedno dijete!« Jasno, ima žena koje će pretjerati u broju haljina, cipela, ali neće ni u kom slučaju pretjerati u porodu drugog djeteta.

Jedinac u kući?

1. IDOL

Razmažen

Čuj, srce, hoćeš li maslaca na kruh? . . . Ne, majko, odgovara jedinac. Hoćeš li kolač? — Ne! Želiš li naranču? — Ne! Hoćeš li, nećeš li, možeš li, molim te, prosim te . . . Zašto taj raskošni izbor? Mislite da je to iz neke neviđene ljubavi? Ne! To je zato što nemaju kome drugome ponuditi. Nema izbora. Ili sinu, ili mački, ili kanarincu u kavezu.

Jedinac košta para i živaca!

Sebičan

U kući je lopta, ali je samo za njega. Čokolada, cipela, mali auto, medo. Sve je samo za njega. I on od rana djetinjstva uči, kako je sve za njega, pa u odrasloj dobi ne trpi da itko išta ima. Sa materinskim jezikom uči se i sebičnosti.

U pjesmi »Mala Djevojčica« pod gramofonskom iglom cvile i ove riječi: »Tata, kupi mi auto . . . kupi mi sve!«

2. NEDRUŠTVEN

Samac

Nema u kući društva za igru, pa se odgaja u kutu života. Nema druga ni za svađu, jer i to je potrebno u maloj mjeri, da se izoštre dječje vrline. Kad odraste, osjetljiv je na uvredu, jer se nije naučio u djetinjstvu opraštati. Ne trpi tuđeg mišljenja, jer ga nije imao s kime dijeliti.

Tiranin

Nema suparnika u kući, pa je zagospodario sa svim stolicama, sobama, ormarima. Sve najljepše u smočnici, njegovo je. Sve najskuplje u rušnici, njegovo je. Nema konkurencije. Kad bi bio do njega još jedan brat, naučio bi se da još ima ustiju koja jedu. Prividao bi se da još ima tjelesa koje treba odijevati. Kad bi bila još jedna sestra, upoznao bi od rana djetinjstva razliku muško — žensko. Uočio bi nježnost žene, njezine mane i vrline, pa bi u mladalačkim danima trijeznije potražio djevojku.

Dubinska psihologija traži uzroke nastranosti u prvim počecima najranijeg djetinjstva.

»Jedno dijete i stop! Šta nam svećenici broje djecu, kao da će nam ih oni odijevati i hraniti«, bunila se neka mlada majka. A druga je vraćajući se sa pogreba ovako uzdisala: »Bože, Bože, zašto si mi ga tako prerano digao. Sada sam sama. Sine moj jedini, suzo moja!«

Dvije tragedije: Jedna plače što joj nudite drugo dijete, a druga plače što joj je smrt otela jedinca!

Snivaj, srce, snivaj.
Dok na nebu zvijezde niču,
Čudnu ću ti pričat priču,
Snivaj, srce, snivaj!

(R. Kupareo)

—⊙—

ODGOĐENO DIJETE

»Radi muž, radim ja. Služavku ne možemo plaćati, pa nam nije pametno za nekoliko godina imati dijete. Kasnije, kad se okućimo, kad nađemo bolji stan, možemo i dijete primiti na svijet!« Tako se opravdava jedna, a druga otvoreno kaže: »Želimo se najprije sami pozabaviti, a onda nakon nekoliko godina neka dođe dijete!«

Ali, ali! Upravo u ovim prvim godinama obiteljskog života javlja se kriza. Tada je dijete potrebno kao mali sudac!

1. UPOZNALI STE SE

Vaše ćudi

Prvih godina je veći kontrast između onoga što ste zamišljali i onoga što ste dočekali. Zaručnički dani su ovijeni idealima i maštanjima, a ostvarenje braka

donosi i terete. Upravo u tim prelaznim godinama dijete dolazi kao spasilac, jer vas obuzme, ne dozvoli vam da mnogo mislite na sebe, na svoje mane.

Ti si nagle naravi, ona je suviše nježna. Tko će vas smiriti? Ako i dijete u kolijevci plače, majka nema vremena plakati radi naglosti muževlje, jer treba skoknuti do djeteta.

Nova stvarnost

Pred polazak na izlet svi su veseli. Nitko i ne pomišlja da bi se moglo nešto dogoditi. Ali nakon izleta pripovijedaju izletnici mnogošta: Jedan je slomio nogu, drugome je bilo prevruće, trećemu se nije svidjelo. Tako je i u prvim godinama braka. Zato će dijete baš u tim danima spriječiti lomove, rashlađivati srdita srca.

2. ŽELJA ZA PROMJENOM

Monotonija

To se može još jače javiti u najkasnijim godinama braka, ali tada nije opasno. Kuda ćeš ti sa pedeset godina, kuda će on sa svojih pedeset i šest godina? Ali je monotonija opasna u prvim godinama braka, jer ste još mladi, pomišljate na nove kombinacije, na nove brakove. I tada će među dvije slike koje se dosađuju, jer su dugo jedna uz drugu, doći treća, pa »pejšaž« izgleda nov i zanimljiviji. Dijete će osvježiti monotoniju.

Uobičajenost

Sami ste, dijete vas ne vezuje uz kuću. Zato izlazite, obilazite kina i koncerte. U većoj ste opasnosti nevjere, a morate izlaziti, jer vam je dom preuobičajen. Ne bi li dijete umanjilo ovu želju za promjenom?

3. LIJEK

Cvijet može uvenuti, ako ga ne zalijevamo i iznesemo na zrak i sunce. Neka onda nešto procvjeta iz vaše ljubavi, da vi ne uvenete.

Vatra se gasi, ako ne podmetnemo goriva, ako je ne njegujemo. Zašto ne pustite srcu oduška, da plane, da stvori i ostvari dijete, najdražu iskru onih koji se vole?

Brak je ljepši od cvijeta, topliji od vatre, ako procvjeta dijete, ako u žaru srca iznikne. Ono će primiti na sebe već ugašene poljupce, svratit će na sebe pažnju koja je već drugdje tražila utjehe, pasti će kao čvrsto sidro među roditelje koji su se već u krizi gotovo topili.

Čitao sam u novinama: »Prošetajte u Engleskoj sa psom, svi će se za vama okrenuti« . . . A ti prošetaj sa svojim djetetom, pa će se za tobom okrenuti sav svijet!

—⊙—

NE BOJIM SE ZA SVOJE DIJETE

1. ČINJENICE

»Tombola«

Još tačnije: Igra papirića. To je istiniti događaj iz jedne francuske gimnazije. Složili su se, na svakom je papiriću bilo napisano: Ubit ću se, potraži ljubavnika, moraš ukrasti, itd. Pomiješani su papirići, izvlačenje. Slijedeće nedjelje svaka učenica je morala izvršiti naredbu papirića. Branka je našla ljubavnika, Mira je pokrala oca, itd.

Možda se roditelji ovih učenica također nisu bojali za svoju djecu!

Mirnodobski rat

U Švedskoj se sastaše mladi hajduci. Roditelji su ih nazivali svojim sinovima, djevojke mladićima, a država svojim građanima. Zapalili su mnoge zgrade, presjekli su vodovodne gume, da tako zapriječe gašenje požara.

Da sam ja njihov otac, bojao bih se za sudbinu svoje djece!

Motorizirana sloboda

Bilo je to u Engleskoj g. 1963. negdje o Uskrsu. Krenulo je 800 mladića sa 400 djevojaka na motokotačima. Tri dana su javno sablažnjavali javnost.

Da su ovo moja djeca, ja bih se posramio, i pobojao bih se za njihov život i za njihovu sreću.

2. RAZLOZI

Slobodno vrijeme

Gorski potok teče i rasiplje vodu, ako ga ne iskoristiš, ako mu ne postaviš brane, kanale. Takva je mladost. Ako nije pametno uposlena, uposli se u višak svoje energije.

Bolja prehrana

Gladna mladež može dići pobunu, a utovljena čini isto ali iz obijesti. Kažu liječnici da »tovljenje« ubrzava reakcije puberteta.

Predugo je školovanje

Doduše, mladost bi čitav život živjela u đačkim danima, ali nauka to ne dozvoli. Ne dozvoli ni prazna lisnica. Ali i to poduže školovanje izaziva revolt: U težnji da se oslobode gospodstva roditelja i profesora, pišu libreta i scenarija po gradskim ulicama.

Ne vole gospodare

Možda je to plod poratne sredine: U vjeri Bog nije ništa, u školi oboren je ugled profesora, u obitelji zapostavljen je roditelj.

»Dar« motorizacije

Nekada su u selu i gradu bili nadzirani roditeljima, policijom, prolaznicima. Ali danas ih motori spašavaju od nadzora. Sjedaju na vespu, nestaju u magli, daleko u šumi, daleko od policije i prolaznika.

Njihove izjave:

»Bilo mi je inače dosadno bez toga«, kazala je jedna učenica nakon gornjih prestupaka. Druga je opet rekla: »Tako, to nam je palo na pamet«. Treća je ponosno viknula: »Moramo bar tako dokazati da možemo sve!«

Dijete je neispisani papir, majka prva piše po volji. Dijete je šačica vlažne gline, roditelji prvi iz toga oblikuju kip.

»Tužne li sile! Može se natjecati sa Bogom u rušenju, ali ne u stvaranju. Može uništiti čitave naraštaje, a ne može uskrisiti ni crva kad ga zgazi« (C. Bini).

— ⊙ —

MAJKO, KAKO SAM SE RODIO?

Tri vrsti odgovora izvuku djeca sa usana svojih majki: Izmišljaju priče o rodi koja je djecu donijela kroz kućni dimnjak, ne govore djeci ništa do odrasle dobi, kazuju djetetu istinu već prema dohvatu njegove dobi. Tko je pametniji: Roda, šutnja ili roditeljska iskrena riječ?

1. OPASNOST

Dijete je znatiželjno

Ako mu mi ne kažemo istinu, potražit će rješenje drugdje. Kao i voda što izbije u planini, pa traži izlaz prema dolini. Iz svih rijeka izlijeva se u Jadransko more svake minute 17.000 tona vode. Takav pljusak riječi, misli oblijeva i vaše dijete sa ulice.

Mnogi to znaju

Film o tome govori, ali nije imao u vidu tvoje dijete. Govore knjige, pripovijedaju stariji drugovi. Ali nitko od ovih nije tvoje dijete rodio.

Ili — ili

Ne kažeš li mu istinu ti, kazat će drugi, ali ne onako nježno, uljudno i moralno kao što mogu roditelji . . . Prolazi na primjer vlak, a dijete prvi put gleda tu željeznu životinju igrajući se na tračnicama. I upita: »Mama, što je to?« Ti ga najprije hitno povučeš sa tračnica, da ne strada, a onda mu objasniš sve, kako ne bi drugi put nastradao, kad tebe ne bude blizu.

2. BUDIMO DOSLJEDNI!

Prehrana

Nikad mu nećemo uskratiti jelo i piće, pa čak ćemo se mi odreći slatkog zalogaja, da ga pojede naše dijete.

Odijevanje

Pazimo na sezone, na čistoću rublja, na modni ukus. Možda smo i siromašni, ali ne puštamo naše dijete da nam hoda po ulicama u dronjcima.

Zdravlje

Nedavno mi reče jedan otac: »Spreman sam u vatru za svoje dijete!« Tako i treba. Koliko je roditelja izgubilo zdravlje radi zdravlja djece!

Igračke

Najsiromašnija kuća ne želi biti bez igračaka. Nešto radi djece, nešto radi ambicije. Ali dijete dobije i s ove strane odgovor na svoju želju.

Školovanje

Ponosni su roditelji, ako svoju djecu dovedu do fakultetskih diploma. Nitko ne ostavlja svoje dijete u neznanju.

A seksualni odgoj?

Neka to odgovori roda, ulica, film, pokvareni drugovi ili pomalo njegov nagon. A što bi bilo da se ne brinete za jelo, zdravlje, odijelo, igru i školu? Zar i seksualna znatiželja nije veliki problem u zapitkivanjima vašeg djeteta? Zar ćete pustiti svoje dijete da krene prema pubertetu neopremljeno znanjem? Ako stigne pred vjenčanu klupu »samouk«, dobit ćemo pun naručaj bijede i nevolje, nadasve u moralnoj neodgovornosti.

»Bolje je da djeci ostane tisuću istina sakriveno, nego da im u srce uđe i jedna laž« (J. Ruskin).

TKO ĆE DJETETU OTKRITI TAJNU?

1. KNJIGA?

Ima otrovnih i jestljivih gljivica oko 60.000 vrsti. Crni Vrganj je ukusan i zdrav, a Crvena Muhara je veoma otrovna. Pomiješajte otrovne i jestive gljive, metnite ih u jednu zdjelu, pa kažite neiskusnom djetetu: »Hajde, uzmi i jedi!«

U jednoj »zdjeli« su sve vrsti knjiga. Otkuda vaše dijete može znati što je otrovno, a što je čitljivo? I tu je potrebna roditeljska ruka!

2. FILM?

Filmovi se snimaju sa 24 slike u sekundi. Koliko ih onda preleti pred našim očima u dva sata? Oči su na paši, berba je raskošna.

Svrha proizvađača je prodaja i slava, a ne spas tvog djeteta. Walt Disney je primio 29 Oskara, 700 nagrada i odlikovanja, od 5 Univerziteta je dobio diplomu »honoris causa«, a nema ni dovršenu srednju školu. U 10 godina popeo mu se dobitak od 11 milijuna na 81 milijun dolara. On je uspio u dolarima, u umjetnosti i u uljudnosti. Ali svi producenti se ne uznemiruju mnogo. Siguran sam da mnogi svojem djetetu ne dozvole gledati sve filmove koje su oni pustili u promet. Pišu se scenarija, snimaju se scene po načelu: »Mene ne boli tvoja glava!«

3. RODITELJI?

Bog nije povjerio djecu ni knjižarama, ni kino-dvoranama, već ocu i majci. Kako će oni u ovom odgoju postupiti?

Osnaži volju djeteta!

Šta će ti nalozi, ako oni propadaju u vodu, čim se ti udaljiš? Nauči ga kako će gospodovati nad sobom.

Ulijevaj mu moralnu odgovornost!

To je mnogo važnije, nego se gubiti u pojedinostima seksualnog života. Dijete mora osjetiti gospodara iznad sebe: U kući i na nebu.

Otkrij mu Božje nacrte!

Ispričaj mu ljubav pčele i cvijeta, pripovijedaj mu suradnju ptica u gnijezdu, unesi neprimjetno nešto znanja u tu malu glavu i o strukturi tijela, o razlikama muškog i ženskog tijela, o njihovim ulogama. Seksus nije odvratna stvar, jer je od Boga. Grijeh je samo odvratan!

Upoznaj ga sa Bogom!

Samostalna bitka je izgubljena. Ne mogu ni sami generali dobiti rat bez vojske. Neće ni tvoje dijete. Kaži mu iskreno i otvoreno, koliko mu je Bog blizu, i kako ga pomaže u njegovu razvoju, rastu prema sreći.

Neka majka je mudro objasnila svojoj djeci ovaj problem, pa se javno u štampi ovako pohvalila: »Vi mi možda ne vjerujete. A ja vas uvjeravam, moja djeca su prema meni posebno nježna i uslužna, kad opaze da sam zatrudnjela. Oni znaju što to znači imati Bebu!«

Kažite svojoj djeci, kako po Božjem nacrtu sunce grije, trešnje dozrijevaju, ptice savijaju gnijezda. Kažite im i to: Po ovom istom nacrtu rađaju se i djeca!

—⊙—

ISPREBIJAM SVOJE DIJETE, PA JE MIR

Zašto ga biješ? Radi dječjih prestupaka: Neposluha, laži, krađe, lijenosti.

Kako opravdavaš svoje udarce? I Krist je spleo bič, pa u jeruzalemskom hramu isprevrtao stolove, te otjerao i stoku i ljude iz hrama. »Moje dijete pretvara stan u spilju, mogu onda i ja uzeti bič!«

1. DOZVOLITI SVE? — NE!

Osobni razlozi

Ako se dijete nauči učiniti sve što mu padne na um, razvit će se u sebičnjaka. Nitko se kasnije neće moći suprostaviti ostvarenju njegovih želja.

Moralni razlozi

Ovo smiješ, a ovo ne smiješ! Tako se uči razlici između dobra i zla, uljudnosti i neuljudnosti.

Društveni razlozi

U obitelji je otac i majka, neka nauči i prizna njihov položaj. U društvu je načelnik, policija, direktor, profesor. Neka zna tko su oni. U religiji je Bog. Neka se pokloni i njemu.

Ali kako ćeš ga kazniti?

»Danas nećeš u kino, smjesta spavati bez televizije, nema sutra igre, dva puta ćeš prepisati deset engleskih riječi«, itd.

2. »BIČEVATI«? — NE!

Šta veli moral?

Ponekad u istoj stvari griješe i roditelji, pa dijete vidi diskriminaciju. Majka bila kod susjede. Dođe otac i upita: »Nisi danas izlazila«? »Ne«, odgovori majka. A dijete zna da majka laže. Kako onda ona može sutra dijete kazniti radi laži?

Šta uči psihologija?

Dođe dan te su roditelji radi tisuću briga nervozni. Potrebna je samo šibica da plane stan. Dijete počini sitnicu, pa se obore na njega batine.

Šta poručuje pravda?

Nitko ne bije djecu u ugodnom raspoloženju, smijehu, već u srdžbi. A srdžba je poluludo stanje. Nepravedno je onda u »suludom« stanju krojiti pravdu. Odgodi kaznu, razmisli, ublaži i po uviđavnosti oprosti.

Šta je otkrila medicina?

Fizička kazna oštećuje dječji živčani sustav, ometa razvoj nekih žlijezda. Smiješ li »bičevima« osakatiti svoje dijete, plod i spomenik svoje ljubavi?

W. Stern u »Psihologiji Ranog Djetinjstva« veli: »Već kod djeteta od 15 mjeseci javlja se oblik samosvijesti«. Ovaj oblik treba razvijati odgojem, ljubavlju i razboritim kaznama, a ne metodama za konje, mazge i stado na paši.

Roditelji nisu treneri na igralištu, već odgojitelji u obiteljskom svetištu. Nisu stražari pred vojničkom barutarnicom, već drugovi djetetu u igri. Nisu suci koji kroje pravdu optuženiku, već prijatelji svom remek-djelu, što je ljepše od najljepše pjesme, vrijednije od najvrijednije slike, draže od najdražeg dara.

—⊙—

PUSTI GA U MIRU, JOŠ JE DIJETE!

Na ovo će odgovoriti policija u Houstonu (Texas). Ona je objelodanila deset pravila. »Ako želite da vam dijete postane zločincem, postupajte ovako«:

1. ISPUNITE MU SVAKU ŽELJU!

Na taj način će odrasti u momka ili u djevojku, pa će veoma glatko prodati i vjeru i domovinu, da mu se ispune želje koje su mu se isto tako glatko ispunjale u djetinjstvu.

2. SLATKO SE SMIJEŠITE NJEGOVU PROSTAKLUKU!

I tako će u odrasloj dobi smatrati uljudne ljude abnormalnima, a prostake normalnima.

3. NI RIJEČI O VJERI, NEKA BIRA U 21. GODINI!

A što bi bilo da čekate 21. godinu njegova života, pa ga tek tada pošaljete u osnovnu školu?

4. HVALITE GA U NJEGOVOJ PRISUTNOSTI!

Kasnije neće podnositi ni mudra savjeta, ni zdravih prigovora.

5. NIKAD MU NIŠTA NE ZABRANJUJTE!

I tako će kasnije sve oko sebe smatrati robljem, koje mu mora služiti.

6. NE UPOSLITE GA U KUĆANSTVU!

Pa će u životu rad nazivati kaznom, i živjet će na račun drugih.

7. PAZITE DA PIJE IZ ČISTE ČAŠE, ALI GA PUSTITE DA ČITA PRLJAVE KNJIGE!

I tako će više paziti na higijenu tijela, nego li na higijenu duha.

8. DAJTE MU ĐEPARAC, KAD OD VAS ZATRAŽI!

I onda će kao odrasli čovjek ubiti, da se domogne novca.

9. SVAĐAJTE SE SA SVOJIM BRAČNIM DRUGOM U NJEGOVU PRISUSTVU!

Tako će naučiti, kako ne smije nikome lijepe riječi kazati.

10. BRANITE GA UVIJEK PRED PROFESORIMA, SUSJEDIMA I POLICIJOM!

Na taj način se u životu neće nikada osjećati kriv ni onda, kada bude kriv za zlodjelo.

Veliki pravnik prof. Merkel je rekao: »Uz svakog zločinca na optuženičkoj klupi nalazi se i društvo«.

—⊙—

NEKA SAM TRAŽI BOGA!

Ponajprije, Bog se nije izgubio da bismo ga trebali tražiti. A onda, zašto bismo dijete ostavili na putu, da samo stiče spoznaju o Bogu?

Brazilski igrač Pele prima mjesečno 1,500 pisama. Postao je milioner igrajući loptom. U Italiji mu je naziv »kralj«, u Francuskoj crni »tulipan«, u domovini »crni biser« ... Mislite li da je postao veliki igrač bez vježbe i bez učenja?

Kako bi dijete izgledalo bez pomagala, kako sa pomagalom?

1. NA ULICI

Nikog nema uz njega, sam je. Traži autobusnu stanicu, traži i mamu, jer se u gužvi izgubila. Neće li ga možda vozilo pregaziti, ako mu netko ne pruži ruku?

Drugačije stvar izgleda, ako mi dijete uzmemo za ruku, pođemo do stanice, pripazimo na promet, pa i njega poučimo u kretanju.

2. U PREHRANI

Navršilo je tri ili četiri godine. Da li biste vi svoje dijete ovih godina ostavili na livadi, da tamo traži kruh, maslac, mlijeko? Oprostite, ne govorim ni o ovcama, ni o kozama, već o malom djetetu.

Kakve li razlike, kad je u rukama svojih roditelja: Oni se brinu za njega, nabavljaju hranu, uče ga kako će sjediti za stolom. Bez njihove njege ne bi porastao u zdravlju.

3. U ŠKOLI

Kad je u pitanju pouka u vjeri, kažu neki neka dijete samo od sebe traži, nije ga potrebno siliti da uči molitve i upoznava svoju vjeru. Zašto po istom načelu ne bismo mu dali prve osnovne knjige o čitanju i pisanju, pa nek samo sebi bude učitelj. U tom slučaju možemo zatvoriti osnovne škole i otpustiti sve učitelje i učiteljice.

Ali mi ne prihvaćamo u školi metodu izolacije. Dijete ima knjige, pisaljke, učitelje, torbice, sva ostala učila i pomagala.

4. U VJERI

Čovjek može i sam doći do spoznaje o Bogu, to je istina. Ali u tim sitnim danima života nije pametno tražiti od tog malog mozga da mudruje kao da je odrastao čovjek. Ako ga pustimo na ulicu da tamo traži Boga, čuti će kako ga psuju, pa će pomisliti da je Bog kočijaš ili neki lopov, kad toliko na njega viču.

Vjeru moramo proučavati. Ne sastoji se vjera samo u nabrajanju molitava. Kad biste studirali teologiju, učili biste i povijest i pravo i biblijsku arheologiju i jezike i filozofiju i psihologiju i mnoge druge predmete što su vezani uz probleme o čovjeku. Zato već i malo dijete treba da upozna svećenika, crkvene obrede, nauči prve molitve, kupi mali katekizam.

Moramo sijati, da bismo dočekali berbu, na njivama i u srcu djeteta. Dobra mati neće okasniti. Ona preuzima riječ dok joj je dijete još na mlijeku. Barem to: Svake večeri primi njegove male ruke, njegovim ga rukama prekrsti, pa mu palcem svoje desne ruke učini križić na čelu i šapne: »Spavaj slatko, anđele moj!«

Što učiš, to i naučiš!

—⊙—

ONA ČAK ŠETA SA VANBRAČNIM DJETETOM

Sa australske farme: Nezapamćena suša. Nigdje vode tako, da je divljač navalila na pojilišta stoke. Farmeri su puškama odbijali divljač, da stoka ne ostane bez vode. Jednog dana je klokanica silom gurala svoje mladunče do vode, iako je farmer bio blizu, puškom u ruci. Klokanić je pio, a njegova majka ni kapi nije srknula. Velikim i lijepim očima je nepomično gledala u pušćanu cijev ... Farmer je odložio pušku i brisao suze.

Sa naših ulica: Prošla mlada žena sa djetetom, a ljudi se okreću, glasno šapuću, vrijeđaju: »Kako li se usudi javno izići na ulicu? Ona dobro zna da i mi znamo sve o njoj. Tko bi znao s kime ima to dijete!« . . .

Vjerojatno bi ovi kritičari bili milosrdniji prema klokanici, nego prema ovoj ženi!

1. ŠTA BI JOJ ISUS REKAO?

Preljubnica

Ljudi su je osudili, doveli su je na trg, da je ubiju kamenjem po ondašnjem zakonu. Isus ih je najprije upitao, da li su i oni bez grijeha. Ako su griješili kao i ona, nek se i oni spreme na smrtnu kaznu. Ali su otišli posramljeni. A njoj reče: »Idi, i ne griješi više!«

Javna grešnica

Bilo je to u kući Šimuna Farizeja. Predbacivali su: »Kad bi on znao kakva je to žena!« Isus joj je oprostio: »Hajde u miru, spasila te tvoja vjera«.

Samarijanka

Apostoli su se čudili, možda i sablaznili što razgovara s ovom ženom. Pet muževa je imala. Ali Isus joj je pomogao, oprostio, poučio je: »Ja sam Krist koji s tobom govorim«.

2. ŠTA ONE GOVORE?

Diskriminacija!

Pravo i govore! I on je otac vanbračnog djeteta, ali se na ulici nitko za njim ne okreće, nitko ne galami, nitko prstom ne pokazuje na muškarca. Zar su oni opravdani samo zato što ih ne odaje trudnoća? Zar i oni nisu počinili isti grijeh pred ljudima i pred Bogom?

I opet diskriminacija!

Druga je začela dijete kao i ona prva. Jedna je nosila dijete i rodila ga, a druga je dijete u svom krilu ugušila, ubila. I gle sramote: Vrijeđamo ženu koja je

rodila dijete i prihvatila sramotu vanbračnog djeteta, a skidamo šešir onoj koja je ubila dijete, pa šeta bez »tereta« po gradskim ulicama. Velika je ipak razlika između ubojice i majke!

Pripovijeda se o Meternichu (1773—1859) da je šetao izvan grada, pa susreo dječaka koji je na užetu vodio kravu. Dječak je prošao uz njega bez riječi. Meternich se rasrdi, pa mu reče: »Šta ne skineš kapu i pozdraviš?« Dječak je mirno odgovorio: »Pridržite mi časkom kravu, pa ću skinuti kapu!«

Raskinimo sva užeta, rasteretimo se licemjerja i diskriminacije, i ne osuđujmo jadnu ženu koja je pogriješila, ali i popravila svoj grijeh! Možda bi nas klokanica mogla poučiti u dobroti! Ona je riskirala život, da napoji svoje nejako »dijete«, jer je bila mati . . .

Ganuo se i farmer, nije pucao, okrenuo se i brisao suze.

—⊙—

SLUČAJ MARILYN MONROE
(Rane iz djetinjstva)

1. NA VRHUNCU SLAVE

Lijepa

Plavuša, lijepih očiju kao u anđela. Svi su joj priznavali taj dar. Rođena je u Los Angelos-u 1. VI. 1926. od majke ruskinje. Bilo joj je tek 22 godine i ušla je u film.

Bogata

U djetinjstvu je tuđe tanjure prala, da bi dobila po koji novčić. Ali kasnije je stekla veliko blago.

Slavna

Milijuni su je gledali na filmskom platnu. Sjećam se djece na selu koja su znala nabrojiti u kojim filmovima ona igra.

Vjenčana

Prosci su je tako oblijetali, da je već u 16. godini sklopila brak. A i to je dio sreće o kojoj sanjaju mlade djevojke, čak dio slave.

Imala je sve što može poželjeti lijepa i mlada djevojka, zar ne? A ipak jedne subote na večer u mjesecu kolovozu g. 1962. oduzela je sebi život ispivši otrovnu tekućinu. Bilo joj je tada 36 godina.

Ljudi se čude, gledaoci pred filmskim platnom se zgražaju, a dubinska psihologija se ne čudi. Sve je jasno!

2. NA ODRU

Zašto je Marilyn nasilno napustila film, sreću, blago i slavu?

Majčina tragedija

Muž je napustio ženu, majka je ostala sama sa dvoje djece. Udala se za drugoga. I drugi put je muž napušta u trenutku, kad se začela Marilyn.

Marilyn siroče

Majka je radi sloma živaca bila odvedena u ludnicu, a Marilyn je dospjela u sirotište. Za dvadeset dolara mjesečno su je izdržavali.

Kćerkina tragedija

Nije ni Marilyn imala sreće u braku. Tri puta se je udavala, tri puta se i rastavila.

Najbolnija rana

Kroz život je ponijela teški teret, sakrivenu ranu iz djetinjstva: Kad joj je bilo osam godina, zaveo ju je neki starac i dao joj za to novaca. Nikad nije mogla ovo zaboraviti, izjedao ju je teret krivnje i poniženja.

Na odru je mlada žena, lijepa i slavna. U njoj je umrla sva sreća još prije nego li je tijelo umrlo. Zašto? Zašto? Tko je kriv za smrt ove lijepe žene?

Roditelji je nisu odgajali: Za dvadeset dolara su je tuđe ruke njegovale, bez ljubavi koju može pružiti srce oca i majke.

Vedra djetinjstva nije imala, jer joj je prve dane zagadio starac iz sustanarstva.

Majka je bila u ludnici, otac ju je napustio čim se začela. Čija ruka joj je mogla pružiti topline i ljubavi? . . . Zagađeno djetinjstvo, kompleksi oskvrnuća i nezakonitog djeteta, ludilo majke, bijeda u najranijem djetinjstvu!

Milijuni su joj klicali, Hollywood joj je pružio novac i slavu, a ona je ipak gutala suze do smrti . . . Zašto? Djetetu su u ranom djetinjstvu potrebne tri stvari: I otac i majka i mnogo ljubavi!

— ⊙ —

NIJE NI OBITELJ SVEMU KRIVA!

Ljudi sa strane kažu: »Taj muž je čudak, ta žena je nepodnosiva!« Ali nisu ni oni svemu krivi, postoji neka epidemija jada i nevolja što obilazi, udara i oskvrnjuje sreću.

1. RAD

Radi!

I rade, jer većina ne gubi vrijeme. Ali svima nije dostatna plaća, jer su životne potrebe jače i više od zarade.

Velika je zemlja!

I prostrana je, može hraniti mnogo više ljudi nego li nas ima. Imamo mora, njive, šumę i rudnike. Ali svi nemaju dovoljno zemlje. U Brazilu 50% zemljoradnika posjeduje tek 3% zemlje.

2. PREHRANA

Prazan stol

Statistike nas moraju potaknuti na milosrđe: Od 3 čovjeka na ovoj Zemlji dva su gladna. Imamo bogatih stolova i siromašnih, punih i praznih. Tko će se usuditi okriviti gladnu obitelj, ako je u kući zbrka i nemir?

Oslabljeni organizam

Kažu stručnjaci da svaki čovjek treba 2.600 kalorija. U Indiji je prosjek 1.700, a u Švicarskoj je prosjek 3.150 kalorija.

Meso i riba

To su dvije glavnije hrane. A i tu je golema razlika: Amerikanac pojede godišnje oko 79 kg, a Indijac tek 4 kg.

Novac

Milijuneri žive pored siromaha. Na istoj Zemlji, pod istim suncem. Nije samo u pitanju sposobnost jednih, a nesposobnost drugih. Ima još nešto trulo u srcu čovjeka. Kad je dnevno Francuz mogao potrošiti 13 franaka, Indijac je mogao potrošiti samo 1 franak.

3. ZNANJE

Zakopani talenti

Tko se školuje? Sva gradska djeca, a seoska koliko mogu. Koliko je muzičara, matematičara, možda i izumitelja ostalo na motiki, jer nije bilo sredstava da se školuju?

»Napredno doba«

Tačno! Krenuli smo više naprijed u zadnjih dvadeset godina, nego li smo kroz stotinu godina ranije. Ali još na ovoj Zemlji imamo 50% nepismenih. Ovi ljudi i žene na vrhu našeg napretka ne mogu čak ni u novinama pročitati što se zbiva oko njih.

4. MIR

Krvavi obračuni! — Kad će umuknuti oružje, prestati ratovi, groblja?

Rasne diskriminacije! — Kada ćemo i crne ljude nazvati ljudima?

Politička bahatost! — Tko je dao pravo velikim narodima da tlače male narode? Tko ih je ovlastio da diraju u njihovu sudbinu?

»I najčestitija osoba na svijetu ne može živjeti u miru, ako se ne dopada zločestom susjedu« (F. Schiller) . . . Čitav svijet je naš susjed. Kako mogu naše obitelji živjeti u sreći, ako oko njih teče krv, hara bijeda?

Zar nije pomalo kriv sav svijet?

— ⊙ —

DJEDOVI I BAKE KVARE UNUČAD!

Pogladite lijepo mačku, savijat će se u obliku vala, da vam pokaže kako joj prija. Pritisnite joj petom rep, upotrebit će krik, pandže i zube, da vas napadne . . . Dajte djetetu sve po volji, neće vas pustiti iz zagrljaja. Uskratite mu nešto, smanjit će broj poljubaca, a možda će vam i navijestiti mali rat. »Djeca vas mnogo vole, ako ih loše odgajate. A ako ih dobro odgajate, ne mogu vas trpjeti!« (H. Becque).

Tko je pozvaniji: Djedovi ili očevi? Bake ili majke?

1. SPAŠAVAJU

Vjera

Djed je dobar kršćanin, i baka je dobra. Svakog dana nagovaraju svoje unuče, da se upiše u školu vjeronauka kod župnika. Ali otac je protivan: »Pravit će mi smetnje, prigovarat će mi prijatelji da sam bigot!«

Škola

Baka ne prestaje koriti unuče: »Dijete moje, čitav dan se igraš, kada ćeš napisati zadaće?« Majka se ne slaže: »Pusti ga, bako, nek igra. Slabunjav je, meni je važnije njegovo zdravlje nego škola!«

Ponašanje

Djed: »Tko je vidio tako malog dječaka da tako psuje! Kao da si kočijaš! Tko psuje, jezik će mu otpasti!« Otac: »Nemoj, djede, smućivati dijete takvim ludorijama! Kad odraste, vidjet će i sam što je prosto, a što nije.«

U ovom slučaju roditelji su popustljivi i kvare djecu, a bake i djedovi ih spašavaju.

2. KVARE

Posluh

Otac se rasrdio na malog sina, pa ga ovako kaznio: »Danas nisi slušao mamicu, pa ćeš u krevet odmah iza večere. Nema za tebe televizije!« Čuo to djed, pa mu bilo žao, te odvrati: »Pusti ga da gleda televiziju, jer ti od vike i plača neće zaspati do ponoći!«

Hrana

Majka je spremila lijepi ručak. Svi jedu, ali najmlađi neće, traži nešto posebno. Majka ga ukori: »Jedi, sine, što je skuhano!« Baki bilo žao, pa se digne sa stola, ode u kuhinju, namaže mu na kruh maslaca i ponudi mu.

Odijevanje

Vratilo se dijete sa školske priredbe, pa se uzelo valjati po podu u najnovijem odijelu. Majka ga ukori: »Svuci novo odijelo, pa se igraj u onim plavim hlaćicama!« Baki opet bilo žao, pa rekne: »Neka igra, nek skače, kad podere, ja ću mu kupiti novo!«

U ovom slučaju roditelji su u pravu, a bake i djedovi kvare djecu!

Kardinal Mindszenty je rekao: Majka je trs, a dijete je grožđe. Majka je stablo, dijete je plod. Majka je vatra, dijete je svijetlo. Majka je pero, dijete je pismo. Majka je kormilo, dijete je lađa. Majka je kraljica, a dijete je podložnik!

Muče se djedovi i bake, trude se majke i očevi, a ipak iziđe ponekad naopako... Narodna poslovica veli: »I u vrtu iznikne, što vrtlar ne posije!«

—⊙—

ČUDNI SU TI MUŠKARCI!

Pigmejac naraste do 142 cantimetra, a evropski čovjek do preko 190 cm. Onaj izrađuje oruđe iz kože i kosti, a ovaj iz kovine. On se brani strijelom i lukom, a ovaj bombama i puškom. Pigmejac pleše uz vatru, a Evropljani plešu u barovima i salonima. On vjeruje u božanstvo Tore, a civilizirani narodi ponekad neće ni vjerovati. Pigmejci nikad ne psuju, a »veliki« i visoki ljudi kod nas psuju.

Ali ima nešto zagonetno u svih muškaraca, kod sitnostasnih i visokih, kod bijelih, žutih i crnih ljudi.

1. DJETINJSTVO

U ranim danima života je sličan djevojčici. U ponašanju, u glasu i u osjetljivosti. Ali već u dječačkim danima, u dobi igara, izbjegava djevojčicu, jer osjeća u sebi drugi pravac. Možda je izbjegava i zato što još ne može gospodariti. Čudno, zar ne? Prve godine su neka »psihička mješavina hormona«.

2. MLADALAČKO DOBA

Pubertet mu je oteo ženski glas, uveo ga u predvorje muškosti. I kad se oblikovao u mladića, nema više ništa zajedničko sa najranijim svojim djetinjstvom.

U ljubavi je ponekad sljedbenik Diogenovih savjeta: Ne ružnu, jer kako ćeš s njom u društvo? Ne lijepu, jer će ti je svačije oči otimati. Ne bogatu, jer će te zbiti pod svoju »papuču«. Ne pametnu, jer će te smatrati budalom.

»Čudni su ti muškarci!« A i nisu! Bitno je u muškoj psihi ovo: On mora barem neizravno biti gospodar, superioran.

3. BRAČNE ZAGONETKE

Stigao muž sa posla, a žena ga dočekala: »Vječno kasniš. Zar ne možeš već jednom stići na vrijeme, da ti juha bude toplija?« Muž je sačuvao mir, ali je ipak odgovorio: »Zar i ti ne bi bar jedanput mogla izostaviti taj prigovor?« Druga žena dočekuje muža pri istoj grešci ovako: »Zakasnio si, ništa za to. Lako ću ti podgrijati juhu. Pričekaj malo, pročitaj novine!«

Ode žena u pohode susjedi, pa se tamo raspričala: »Draga moja, nitko na svijetu ne bi mog muža u red stavio. Stalno čistim, a nikada čisto. Zamisli, puši u krevetu, pa mi po posteljini otresuje pepeo, a može i kuću zapiliti!« Susjeda je slušala, pa joj odgovorila: »Šta se uzrujavaš, takvi su ti svi muškarci. Ja sam se pomirila sa sudbinom. Uzmi ih kakvi jesu!«

Zar nema razlike među ovim ženama? Što mislite, koje će žene biti štovanije od svojih muževa?

Bitno je opet i ovo: Muškarci ne trpe prigovora. Hvala lijepa, viknut će sve žene. A šta vam ja mogu, potražite muža među Pigmejcima, pa preuzmite svu vlast.

Majke, žene, djevojke! Nećete nikada prekrojiti muškarce. Evo vam tajne, bit će vam dobri kao jaganjci: Oni ne vole prigovore, priznajte im gazdinstvo! Lakše vam je ovo, nego li suzama oplakivati dan vjenčanja!

Ako ovo shvatite i u život unesete, vidjet ćete, vaši muževi će vam zapovijedati pitajući vas za savjet!

—⊙—

ZA SVE JE KRIVO DIJETE!

San Francisco je slavio Božić. Bilo je veselo. Ali u jednoj kući bilo je strke: Dojaviše majci da joj je sin ukrao Isusa iz božićnih jaslica, pa se izgubio na gradskim ulicama? Kad ga je majka ulovila, oštro ga je ukorila: »Zar te nije stid? Jedva si prohodao, a već sramotiš i mamu i tatu!« Dijete je mirno odgovorilo: »Obećao sam Isusu, ako mi za Božić donese kolica, da ću ga malo provozati kroz grad. Mamice, ja moram izvršiti obećanje, jer mi je zaista donio ova kolica!«

Da li biste vi imali snage kazniti ovo dijete? ... Ima tisuću stvari u obiteljskim jadima, gdje dijete snosi teret kazne, a Pilat bi i njih sudio opranih ruku.

1. BIJEDA

Odgojne teškoće: Majka radi, otac radi, a dijete je na ulici. Ima i nema roditelja. Rodili su dijete i to je sve. Trka za kruhom im ne dozvoli da mu pruže pravi odgoj. Još je teži slučaj, gdje su roditelji u prošnji. I kako će siromašno dijete gledati u život, dok oko njega skaču susjedova djeca, sita i lijepo odjevena?

Statistike govore: Feriani je ispitivao 2.000 maloljetnih zločinaca. Od tog broja ih je 1758 proživjelo svoje djetinjstvo u krajnjoj bijedi.

2. SLABI RODITELJI

Klimatske prilike u obitelji su važne kao i na njivi: Slaba je berba, ako nema u zraku sunca, vlage. Ne može onda ni dijete odrasti u sredini, gdje roditelji pružaju djetetu primjer zla.

Statistike govore: Ferriani je kod 2.000 maloljetnica, osuđenih zbog krivice, otkrio da su 701 iz obitelji loša glasa, 164 iz obitelji sumnjiva glasa, a 53 iz obitelji posve pokvarenih.

Šta bismo mi htjeli? Da nam pšenica niče na kamenu? Da nam berba bude bogata u sušnim danima? Da nam polja plode bez oranja i bez kopanja? ... Dijete je stabalce, treba ga njegovati. Ali prije svega, ono mora imati klimatske prilike u obitelji, da se ne isprevrne u zločinca.

3. BEZ RODITELJA

Brod je u oluji, a nema sidra, nema konopa, nema kapetana. Šta će biti? Bit će brodolom, utapljanje. Upravo je tako u obitelji: Dijete se ukrcalo u lađu pod vodstvom oca i majke. Ali otac je ostavio majku, ili je majka ostavila djecu. Možda je bilo sve u redu, ali je pokosila smrt roditelje, i djeca uzimaju kolute za spasavanje.

I opet statistike govore: Sichard je u wirtemberškim kaznionicama našao 27% kažnjenika koji su bili nezakonita djeca. I tako dalje!

Čitao sam u knjizi: Bio neki čovjek i imao kanarinca. I reče: »Dražesne li ptice! Kad bi mi samo uzrastao u orla!« Čuo to Bog, pa mu rekne: »Hrani ga svojim srcem i uzrasti će u orla!« Tada ga čovjek uzme hraniti svojim srcem. Ptica uzraste u orla . . . i iščupa čovjeku oči.

Možete dijete hraniti i svojom krvlju, ništa od toga, ako vam je krv pokvarena. Dijete se pretvara u ono čime se hrani u obitelji.

Nije ni dijete za sve krivo!

— ⊙ —

TRUDNA? — TO JE BAR LAKO

Na završnoj stanici pred splitskim grobljem, neka djevojčica je začuđeno promatrala pogrebnu povorku. Upitao sam: »Da li ćeš i ti umrijeti?« — »Ne, odgovorila mi je djevojčica, ja imam tek pet godina« . . .

Pomislio sam, kako je stara prema onoj djeci koja su zadavljena u majčinu krilu, još prije svog rođenja.

1. »PA TO JOŠ NIJE ČOVJEK«

Nije tako, povikaše njive!

Spalio si pšenično zrno, uništio si klas, zaustavio si mlinove, osiromašio si stolove. Kaži, ako možeš, da se iz pšenice ne bi razvio klas! Kaži, ako smiješ, da bi se iz pšenice razvio golub ili riba! Pšenično zrno je isto što i kruh . . . Ugušio si začeto dijete, ubio si čovjeka, zaustavio si natalitet u narodu.

Nije tako, slaže se i medicina!

Srce kuca već oko šeste sedmice, oko dvadesete sedmice mozak ima 12 milijardi nervnih ćelija. Kamen nema srca, drvo nema nervnih ćelija. To je čovjek! Zar pigmejac nije čovjek zato što mu stas ne prelazi 142 cm? Veliki, mali, sitni, najsitniji, uvijek je čovjek.

2. »NIJE OPASNO!«

Opasno je, veli medicina!

U Francuskoj na 400.000 pobačaja umire 30.000 mladih žena. Usmrtili su ih ove nečovječne operacije. Jedan ruski liječnik je izjavio: »Mi na 140.000 pobačaja proizvedemo 140.000 invalidnih žena!«

Grešno je, kaže moral!

Pretpostavimo da si se, ženo, izvukla zdrava nakon pobačaja kao što se vojnik iz rata vratio živ. Pretpostavimo tako! Ali nije li se nešto dogodilo između tebe i Boga?

Možda sumnjaš da li je to još čovjek? Sumnjao je možda i zidar na krovu da se djeca na ulici igraju, ali nije provjerio, pa je bacao stare crijepove, i ubio nečije dijete. Sud će ga osuditi, jer je morao pogledati.

Možda ti je teško othraniti jedno dijete više? A smijemo li mi na brodu ubiti mornara, da spasimo kapetana? Da li bi ti ubila svoje dijete od pet godina, jer ih imaš previše? Zašto ne bi otišla do mesara, da ti ubije ono najstarije, jer te ovo više košta nego ili ono na mlijeku!

Možda kažeš: Ja sam gospodarica! Gdje si kupila svoj život? Badava si se rodila, nek se badava rodi i tvoje dijete. Tvoje začeto dijete nije naručilo svoje začimanje. Htjela, ne htjela, ti si to naručila, barem kao frižider ili ormar, pa onda plati to porođajem!

Slikar je naslikao divnu sliku, pa je onda bacio u vatru! Kipar je isklesao lijepi kip Sv. Josipa, pa ga čekićem smrvio u komadiće. Kompozitor skladao veličanstvenu operu, pa je bacio u blato i pogazio nogama. Žena začela dijete, pa ga pod svojim srcem, u svom krilu ugušila kao štakora!

»Trudna? — To je bar lako!« — A i nije baš lako, jer je gospodar svijeta rekao: »Ne ubij!«

NISI OŽENJEN, ŠUTI!

Na godišnjem odmoru potužila se žena svom prijatelju: »Počinula sam ovih dvadesetak dana bez muža. Nervozan je, smiješan je, sitničav je, uništio mi je zdravlje!« ... »Čujte, gospođo, ja ću vam nešto kazati ...« »Šutite, prekine mu riječ gospođa, šutite, jer vi niste oženjeni, pa nemate ni pravo raspravljati o braku!«

Gospođo obećao sam vam odgovor. Evo ga, čitajte moju iskrenu riječ!

1. BOLESNIK

Dođe teški bolesnik liječniku i zatraži hitnu pomoć. Liječnik ga temeljito pregleda, pa ustanovi: »Vi imate previsoki tlak«. A onda mu napiše recepte, objasni dijetu. Kad odjednom, bolesnik se uspravi, pa liječniku otrese: »Doktore, vi niste nikada bolovali od previsokog tlaka, pa će biti bolje da šutite!«

Nije li vam ovaj bolesnik smiješan?

2. UČENIK

Profesor ispravio učeniku matematičku zadaću. Bila je slaba, pa se okitila crvenim gredicama profesorskog pera. I na kraju: »Jedinica«. Đak se ponosno uspravi, pa reče: »Profesore, vi niste nikada imali jedinicu u matematici, niste možda nikada izgubili godinu kao ja, zato me ne možete razumijeti. Ne priznajem vaše ispravke, i molim vas, šutite!«

Zar ne biste i vi svom sinu na ove riječi prilijepili malu zaušnicu?

3. SUDAC

Na igralištu u Zagrebu »Dinamo« je pobijedio. Alj nakon igre razvila se rasprava među gledaocima. Jedan od njih je rekao: »Onaj penal nije pravedan. Sudac nema pojma, nikada nije udario nogom loptu, pa mi ovdje sudi!«

Zar sudac ne pozna pravila? Zar mora nekoliko puta slomiti nogu, da bi upoznao pravila igre?

4. PRAVILA

Psihologija proučava probleme braka. Pravo određuje pravilne odnose između muža i žene. Moralka utvrđuje što je dozvoljeno, a što je nedozvoljeno. Svi ovi stručnjacj imaju pravo da nešto kažu, a imaju i znanja da mudro kažu.

Zar liječnik mora oboliti, da bi znao liječiti bolesnika?

Zar profesor mora izgubitj godinu, da bi mogao poučavati?

Zar suci moraju najprije biti kriminalci, da bi znali tačno otkrojiti pravdu?

Zar se svećenik mora oženiti, da bi vas pravilno savjetovao u bračnim sukobima?

Kad se čovjek topi, potrebna mu je i tuđa ruka i tuđa pomoć!

SADRŽAJ

VJERA

Vjerujem na svoj način 9
Gori su vjernici, nego nevjernici 10
Nemam vremena za vjerske dužnosti 12
Vjerujem, praksa je suvišna 14
Previše tajni u toj vjeri 16
Vjera je rođena u strahu 17
Vjera koči životne radosti 19
Vjerujem samo ono što okom vidim 21
Vjerujem samo u slučaj 23
Vjera je običaj, tradicija 25
Vjera je praznovjerje 26
Vjera? Nikakve koristi od nje 28
Vjera je nametnuta, nije urođena 30
Vjera je maska 32
Vjera? A tko jamči? 34
Vjerujem, ali ne u čudesa 35
Na vrhuncu tehnike, pa da vjerujem u dogme? . 37
Vjera je varka srca 39
Mogu se proći i bez vjere 41
Vjerujem, ali bez povjerenja 42
Vjera je za djecu, ali ne za odrasle 44
Dovoljno sam pametan, šta će mi vjera? . . . 46
Vjera je ropstvo 48
Vjerujem u čovječju svemoć 50
Slobodan sam, mogu što hoću 52
U što da vjerujem, kad je svijet pun laži? . . 54
U koga ću vjerovati, svijet je pun nepravde . . 56
U što ću vjerovati, ljubav je mrtva 58
U što ću vjerovati, nema ideala 59
U što ću vjerovati, nema ni u čemu sreće . . 61
U što ću vjerovati, nema savjesti 63
Vjera? Ne mislim na to 65
Ne vjerujem: Sloboda želja 67
Ne vjerujem: Znanost je moj bog 69
Ne vjerujem: Čovjek je moj bog 71

ČIJI JE SVIJET

Postanak svijeta je jasan i bez vjere 77
Molim, gdje piše da je Bog stvorio svijet? . . 79
Stvaranje u šest dana — dječja priča . . . 80
Život nije stvoren, klice su odnekud stigle . . 82
Život se razvio iz materije, bez Boga 84
Bogu se tresla ruka pri stvaranju 86
Bog je velik, zašto stvara sitnice? 88
Razvoj i nasljedstvo može objasniti život . . . 89
Prvi glineni čovjek je bajka 91
Prva žena iz čovječjeg rebra je bajka 93
Čovječje tijelo je od životinje 95
Životinja ima razum 97
Nema razlike između čovjeka i životinje . . . 99
Čovjek je automat 101
Nisam nikada vidio kako duša iz tijela prhne . . 103
Prekogrobne čežnje su bajka 105
Tko bi vjerovao da čovjek ima dušu 107

PRVI GRIJEH NA ZEMLJI

Gilgameš ili Biblija? 115
Zar je tragedija prvih ljudi zaista istinita? . . . 117
Bog je krivac naše smrti 119
Zašto Bog nije silom Adama odbio od grijeha . . 121
Bog je predvidio Adamovu odluku, mogao je spriječiti 123
Kakva buka za jednu jabuku! 124
Ah, ta priča o zmiji 126
Pa šta onda, ako je Adam pogriješio? 128
Adam je pogriješio, zašto smo mi kažnjeni . . 130

NAŠE SUZE

Zemlja se trese, a Bog šuti 137
Poplave ruše, a gdje je Bog? 139
Čemu tjelesne boli? 141

Životinje stradaju, a Bog mirno gleda 142
Ili je Bog nemoćan, ili je glup 144
Gdje je kvar? 146
Ja ne trebam nikoga 148
Ja nisam kriv 150
Kazni, Bože, samo krivca! 151
Zlo iz Pandorine kutije 153
Suze su nekorisne 155
Patnje su besmislene 157
Strpljenje znači: Haraj, bijedo! 159
Zar ikoga suze spašavaju? 161
Njemu je bolje, nego meni 163
Pod nesretnom zvijezdom! 165
Nisam kriv, to je prenaglost 167
Trpim, jer me vrijeđaju 168
Napredak nauke će smanjiti bijedu 170
Teško mi je! 172
Bog se prevario u ginekologiji 174
Krist ne shvaća moje jade 176
Bože, zašto me mučiš! 178
Ne znam ni što ću ni kako ću! 180
Bože, ti samo vladaš zabranama 182
I Bog me podupire u pesimizmu 184
Nije ni Bogu draga bijeda 186
Zli uživaju, a dobri trpe 188
Životinje, progovorite! 190

MLADALAČKE SMICALICE

Mladi smo, možemo što hoćemo 197
Sve nam je dozvoljeno, jer se mi volimo . . . 199
Hajde, djevojko, da se provedemo! 201
Ja ne mislim na zlo, odgovori djevojka . . . 202
Zaljubljena, a još joj nije ni 14 godina . . . 204
Ona voli njega, a on voli vino 206

OBITELJ

Ja sam sretna žena, a ja nisam 213
Naš brak je sretan, možda nismo normalni . . 215
Tko je važniji: Otac ili majka? 216
Ima li majka pun praznik? 218
Moj muž nema osjećaja 220
Jadnica majka, u drugom je stanju! 222
Jedno dijete, stop! 223
Odgođeno dijete 225
Ne bojim se za svoje dijete 227
Majko, kako sam se rodio? 229
Tko će djetetu otkriti tajnu? 231
Isprebijam svoje dijete, pa je mir 232
Pusti ga u miru, još je dijete! 234
Neka sam traži Boga! 235
Ona čak šeta sa vanbračnim djetetom . . . 237
Slučaj Marilyn Monroe 239
Nije ni obitelj svemu kriva 241
Djedovi i bake kvare unučad 243
Čudni su ti muškarci! 244
Za sve je krivo dijete 246
Trudna? — To je bar lako! 248
Nisi oženjen, šuti! 250